

GİRİŞ:

Uluslararası ilişkilerden bahsederken akademisyenlerin, araştırmacıların ve konuya ilgi duyanların sıklıkla kullandıkları bir söylem vardır. “Devletler arasında dostluk olmaz çıkarların örtüşmesi olur” denilmektedir. Ancak unutmamak gerekir ki devletler arasındaki çatışmalar ebedi değildir. Dostluklar da ebedi olmayabilir. İttifaklar kurulabileceği gibi ihtilafların ortaya çıkmasıyla ayrılıklar da, çatışmalar da olabilir. Zaman içinde sürtüşmelere ve çatışmalara yol açan ihtilaflar ortadan kalktıktan sonra aklın gereği de ulusal menfaatlerin gereği de dostluğu ve işbirliğini geliştirmektir. Bunun en güzel örneğini Avrupa Birliği Projesinde görmek mümkündür. 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde birbirlerini kırıp geçiren devletler aynı yüzyılın üçüncü çeyreğinde nihai hedefi uluslarüstü bir sistem yaratmak olan Avrupa Topluluğunun da temellerini atmışlardır. Aslında bu proje yaşanan bu savaşlar sonunda ortaya atılan bir proje değildir. Avrupa’nın birleşmesine yönelik federal ya da konfederal planlar Ortaçağdan itibaren zaman zaman gündeme gelmiştir. 18 y.y’da da J.J. Rousseau’nun doktrini bu günkü AB’nin felsefi ve teorik altyapısına da bir model olmuştur. Ancak yaşanan iki dünya savaşı böyle bir entegrasyonun ne kadar gerekli olduğunu daha net ortaya koymaktadır. Devletler dış politika alanında olduğu gibi iç politika alanında da birbirlerinden bağımsız önlemler almaktan vazgeçerek, ortak karar alma sürecini başlatmışlardır.

“Birlikten güç doğar” ifadesi AB Projesini de çok yalın haliyle açıklamaktadır. Ancak eksiktir. Bu birlikten aynı zamanda zenginlik doğmaktadır. Yaşam kalitesinin arttığı beklentilerin yükseldiği refah toplumuna uzanan bir yoldur. Birliğin temel hedefi siyasi, hatta askeri

bir güç doğurmakken, bunun için ekonomik ve sosyal entegrasyon bir araç olarak kullanılmıştır.

Tarihsel süreç içerisinde Türkiye ve Yunanistan arasında da büyük savaşlar ve anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Ancak bugün diğer teşkilatlarda olduğu gibi AB içerisinde birlikte yer almaları bu ülkelerin lehine olacaktır. Türkiye Yunanistan'ın doğuya açılan kapısı iken Yunanistan da Türkiye'nin batıya açılan kapısıdır. Yunanistan'ın komşuları arasında, diğerlerine göre en büyük toplam ve fert başına GSMH'ya sahip olan (deniz komşusu İtalya göz ardı edilirse) Arnavutluk değil, Makedonya değil Bulgaristan da değil Türkiye'dir. Türkiye tarafından da bakıldığında benzer bir tablo ortaya çıkar. İktisadi, siyasi, kültürel ilişkileri geliştirmek, aynı teşkilatlarda ortak olmak iki ülkenin de ortak çıkarınadır. İki ülkenin her konuda birbirlerinden alacakları dersler, faydalanacakları tecrübeleri vardır. İki ülkenin OECD, NATO, KEİT gibi kuruluşlarda üye olmaları her iki tarafında çıkarına olmuştur.

Paylaştıkları kader aynı gerekçelerle, eşit şartlar altında, aynı hedef doğrultusunda bu iki ülkeyi Avrupa'nın (Avrupa Topluluğunun) kapısını çalmaya sevk etmişken Yunanistan neden hep bir adım önde, sonucun yanında ve sonucu belirleyen taraf olmuştur? Oysa eşit şartlar altında çıkılan yol aynı hedefte son bulmuş olsaydı. Bu gün Türkiye ile Yunanistan arasında Ege, Kıbrıs, Azınlıklar Sorunu gibi siyasal sorunlar büyük ölçüde çözüme kavuşmuş olmakla kalmayacak her iki ülkede de milli savunma giderlerine ayrılan kaynak miktarı azalacaktı. Her iki ülkede de milli savunmaya ayrılan pay 1998 – 2002 yılları arasında yaklaşık olarak GSMH'larının %5'i civarındadır. Oysa bu oran aynı dönemde NATO ülkeleri ortalamasında % 2,6 olarak gerçekleşmiştir.¹ Aynı birlik içinde yer almaları her iki ülkenin turizm, dış ticaret, uluslararası taşımacılık gelirlerine olumlu yansımalarının yanında Balkanlar'da huzurun istikrarın kurulmasına hizmet edecek Avrupa'nın

¹ Giray, Filiz "Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme" C.Ü. İ.İ.B. Dergisi, cilt 5. sayı 1, yıl.2004, s.193

Ortadoğu ve Kafkaslar ile ilişkilerine olumlu yansımaları olacaktır. Ancak bu reel politika unsurları uzun zamandan beri gerek Avrupa, gerekse Yunanistan içindeki çeşitli çevrelerce göz ardı edilmiştir.

1980'li yılların başında Yunanistan Cunta idaresinden yeni çıkmış, insan haklarından yoksun, demokratikleşmesini tamamlayamamış, ekonomik açıdan yoksul bir gelişmekte olan ülke görüntüsü vermekteydi. Bu gün ise yukarıda çizilen tablonun aksine her ne kadar Türk Azınlığın yaşadığı Batı Trakya bölgesinde eksik olsa da insan haklarına saygılı, demokratik, çağdaş bir ülke görüntüsü vermektedir. AB fonları sayesinde yurttaşlarını rahat geçindiren bir ülke haline gelmiştir. 1980 yılında 2990 dolar olan kişi başına gelir AET'ye üye olduğu ilk yılın sonunda 4000 dolar civarında gerçekleşmiştir. Sanayisi cılız, dış ticaret hacmi dar olan ülkenin fert başına GSMH'sı Mart 2007 itibariyle 30000 dolara ulaşmış, gelir dağılımı dengeli, nüfusun içinde orta sınıfın oranı yüksek, sosyal kurumları güçlü bir refah ülkesi olmuştur. Geline bu noktada AB üyeliğinin payı çok büyüktür. Sadece 1981 – 1995 döneminde AB bütçesinden sağlanan net transferler 31,2 milyar €'dır. 1994 yılından itibaren AB fonlarının planlı uygulamasının başlamasıyla Yunanistan'a sağlanan sübvansiyonlar daha sistematik hale gelmiştir. 1994 – 99 döneminde çeşitli fonlardan akan kaynak miktarı 15,1 milyar € iken bir sonraki dönemde (2000 – 2006) 27,5 milyar €'ye çıkarılmıştır. Uygulamada olan ve toplam büyüklüğü 864,3 milyar €'ye ulaşan 2007 – 2013 dönemi bütçesinden ise Yunanistan'a 55 milyar €'lük bir kaynak akması beklenmektedir.

AB üyeliği Yunanistan ekonomisini olumlu yönde etkilemiştir. Tezin hipotezi temelde bu iddia üzerine kurulmuştur. Yunanistan'ın tam üyeliği Türk – Yunan ilişkilerini de etkilemiştir. Ancak bu siyasal açıdan Yunanistan lehinde bir etkileşimdir. Oysa iktisadi açıdan bakıldığında Türkiye'nin muhtemel üyeliği Türk – Yunan ilişkilerini çok daha olumlu geliştireceği için Yunanistan lehine de bir fırsattır. Türkiye ekonomisi

de şüphesiz olası bir AB üyeliğinden olumlu yönde etkilenecektir. Ancak AB üyeliğinin Yunanistan'a sağladığı faydayı aynı oranda Türkiye'ye sağlaması olası gözükmemektedir. Zaten hedef doğrultusunda ilerleme bakımından da Yunanistan'a açılan yol ile Türkiye'ye izletilen yol birbirlerinden çok farklıdır.

Bu çalışma Yunanistan'ın kuruluş yıllarından itibaren hangi aşamalardan geçerek, hangi şartlar altında AET'nin 10.uncu üyesi olabildiğini, üyeliğin ülkenin sosyal, siyasal, ağırlıklı olarak da iktisadi görüntüsünü nasıl değiştirdiğini, Türkiye'nin bu gelişmelerden nasıl etkilendiğini ve etkilenmekte olduğunu ortaya çıkarmak maksadındadır.

Tezin 1. bölümünde Yunanistan'ın AET üyeliğinden önceki durumunun detaylı bir şekilde incelenmiş olmasındaki gaye şudur: Kuruluşundan 1980'li yılların ortalarına kadar Yunanistan'ın gerek siyasi, gerek ekonomik, gerekse insan hakları ve demokrasi kültürü açısından Türkiye'den daha gelişmiş bir ülke olmamasına rağmen bu gün nasıl ileri ülkeler liginde yer aldığını gösterebilmektir.

2. Bölümde Yunanistan'ın tam üyelik müracaatı, müzakere süreci ve bu süreç zarfında Yunanistan'a tanınan imtiyazlar analiz edilmektedir. AB (AET – AT) ile bütünleştiği dönemde Yunanistan'ın ekonomik, siyasi, toplumsal yapısı ve üyelik sonrası ortaya çıkan güçlükler bu bölümün konuları arasındadır.

3. Bölümde AB üyesi Yunanistan'ın 1981 yılından günümüze AB üyeliğinden ne şekilde etkilendiği etraflıca analiz edilmektedir. AB'nin bölgesel politika araçları Yunanistan'ın çehresini nasıl değiştirmiştir. Ekonomiye yansımaları ne şekilde olmuştur. Bu uygulamalardan başta tarım olmak üzere ekonomik sektörler nasıl etkilenmiştir? Şeklindeki sorulara cevap aranmaktadır. 2009 yılında AB'ye üyeliğinin 28. nci yılını yaşayan Yunanistan Ekonomisinde dengelerin tüm bu gelişmelerden sonra nasıl değiştiği araştırılmıştır.

4. Bölümde Türkiye ekonomisinin kısa bir değerlendirmesi yapıp AB ile ilişkileri ele alınmaktadır. Türkiye'nin AB'ye ekonomik açıdan uyum için nasıl bir çaba içersine girdiği araştırılmıştır. Maastricht Kriterleri açısından Türkiye ve Yunanistan karşılaştırıldığında elde edilen sonuçlar nelerdir? Son olarak APB' nin Yunanistan ekonomisine etkileri analiz edilmiştir.

BÖLÜM 1: AB ÜYELİĞİ ÖNCESİNDE YUNANİSTAN EKONOMİSİ

1.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Yunanistan'ın Genel Durumu ve Ekonomisi

1.1.2. Kuruluş Yıllarında Yunanistan Ekonomisi

Batı Avrupa'da Sanayi devriminin başlattığı ve o güne kadar insanlık tarihinin hiç şahit olmadığı gelişmeler artan bir hızla yaşanmaya devam ederken Yunanistan gerek Osmanlı idaresindeyken gerekse bağımsızlığını kazandıktan sonra ki yıllarda bu sınaî gelişmelerden aynı oranda etkilenmemiştir. Bir tarım ülkesi olma özelliğini sürdürme gelmiştir.

Akdeniz ikliminin hâkim olduğu Yunanistan topraklarının büyük bir bölümü tarıma elverişli olmasa da verimlidir. İhracata dayalı tarım stratejileri deniz taşımacılığı kullanılarak daha o dönemde geliştirilmeye başlanmıştır. XX. Yy başlarında tahıl üretiminin yanında ihracata yönelik göze çarpan en önemli ürün Mora'nın verimli topraklarında yetişen şaraplık olarak kullanılan veya kurutulmak suretiyle ihraç edilen üzümdür. Daha sonraları tütün üretimi kayda değer bir ihraç malı haline gelmiş önceleri Doğu Makedonya bölgesindeki nüfusun en önemli geçim kaynağı iken 1950 li yıllardan itibaren ağırlıklı olarak Batı Trakya² bölgesine doğru kaydırılmış, bu gün ülke ekonomisinde ki önemi

² Türkiye Trakya sınır batısında yer alan Yunanistan'ın ise kuzeydoğusunda yer alan Türk Azınlığın yoğun olarak yaşadığı bölge

azalmakla birlikte bölgedeki Türk Azınlığın yegâne gelir kaynağı olma özelliğini sürdürmektedir.³

Yunanistan Krallığı'nın ilk yıllarında tarıma dayalı ihracat büyük ölçüde daha Osmanlı idaresinden çıkmadan geliştirilen ticari amaçlı gemi filolarına bağlıydı. Sanayi devriminin zemin hazırladığı gelişmeler neticesinde yapılan uluslararası anlaşmalar ve Fransız devriminin yarattığı siyasi atmosfer bağımsızlığın kazanılmasıyla Doğu Akdeniz ticaretinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Ticari filoların artmasının bir başka nedeni de yerel ticaretin hacim olarak büyümesidir. 20'ci y.y'ın başında Yunanistan'ın ihracatının milli gelirine oranı ortalama %15 civarında gerçekleşmiştir.⁴

Tarım ürünlerine bağlı olarak büyüyen ticaret hacmi Yunanistan'ın bölgelere göre farklılık gösteren iktisadi altyapısını oluştururken ilk finansal kurumlarının da gelişmesine yardımcı olmuştur. 1841 yılında merkez bankasının kurulması ile Yunan drahmisi uluslar arası piyasalarda konvertible bir para birimi olarak yerini almış, bir mübadele aracı olmaktan çok milli pazarın oluşumunda birleştirici bir misyon üstlenmiştir. Ulusal tasarrufların toplanıp ticari kredilerin verilmeye başlanması, dışarıdan Yunanistan'a doğru sermaye hareketlerinin oluşması hep bu döneme denk gelir. Daha 1870'li yıllarda Yunanistan Merkez Bankası ülkenin en etkin kurumsal ekonomik varlığı ve gücü olmuştur.

Yunanistan iktisat tarihinde ulaştırma alanında çarpıcı gelişmelerin yaşandığı yıllar başbakan Harilaos Trikoupis'in görevde olduğu dönemdir. Mora Yarımadasını anakaradan ayıran Korintos Kanalı açılmış, ülkenin dört bir yanını saracak demir yolları ağı oluşturulmaya başlanmıştır. Yunan mallarının dış pazarlara ulaştırılmasında en önemli

³ Serdar Ahmet "Batı Trakya Türklerinin ekonomik durumu ve sorunları" s. 38 yayınlanmamış yüksek lisans tezi Bursa 2002

⁴ Petmezas, Socrates D "Agricultural Change and Export In Greece 1830 – 1914" University of Cerete <http://www.ims.forth.gr/ims/history>, s.13, Ağustos 2008

faktör olan limanların inşası, var olanların rehabilitasyonu o dönemde gerçekleştirilmiştir. Sınai üretim yapan ilk fabrika yine o dönemde üretime başlamıştır. Ancak kamu borçlarından ve tarım sektörüne bağlı ihracatın istikrarsızlığından dolayı XX. Yy. ın başına kadar yeterince iktisadi büyüme sağlanamamıştır.

1910 yılında iktidara gelen Elefterios Venizelos bir takım iktisadi ve sosyal modernizasyonlar yapmak için harekete geçmiştir. Ancak Yunanistan 1912 – 1922 yılları arasında yeni bir savaşlar dizisiyle baş başa kalmaktadır. Kendisi de Alman asıllı olan Kral Konstantin'in karşı çıkmasına rağmen başbakan Venizelos itilaf devletlerinin yanında I. Dünya savaşına girme taraftarıdır. İstediklerini yapmaktan geri durmamış, savaşa girmiştir. Sonrasında gelen Anadolu çıkartması, Küçük Asya'yı Yunanistan'a katma hayalleri, akabinde alınan malubiyet ülkeyi ve halkı perişan etmiştir. Bu durum Yunanistan'daki *Katastrof Dönemi*'nin⁵ başlangıcı olmuştur. (1923 – 1940) Megalo İdea ege'nin serin sularına gömülmektedir.

İktisadi yönden asıl ağır yük ise Lozan Anlaşması sonucu yapılan nüfus mübadelesiyle ortaya çıkmıştır. O dönemde Yunanistan her açıdan zor günler yaşamaktadır.

1.1.3 Nüfus Mübadelesinin Sosyal ve Ekonomik Sonuçları

Mübadele değişik tokuş edilen insanlar üzerinde doğrudan etki yarattığı gibi, söz konusu iki ülkede çoğunluğu teşkil eden nüfus üzerinde de etkili olmuştur. Göç etmenin ve göçmenlerin iskânının maliyeti oldukça yüksektir. Yaklaşık olarak Yunanistan'a göç eden 1,2

⁵ Katastrofi Yunancada *felaket* anlamına gelir. Anadolu bozgununun sonrası dönem Yunanistan tarihinde felaket yılları olarak anılmaktadır.

milyon Rum'a karşılık Türkiye'ye Yunanistan'dan 400 bin Türk göçmen gelmiştir. Yunanistan'ın aldığı göç Türkiye'ye göre üç kat daha fazladır.⁶

Mübadelelerin Yunanistan açısından en önemli ekonomik etkileri şu şekilde sıralanabilir:

- Şehirlerde yaşanan nüfus patlaması varoşlaşmaya neden olurken emeğin marjinal verimliliğini düşürmüştür.
- Kırsal bölgelerde uygulanan tarım politikası değişmiş, artan nüfusu doyurabilmek ve verimliliği arttırabilmek için modern tarım yöntemleriyle tanışma zorunluluğu ortaya çıkmıştır.
- En çarpıcı sonucu şüphesiz finansman açığını kapatmak için arttırılan vergilerdir.

Türkiye açısından mübadele ele alındığında yarattığı sonuçlar Yunanistan'daki kadar dramatik olmasa da ülkenin bundan olumsuz etkilendiği aşikârdır. Türkiye elinde önemli bir ekonomik güç bulduran ahalisini yitirmiştir.⁷ Üstelik bu kesim kalifiye işgücünün ve üretici kesimin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Lozan sonrası dönemde, tüm olumsuzluklara rağmen Yunanistan ekonomisinde bir takım olumlu gelişmeler de göze çarpmaktadır. Venizelos'un kurumsal reformları devam etmektedir. Birden bire artan nüfusun yarattığı talep patlaması sınaî büyümeyi tetiklemiştir. Anadolu'dan gelen göçmenler (bu insanlar o zaman ki Türkiye'nin esnaf, sanatkâr, tüccar, doktor gibi elit kesimini oluşturuyorlardı) beraberlerinde üretim tekniklerini ve bilgi birikimlerini de getirmişlerdir. Böylelikle Makedonya ve Trakya bölgelerinde özellikle tarım kesiminde olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

1920 li yıllarda drahminin değerinde düşüş başlamıştır. Kamu ve özel sektör borçları şeklinde dışarıdan başlayan sermaye girişi üretim

⁶ Belli, Mihri "Türkiye Yunanistan Nüfus Mübadelesi , Ekonomik Açıdan Bir bakış" Belge Yayınları, İstanbul 2004 s. 49

⁷ a.g.e. s. 101

artışında da etkili olmaktadır. Bir yandan göçmenlerin iskânı diğer taraftan savaşların finansmanının getirdiği zorluklar altında ezilen hükümet dış borçla durumu idare etmeye uğraşırken, Theodoros Pangalos (1925-1926) diktası döneminde belirgin bir şekilde dolaylı vergileri arttırıcı, kamu harcamalarını kısıtlayıcı sıkı bir maliye politikası izleme yoluna gidilmiştir.

Nüfus Mübadelesiyle %20 oranında artan Yunanistan nüfusu Lozan Anlaşmasından II. Dünya Savaşına kadarki dönemde yıllık ortalama %1,93 artış göstermiştir. 1928 ve 1940 yılları istatistikî verilerine göre Yunanistan nüfusu aşağıdaki gibidir.⁸

Tablo1.1 1928-40 Yıllarında Yunanistan Nüfusu

Yıllar	Yunanistan Nüfusu
1928	6.204.684
1940	7.344.860

Kaynak: Themelio Athina 1988

Sözü edilen dönemde faal nüfusun % 60'ı tarımda çalışarak GSMH'nin % 50 sini oluşturmaktadır. Venizelos'un tarım reformuyla büyük toprak ağalarından mülteciler lehine bir toprak transferi olmuştur. Kuruluşundan XX. y.y'ın ilk çeyreği ortalarına kadar ihracata dayalı en önemli tarım ürünü kuş üzümü iken bundan böyle yerini tütün ve tütün ürünlerine bırakmıştır. 150 bin ailenin istihdam edildiği tütün üretiminde mamul ve ara mamulün %70'i ihraç edilmek suretiyle ülke ekonomisine önemli bir katma değer sağlamıştır.

Sınaî üretimin gelişimini desteklemek amacıyla da daha Lozan Öncesi bazı atılımlar yapılmıştır. 2948/1922 sayılı yasa ile endüstrilerin

⁸ Rigos, Alkis "H Defteri Elliniki Dimokratia 1924 – 1935" Themelio Publication Athina 1988, s.74

geliştirilmesi amaçlanmış, Pirea'da faaliyet gösteren borsanın 1923 yılında işlem yapmaya başlamasıyla sınaî üretimde kayda değer bir artış yaşanmıştır.⁹ Tekstil üretimine yönelik çalışan fabrikalar kurulmuş bu fabrikalar krizden kaçınmak amacıyla Pirea Tekstil Fabrikasının yaptığı gibi birleşme (joint venture) yoluna gitmişlerdir. 5426/1932 sayılı yasa ile devlet müdahalesinin esas olduğu kamu maliyesinin çerçevesi oluşturulmuştur.

Ekonomiye kamu müdahalesi: alt yapı yatırımlarının, yolların, kamu binalarının, sulama kanallarının, kanalizasyon ağının bizzat devlet tarafından üstlenmesi şeklinde olmuş, ancak yerli sanayiye koruyucu, kendi kendine yetebilir bir Yunanistan kurulması sloganının benimsendiği bu dönemde ağır sanayinin oluşturulması yönünde bir hamle yapılamamıştır.¹⁰ Benimsenen sloganla çelişir bir şekilde bütün yapılanların finansmanında en önemli kaynak dış krediler, dağıtımında bir organizatör rolü üstlenen merkez bankası olmuştur.

1.1.4 1929 Krizi Döneminde Yunanistan Ekonomisi

1929 yılında ABD'den tüm dünyaya yayılan kriz dünyanın her tarafını kasıp kavururken, aşağıdaki istatistikî verilerden de açıkça görülebileceği gibi Yunanistan bu olumsuz gelişmelerden görece daha az etkilenmiştir.¹¹

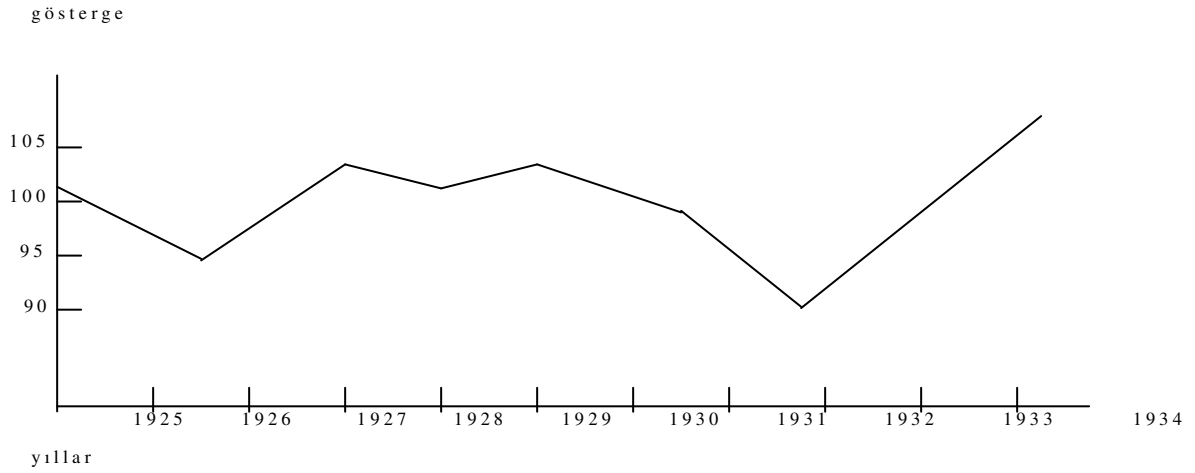
Aşağıdaki şekil 1.1'de 1928 yılı baz alınarak (100) Yunanistan'ın ekonomik performans grafiği ortaya çıkartılmıştır.

⁹ Mavroudeas, Stavros D. & İonnides, Alexis "Stages of capitalistic developments: Is there a new post – 1973 stage in process" s. 20

¹⁰ Karayannis ,Anastasios "The rise and fall of the industrial activity of Pireus" s.5 Panteion University Athens 2002

¹¹ Kostis, Kostas "Oı Trapezes kai i Krisis" Athina 1986, s. 20

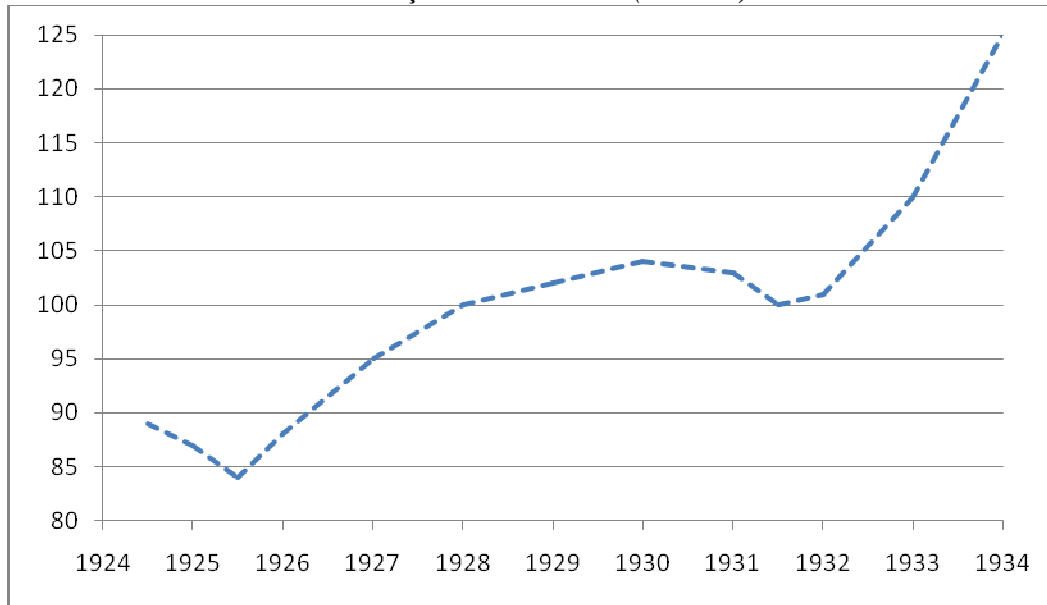
Şekil:1.1Kriz Döneminde Yunanistan'ın Ekonomik Performans Grafiği

1925 – 1934 arası 10 yıllık dönemi kapsayan bu grafikte 1932 yılında 1929'a oranla %10'luk bir gerileme olduğu göze çarpmaktadır.

Şekil 1.2'de ise yine 1928 yılı baz alınarak sınai üretimin seyri verilmektedir. 1929 sonrası sert bir düşüş yaşansa da 1931'den itibaren sınai üretim hızlı bir yükseliş trendi yakalamıştır.¹²

Şekil:1.2 Sınai Üretim (1928=100)¹³

¹² Buna örnek olarak; Türkiye ile Yunanistan arasında bir ilk olan Ticaret Anlaşması 8 Mayıs 1933 günü imzalanmıştır.

¹³ Kostis a.g.e. s.21

Tablo.1.2 1929=100 Baz Alınarak 1932 Yılında Bazı Ülkelerde Sınai Üretim

Ülkeler 1. grup	Gösterge	Ülkeler 2.grup	Gösterge
ABD	53	Macaristan	82
Almanya	53	Romanya	82
Kanada	58	İngiltere	84
Polonya	63	Hollanda	84
Çekoslovakya	64	İsveç	89
İtalya	67	Norveç	93
Belçika	69	Japonya	98
Fransa	72	Yunanistan	101
Grup ortalaması	62,375	Grup ortalaması	89,125

Kaynak: M.Niveau *Histoire des faits économiques contemporaines* p.222 Paris 1969

Tablo 1.2’de gelişmişlik düzeyine bakmaksızın ülkelerin krizden farklı derecelerde etkilendikleri görülmektedir. Sanayi üretimi kriz sonrası 1932 yılında artış gösteren tek ülke Yunanistan’dır. Bu sonuçta, Yunanistan’ın sanayileşmiş bir ülke olmamasının en önemli neden olması yanında 2948/1922 sayılı yasanın da etkisi vardır.

Ancak söz konusu dönemde tarıma dayalı ihracatta önemli düşüşler olduğu göze çarpmaktadır. Tütün ihracatının 1/3 oranında gerilediği yarattığı katma değer açısından %80’e varan daralmalar yaşandığı görülmektedir.¹⁴ Göçmenlerden öğrenilen yeni üretim tekniklerinin de etkisiyle ulusal anlamda kendi kendine yetebilirlik bakımından tarımsal

¹⁴ Bulletin Of Hellenic World, “Structural changes in the field of agriculture” www.pegasus.fhw.gr September 2007

üretimde kriz dönemi ve sonrası artışlar devam etmiştir. 1928-1938 arası hububat üretimi iki kat artmış, pamuk ve sebze üretiminde önemli artışlar sağlanmıştır.

Sonuç olarak 1929 ekonomik bunalımından Yunanistan ekonomisi pek olumsuz etkilenmemiş olmakla birlikte tüm dünyada olduğu gibi devlet müdahalesinin arttığı bir dönem başlamıştır.

1.1.5. Birinci Dünya Savaşı Sonrası Türk – Yunan İlişkileri

Yunanistan'ın kuruluş dönemi ve sonrasında sosyoekonomik açıda yaşanan sancılar Türkiye'nin kuruluş yıllarında yaşadıklarından daha hafif değildir. Hatta savaş sonrası yaşanan iktisadi zaafiyet, demokrasi yolunda verilen mücadele, Yunanistan'ın yakın tarihinin ne kadar büyük trajedilerle dolu olduğunu gösterir. Ancak Anadolu çıkartmasında olduğu gibi önce kışkırtılıp sonra yalnız bırakıldığı dönemler olsa da Yunanistan'ın arkasında bitmeyen bir batı desteği kendini hissettirmiştir. Bu harici etki Türk – Yunan ilişkilerinin dönemler arası homojen olmamakla birlikte şekillenmesinde de en baskın unsur olmuştur. Yunanistan'ın Avrupa ile ilişkilerde neden Türkiye'nin bir adım önünde olduğunu da önemli ölçüde açıklamaktadır.

Lozan sonrası yapılan nüfus mübadelesi sonrasında ortaya çıkan ihtilafların düzeltilmesiyle yakınlaşma çabaları artmış 1930 yılında ikili bir dizi anlaşmalar imzalanmıştır. 1933 yılında iki ülke sınırlarının karşılıklı olarak garanti altına alındığı Samimi Anlaşma Paketi oluşturulmuş ve Balkan Paketi'nin temelleri atılmıştır. Milli Mücadele yıllarındaki Atatürk – Venizelos çekişmesinin yerini Lozan sonrası Atatürk – Venizelos dostluğu almaktadır.¹⁵ 1930 ların ikinci yarısında

¹⁵ Hatta Atatürk; belki de Avrupa içersinde ileride kurulacak muhtemel ittifakları kastederek “Türkiye ile Yunanistan arasında sınırların kalkacağı günlerden” bahsetmiştir. (T.Akyol Milliyet 14.02.2007)

İtalya'nın Akdeniz deki faaliyetleri iki ülke arasındaki ittifak oluşumunu daha zorunlu hale getirirse de İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla ilişkiler yeni bir dönemece girmiştir.

1.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Yunanistan'ın Genel Durumu ve Ekonomisi

Bağımsızlığını kazandıktan sonra Yunanistan'da inşa edilen anayasal monarşi II. Dünya Savaşı'na kadar sürekli bir devrim – karşı devrim süreci içinde süregelmiştir. Daha 1923 yılından itibaren darbe girişimlerinde bulunan General İoannis Metaksas 1936 yılında iktidarı ele almıştır. 1936 yılında Kral tarafından başbakanlığa getirilen İoannis Metaksas parlamentoyu feshederek kendini ömür boyu başbakan ilan etmiştir.

II.Dünya Savaşı sırasında Yunanistan önce İtalya ardından Almanya'nın işgaline uğramıştır. Kralın Londra'ya sığınması, hükümetin işlevini yitirmesi ülkenin bir iç savaşa sürükleneceği sinyallerini vermeye başlamıştır. Ortam gerilla hareketlerinin filizlenebilmesi için oldukça uygun bir hal almıştır. Özellikle Alman işgaline karşı çeşitli direniş örgütleri ortaya çıkmıştır. Bunların arasından öne çıkan iki tanesi sağ eğilimli “Hür Demokratik Yunan Ordusu” EDES ve sol eğilimli “Ulusal Kurtuluş Ordusu” ELAS işgale karşı yoğun bir mücadele içine girmişlerdir. Savaşın son yılında Churchill'in Yunanistan'a gönderdiği İngiliz ordusuyla birlikte adı geçen iki örgüt ülkeyi Almanlardan temizleme başarısını göstermiş ancak beklenen huzur ve barış ortamını inşa etmek bir yana, ülke beş yıl sürecek olan son derece yıkıcı ve kanlı

bir iç savaşın içine girmiştir. Savaşın sonu Avrupa açısından olduğu gibi Yunanistan için de tam bir belirsizliktir.¹⁶

1.2.1. Savaşın Yunanistan Açısından İktisadi Sonuçları

II.Dünya Savaşının Yunanistan'a verdiği tahribat oldukça ağırdır. Demir yolları, kara yolları, limanlar, iletişim hatları, ticari filolar tahrip edilmiş, binden fazla köy yakılmış adeta yok edilmiştir. Gıda stoklarının yok olması, kümes ve besi hayvanlarının kıtlığı açlık derecesinde yoksul bir ülke görüntüsü ortaya çıkartmaktadır. Halk salgın hastalık tehdidiyle karşı karşıyadır. Gelişme çağındaki çocukların %85'i tüberküloz hastalığına yakalanmıştır. Zaten doğal kaynak bakımından zengin olmayan, sanayisi çağın gereklerine göre gelişme gösteremeyen ülke iyiden iyiye dış yardıma muhtaç bir hale gelmiştir.¹⁷

Diğer taraftan Sovyet tehdidine karşı kendisine sadık müttefikler kazanma peşinde olan ABD için bu durum bir fırsat olarak değerlendirilecek, Truman Doktrini, onu müteakiben Marshall Planı devreye sokulacaktır. Ancak bu gelişmeler sadece ABD'nin değerlendirmek istediği fırsat bağlamında değil bizzat Yunanistan'ın da yardım talebiyle gün yüzüne çıkmıştır. Kaldı ki Marshall Planı sadece Yunanistan veya Türkiye'ye yönelik hazırlanmış bir plan değildir.

¹⁶ Churchill ve Stalin arasında geçen bir dialog Avrupa'nın durumunu da özetlemektedir:“II. Dünya Savaşının bitiminde, Avrupa'nın nasıl paylaşılacağı görüşülürken Winston Churchill ile Jozef Stalin karşılıklı oturmuşlar, önlerindeki kağıt üstünde Balkan Ülkelerinin hangi kamplarda kalacağını belirliyorlardı: Churchill:- Yunanistan bizim tarafta Bulgaristan'la Romanya sizin tarafta kalsın diyordu. Ortaklaşa verdikleri karar kesinleşince de, kağıdı birbirlerine uzatarak şöyle dediler: “*Al sende kalsın...*” “*Yok sende kalsın...*”Ne Yunanistan'da, ne Bulgaristan'da, ne Romanya'da yaşayan milyonların haberi vardı alın yazılarının nasıl çizildiğinden. Çetin Altan “böyle gelmiş böyle gider mi zor” (30.12.2006 milliyet)

¹⁷ Modern History Sourcebook , “The Truman Doctrine, 1948” www.fordham.edu Nonember 2007

ABD Başkanı Truman'ın 12 Mart 1947'de Kongrede açıkladığı ve kendi adıyla anılacak olan doktrinde komünizm ile silahlı mücadele veren devletlere mali ve askeri yardımlar yapılması gerektiğine işaret etmiştir.¹⁸

Bu gelişmeler ışığında Başkan Truman'ın Kongreye sunduğu ve Kongre tarafından kabul edilen plan Türkiye'ye 100 milyon dolar Yunanistan'a da 350 milyon dolar yardım yapılmasını önermektedir. Truman Doktrinini, aynı yılın haziran ayında ABD dış işleri bakanı George Marshall tarafından "Avrupa Ekonomilerini yeniden kalkındırmak" sloganıyla hazırlanan Marshall Planı izlemiştir. Aralarında Türkiye ve Yunanistan'ın da bulunduğu 16 Avrupa ülkesine toplam 12 milyar dolar yardım yapılması öngörülmektedir. Türkiye ve Yunanistan bu plan çerçevesinde paylarına düşen miktarları almışlardır.

Marshall Planı ile desteklenen Avrupa'nın yeniden yapılandırılması projesi neticesinde üç yıl gibi kısa bir sürede savaş öncesi duruma nazaran Avrupa genelinde: Toplam sanayi üretiminde %25, toplam tarımsal üretimde %14 artış sağlanırken Yunanistan Ekonomisi üzerinde çabuk ve doğrudan bir etki göze çarpmamaktadır. Şüphesiz bunun en belirgin nedeni ülkenin 1944'te başlayan 1946 – 1949 yılları arasında devam eden çetin bir iç savaşa sahne olmasıdır.

1.2.2. İç Savaş ve Ortaya Çıkardığı Sonuçlar

İki aşamalı olarak cereyan eden iç savaşın ilk aşaması 4 Aralık 1944 günü başlamıştır. İç savaşın temel parametrelerinden biri olan ELAS aslında savaştan önce Metaxas diktasını devirmek üzere kurulmuş bir örgüt iken, savaş esnasında Nazilere karşı etkin rol oynayan solcu unsurları

¹⁸ Yardımın silahlı mücadele yapan ülkelere yapılmasının gerektiğinin altı çizilmiştir. Aşağıda daha detaylı inceleneceği gibi Yunanistan o dönemde komünist gerillalar ile silahlı mücadele halinde idi. Ancak Türkiye'nin o dönemde silahlı bir mücadelesi yoktu buna rağmen doktrin çerçevesinde Türkiye'ye yardım yapılmış olması dikkat çekicidir.

içersinde barındırmaya başlamıştır. 1944 yılında üye sayısı 2 milyona ulaşmaktaydı. Diğer taraftan Alman işgaline karşı direnen bir başka örgüt olan EDES ise sağ eğilimli bir örgüt idi. Bu iki örgüt el ele Yunanistan'ı Alman işgal kuvvetlerinden temizlemişlerdir. Ancak Yunanistan için savaş sonuçlanmamıştır. Ülke daha çalkantılı bir kaos ortamına sürüklenmektedir.

İngiltere Yunan Hükümetine verdiği ultimatomla ELAS'ın silah bırakmasını istemektedir. Ancak ELAS verilen ultimatomu uyma niyetinde değildir. Savaşın ilk aşamasında ELAS Churchill'in iddia ettiğinin aksine Moskova'nın mutlak bir desteğine sahip değildir. Ültimatoma uymama cesaretini de Moskova'dan almış değildir. ELAS karşı karşıya getirildiği EDES'le anlaşmayı kabul etmiş, demokratik seçimler yapılarak savaş esnasında Londra'ya kaçan kralın dönüp dönmemesi konusunda referanduma gidilmesi konusunda karar kılınmıştır. İki grubun anlaşması neticesinde 12 şubat 1945 tarihinde savaşın ilk aşaması sonuçlanmıştır. Ancak kralın ülkeye geri dönmesi ve hükümetin kurulmasıyla sular durulacağı yerde iç karışıklık yeniden patlak vermiştir.

BM'in devreye girmesi ve Bulgaristan, Yugoslavya, Arnavutluk gibi komşu ülkelerin gerillalara destek vermesiyle savaşın ikinci aşaması uluslar arası bir niteliğe bürünmüştür. Hatta 1940 sonrası Türk Komünist hareketinin öncülerinden olan Mihri Belli Yunanistan Kurtuluş Ordusu adına savaşmış "Kaptan Kemal" kod adıyla tabur komutanlığına kadar yükselmiştir.

Savaşın ekonomik ve demografik sonuçları oldukça vahimdir. Metaksas'ın eski kurmay başkanı General Papagos'un sona erdirdiği savaş neticesinde 10 bin'i dağlara çıkan gerillalar olmak üzere toplam 130 bin Yunanlı sivil ve asker hayatını kaybetmiş, 700 bin kişi sürgüne gönderilmiştir.¹⁹ 1949 yılına kadar süren savaşta 20 bin kişi hapse atılırken 5 bin kişi idam ile müebbet hapis arasında değişen cezalara çarptırılmıştır.

¹⁹ "Greek civil war 1944 – 1949" www.onwar.com January 2007

Bazı kaynaklarda iç savaşta hayatını kaybedenlerin 160 bini bulunduğuna dair iddialar yer almaktadır.

Devrim söylemiyle başlayan bir hareket karşı devrimle sonuçlanmıştır. Milliyetçi koalisyonun kurduğu yeni rejim Yunanlı entelektüellerin tabiriyle güdümlü demokrasi olarak anılacak ve 1967 yılına kadar inişli çıkışlı bir seyir izleyerek Yunanistan siyasal tarihinde yerini alacaktır. Demokrasinin güdümlü olmasının nedeni şüphesiz bu sürecin başlamasında en baskın rolü oynayan anti – komünist ordu güdümünde olmasıdır.²⁰

Çok ağır sosyal maliyetine karşın söz konusu gelişmeler, çağdaş Yunanistan'ın 20.yy. boyunca, günümüzde uluslar arası sistemin neresinde yer alacağı hususunda net bir işarettir. Bu acı tecrübe Yunanistan'ın yüzünün Doğu Blokuna değil Batı Dünyasına dönük olacağını göstermektedir. Bir bakıma Truman doktrininin bir başarısı olarak değerlendirilebilir. Aksi gerçekleşmiş olsaydı, Yunanistan bu gün AB'nin 28 yıllık bir üyesi değil Hırvatistan gibi üyeliği müzakere eden hatta henüz bu statüye bile kavuşamamış bir ülke olabilirdi.

Aynı dönemde Türkiye ile birlikte Yunanistan'ın soğuk savaşın hangi cephesinde de yer alacağı belirlenmişti. 16 – 20 Eylül 1951 NATO konseyi toplantısında Türkiye ve Yunanistan'ın ittifaka davet edilmeleri kararlaştırıldı. Norveç ve Danimarka'nın karşı tutumuna rağmen ABD'nin dediği olmuş ve iki ülke 18 Şubat 1952'de ittifaka üye olmuşlardır. Türkiye'nin Kore'deki başarısı bir tarafa bırakılırsa Türkiye ve Yunanistan, ittifaka aynı amaç doğrultusunda kabul edilmişlerdir. Bu amaç Balkanlarda komünizmin önüne bir set çekmek ve Ortadoğu'daki petrol kaynaklarının idaresinde söz sahibi olmaktan başka bir şey değildir.

Türkiye ve Yunanistan'ın OECD teşkilatına katılmaları da birbirini izleyen aynı döneme denk gelmektedir. 14 Aralık 1960'da kurulan teşkilata

²⁰ Mouzelis, Nicos "Civil Society and Citizenship in Postwar Greece" Greek Political Science Review 22. December 2003

Türkiye 2 Ağustos 1961’de üye olurken Yunanistan’ın üyeliği de hemen onu takiben 27 Eylül 1961 tarihinde gerçekleşmektedir.²¹

1960 yılında Stockholm’de imzalanan bir anlaşmayla kurulan hâlihazırda İsviçre, İzlanda, Lichtenstein, Norveç’in üyesi olduğu Avrupa Serbest Ticaret Birliği EFTA’ ya ise Türkiye ve Yunanistan’ın üyelik girişimi olmamıştır.

EFTA’nın kuruculuğunu İngiltere, Norveç, Danimarka, Avusturya, Portekiz, İsveç ve İsviçre yapmıştır. Birlik AET’nin kurulmasıyla önemini yitirmiştir.²² Portekiz gibi bir Akdeniz ülkesi EFTA’ya üye iken Türkiye ve Yunanistan’ın üyelik girişiminde bulunmamış olması dikkat çekicidir. Birinden birinin böyle bir girişimi olsaydı şayet, diğerinin de müracaatta bulunacağı düşüncesini akla getirmektedir. Türkiye AT kapılarını aralamak maksadıyla EFTA ile zaman zaman temas kurmuş ikili anlaşmaların yanında “serbest ticaret ve işbirliği anlaşması imzalamış olmasına rağmen bu girişimlerden AT’ye tam üyelik konusunda bir istifade sağlanamamıştır.²³

1.3. AB’nin Doğuşu, Hedefleri ve Yunanistan’ın AB İle İlk İlişkileri

1.3.1 Ekonomik Entegrasyon Üzerine

Ülkeleri bir araya getiren entegrasyonlar, öncelikli olarak uzun bir uzlaşma süreci gerektiren ve karmaşık ilişkilerin gözlemlendiği bir

²¹ “OECD member countries” <http://www.oecd.org/statisticsdata> May 2008

²² İzlanda, Lichtenstein ve Norveç 1992 yılında imzalanıp 1994 yılında yürürlüğe giren anlaşmayla Avrupa Ekonomik Alanı EEA’yi oluşturmaktadırlar. EFTA üyeleri kendi aralarında sanayi ürünlerinde gümrük ve eş etkili vergilerle diğer kısıtlamaları kaldırmışlar, ancak üçüncü ülkelerle ulusal mevzuatlarını korumayı sürdürmüşlerdir.

²³ İyibozkurt, Erol “Güncel Ekonomik Sorunlarımız – Küreselleşme ve Ekonomimiz” Ezgi Kitabevi, Baskı.4 Bursa 1997, s.366

yapıya sahiptir. Ekonomik açıdan ele alındığında bölgesel nitelikli ekonomik ihtiyaçlar doğrultusunda yapılanmaktadır. Siyasi entegrasyon ise karşılıklı işbirliği, iyi niyet, ortak amaçlar ve hedefler paydasında iki yada daha fazla sayıda ülkenin bir araya gelerek belli bir müktesebata dayanarak biçimlendirdikleri oluşumlar olarak tanımlanır.

Kuşkusuz AB projesi ekonomik ve siyasi anlamda bölgesel entegrasyon teorisini en iyi açıklayan modellerden biridir. Tarafların ekonomik faaliyetlerinin bütünleştirilmesi anlamına gelen ekonomik entegrasyon bütünleşme derecesine göre: serbest ticaret alanı, gümrük birliği, ortak pazar, ekonomik ve parasal birlik olarak kendini gösterebilir. AB bu oluşumların tamamını bünyesinde barındırmaktadır.

Bölgesel entegrasyon terimini bölgesel işbirliği ile karıştırmamak gerekir. Bölgesel işbirliğinde, katılımcı ülkeler birbirleriyle daha gevşek yapıda bağlılık sergilerken, entegrasyon ile birlikte söz konusu bu bağlılık ileri boyutlara ulaşmaktadır.

İki kutuplu dünyanın tek kutba dönüşmesi ile birlikte ortaya çıkan yeni dünya düzeni kendi geleneklerine sahip ulus devletleri ve devletin kısmen ekonomide yer aldığı ülkeleri dönüştürme çabası içine girmiştir. Bu çerçevede amaç; bireysel ve neo-liberal uygulamaları gerçekleştirmektir.²⁴ Böylece ülkeler siyasi, ekonomik ve tarihsel özelliklerinden daha çok arındırılmaya çalışılmaktadır. Avrupa Topluluğu da soğuk savaş sonrası 1992 yılında Avrupa Birliğine dönüştürülmüştür.

²⁴ Atakişi, A. – Apak, S. “Avrasya Bölgesinde Ekonomik Entegrasyonun Uygulanabilirliği Üzerine bir İnceleme” Küreselleşme Bağlamında Avrupa Toplulukları, Atatürk Alato Üniuersitesi (Prof. Dr. Sadi Uzunoğlu başkanlığında sunulan tebliğ) Bışkek 30.06.2008

1.3.2 Avrupa Topluluğu'nun Doğuşu

Avrupa Topluluğu II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Almanya ve Fransa'nın öncülüğünde İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'dan oluşan altı Batı Avrupa ülkesi tarafından kurulmuştur. Ulusçuluk engellerinin azaltılarak bütünleşmiş Avrupa girişimine canlılık verilmesinin bir ürünü olarak görülmektedir.²⁵

Marshall yardımı adı altında Avrupa'ya akan ABD sermayesinin kendilerini giderek ABD'ye bağımlı kılacağını gören Batı Avrupa devletleri Avrupa menşeli yeni bir sermaye piyasası oluşturmak istemişlerdir. Bu amaçlarına bireysel olarak ulaşmaları mümkün olmadığından, bu ülkelerin ekonomik potansiyellerinin bir araya getirilmesi ve böylece güçlü bir Avrupa Pazarı oluşturulması planlanmıştır. Bütünleşmenin Pazarın genişlemesine, bunun da sermaye ve teknolojinin hızlı gelişimine yol açacağı düşünülmüştür.²⁶

Topluluğun oluşum aşamasında biçimsel olarak üç ayrı topluluğun varlığı dikkat çeker. Bunların içinde ilk kurulan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) olmuştur. AKÇT'yi kuran ve aynı zamanda bu günkü AB'nin temelini oluşturan Paris Anlaşması 8 Nisan 1951 tarihinde yukarıda adı geçen altı Avrupa ülkesi tarafından imzalanmış ve 1952 yılında yürürlüğe girmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu (ortak Pazar) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu EURATOM ise 1958'de Roma Anlaşmasıyla yürürlüğe girmiş ve üçü birden Avrupa Topluluğu olarak adlandırılmıştır. Bunlar farklı anlaşmalarla kurulmuş olsalar da üyeleri aynıdır ve ortak kurumlara sahiptirler. O nedenle Avrupa Topluluğu 1992 den sonra da Avrupa Birliği olarak anılırlar.²⁷

²⁵ Canbolat, İbrahim S. "Uluslar üstü Sistem Avrupa Birliği" s.89 Alfa Basım Yayın Dağıtım Bursa 1998

²⁶ Kutlu, Erol "Avrupa Birliği" Anadolu Üniversitesi <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLT> s. 181

²⁷ Canbolat, a.g.e. s.89

Topluluğun görevi, ortak pazarın kurulması ve üye ülkelerin ekonomi politikalarının giderek yaklaştırılması suretiyle, Topluluğun bütünü içinde ekonomik etkinliklerin uyumlu olarak gelişmesini, sürekli ve dengeli bir yayılmayı, artan bir istikrarı, yaşam düzeyinin hızla yükselmesini ve birleştirdiği devletler arasında daha sıkı ilişkileri gerçekleştirmektir. Topluluklar bu sürecin sonunda üye devletler arasındaki bütün iç sınırları kaldırarak tek bir Pazar kurmuşlardır. 1992’de Maastricht’te imzalanan Avrupa Birliği Anlaşması ile ekonomik ve parasal birlik doğrultusunda ilerleyen ve belirli alanlarda hükümetler arası işbirliğini içeren bir Avrupa Birliği kurulmuştur.

AET’nin hukuki altyapısına temel teşkil eden 25 mart 1957 tarihinde imzalanarak 1 ocak 1958 tarihinde yürürlüğe giren Roma Anlaşmasının orijinal metni öncelikle, AET’yi kuran ülkelerin temel entegrasyon modeli olarak benimsedikleri ortak pazarın oluşturulmasına yönelik hükümler içermektedir. Bu çerçevede ilk olarak malların serbest dolaşımının sağlanması için, başta miktar kısıtlamaları ve gümrük tarifeleri olmak üzere üye ülkeler arasında ticareti kısıtlayıcı tüm engellerin kaldırılması ve üçüncü ülkelere karşı ortak gümrük tarifesi benimsenmesi yoluyla bir gümrük birliği oluşturulmasını öngörmektedir. Bunun yanı sıra mallar, hizmetler, işgücü ve sermayenin serbest dolaşımının tam olarak sağlanması için üye ülkelerin bu konudaki mevzuatlarının ve politikalarının uyumlaştırılmasını öngören hükümler de anlaşmada yer almıştır.

Roma Anlaşması yalnızca ortak pazarın kurulması yönünde bir girişimi ifade etmemektedir. Anlaşma ile başta topluluğun temel politikalarından biri olan OTP (ortak tarım politikası) olmak üzere, topluluk düzeyinde ele alınacak ortak politikalar da belirlenmiştir. Roma Anlaşmasının temel metninde yalnızca tarım ve ulaştırma alanlarında ortak bir politika belirlenmiş olsa da zaman içerisinde yapılan Avrupa tek

senedi²⁸ (1987), Maastricht (1992) ve Amsterdam (1997) Anlaşmalarıyla, ortak ticaret politikası, ortak ekonomi ve para politikalarının yanı sıra tüketicinin korunması, çevre, eğitim, sanayi, kamu sağlığı gibi birçok alanda ortak politikalar geliştirilmiştir.

1.3.3 AB'nin Hedefleri

Avrupa Birliğinin temel hedeflerini başlıca yedi başlık altında toplamak mümkündür:

Tek Avrupa pazarının kurulması: Dengeli ve sürdürülebilir ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak ve bunun için özellikle iç sınırlardan arındırılmış bir alan yaratmak Avrupa tek çatısının temel hedeflerinden biri olmuştur. Birlik içersinde fiziki, teknik ve mali engellerin kaldırılmasına yönelik Roma Anlaşmasından günümüze değin çok önemli mesafeler kat edilmiştir.

Ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi güçlendirmek ve üyelerin ekonomi politikalarını yaklaştırmak: Üye ülkeler arasında sosyal ve ekonomik bütünleşmeyi güçlendirmek için ortak ekonomi politikaları üzerinde uzlaşmak ve bunları yürürlüğe koymak öteden beri AB'nin diğer bir hedefidir. Bu konuda da günümüze değin çok önemli mesafeler alınmıştır. Hali hazırda AB'de çeşitli ortak ekonomi politikaları: ortak tarım politikası, ortak ticaret politikası, ortak sanayi stratejisi, ortak rekabet politikası gibi politikalar yürütülmektedir.

Ekonomik ve parasal birlik oluşturmak (EPB). Birliğin hedeflerinden birisi de üye ülkeler arasında tek para birimini içerecek ekonomik ve parasal birliği kurmaktır. Maastricht Antlaşması ile ekonomik

²⁸ Kimileri tarafından II. Roma Anlaşması olarak adlandırılan, 1986 yılında imzalanıp 1987 yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi "Avrupa Topluluklarının kuruluşuna yönelik anlaşmalarla başlatılan eseri sürdürmek ve devletleri arasındaki ilişkilerin tümünü, 1983 tarihili Stuttgart Deklarasyonu gereğince, bir Avrupa Birliğine dönüştürmek iradesiyle" bir araya gelen 12 AT üyesi devletin temsilcileri tarafından hazırlanmıştır. Bkz. A.g.e. s. 94

ve parasal birliğin aşamaları ayrıntılı olarak karara bağlanmıştır. En geç 1.1.2002 tarihine kadar Avrupa tek para birimi Euro'nun dolaşıma konulması hedeflenmiştir.

Ortak bir dış politika ve güvenlik politikası uygulamak: AB'nin bir diğer hedefi ortak bir dış politika ve güvenlik politikası uygulamaktır. Ortak bir savunma politikası oluşturmak suretiyle AB'nin uluslararası arenaya kendi kimliğiyle çıkmasını sağlamaktır.

Avrupa vatandaşlığı kavramını oluşturmak: AB vatandaşlığını ihdas etmek yoluyla üye devletlerin uyruklarının hak ve çıkarlarının daha güçlü bir biçimde korunmasını sağlamak birliğin temel hedeflerinden biridir. “birlik vatandaşlığı” Maastricht Antlaşmasıyla getirilmiş yeniliklerden biridir. AB' ye üye ülke vatandaşlarının tümü aynı zamanda birlik vatandaşıdır.

İnsan haklarını topluluk hukukunun genel ilkesi olarak kabul etmek. AB'nin en önemli hedeflerinden birisi insan haklarına saygının geçerli olduğu, hak ve özgürlüklerin en etkin biçimde güvence altına alındığı ve korunduğu bir birlik yaratmaktır.

Hukuk ve içişleri alanında daha sıkı işbirliğini gerçekleştirmek, adalet ve içişleri konularında sıkı bir işbirliği geliştirmek birliğin bir başka hedefidir

Topluluk müktesebatını korumak ve buna uygun faaliyet göstermek. AB hedeflerinden biri de “topluluk müktesebatı” (acquis communautaire) olarak adlandırılan hukuksal düzenlemeler bütünü korumak ve bu kuralları tam anlamıyla uygulamaktır.²⁹

AB; **barış, birlik, eşitlik, özgürlük, dayanışma ve güvenlik** temel değerlerini benimsemiş bir bölgesel ekonomik entegrasyon hareketi olarak temel hedeflerine ulaşma çabasında olan bir birliktir. Eşitlik ilkesiyle: eşitliğin ancak kural olduğu yerde birliğin ayakta kalabileceği ima

²⁹ Aktan, Coşkun C. “Türkiye AB'nin neresinde” EGİAD cilt.1, Sayı1. İzmir. 2001 s.8-15

edilmektedir. Bununla kastedilen yalnızca birlik vatandaşları arasında eşitlik değil, aynı zamanda üye ve aday devletler arsında da eşitliktir. Hiçbir AB vatandaşının milliyetinden dolayı mağdur edilemeyeceği ve ayrıma tabi tutulamayacağı Maastricht Antlaşmasıyla teyit edilmiştir. Bütün AB vatandaşları yasa karşısında eşittir. Üye devletler arasında eşitlik ilkesi ise hiçbir devletin diğeri karşısında öncelik taşıyamayacağı yüzölçümü, nüfus, ekonomik ve kültürel farklılıkların sadece eşitlik ilkesi doğrultusunda ele alınması gerektiği anlamına gelir. Bu açıdan konuya objektif olarak bakıldığında Avrupa'nın Türkiye ve Yunanistan'ı hazmetme kapasitesinin çok değişken olacağı, benzerliklerden ziyade farklılıkların devreye gireceği aşikârdır.

1.3.4. Yunanistan'ın Avrupa Topluluğuna Müracaatı

Roma Anlaşmasınının 237. maddesinde her Avrupa Devletinin topluluğa üye olmayı talep edebileceği, Avrupa Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonun konuyla ilgili mütalaasını aldıktan sonra ittifakla karar verileceğinden bahsedilmektedir.³⁰

Roma Anlaşmasınının yürürlüğe girmesinden bir buçuk sene sonra 8 Haziran 1959 yılında Yunanistan'ın Topluluğa ortaklık müracaatında bulunması ile Yunanistan ile AET arasındaki ilişkilerin ilk adımı atılmıştır. Dönemin başbakanı Karamanlis liderliğindeki Yunan Hükümeti, bir ortaklık anlaşmasına varılması amacıyla Roma Anlaşmasınının ilgili maddesi uyarınca Topluluk Komisyonuna ve Bakanlar Konseyine başvurmuştur. Topluluk Konseyi Yunanistan'ın başvurusunu 25 Temmuz

³⁰ a.g.e. s. 201

1959 tarihinde inceleyerek, Yunanistan Hükümetiyle hazırlık görüşmeleri yapmak üzere Komisyonu görevlendirmiştir.³¹

Yunanistan ile AET arasındaki görüşmeler, 9 Temmuz 1961 tarihinde Atina’da imzalanan ve 1 Kasım 1962 tarihinde yürürlüğe giren ortaklık anlaşmasıyla sonuçlanmıştır. Böylece Yunanistan Roma Anlaşmasınının 238.ci maddesi uyarınca Avrupa Ekonomik Topluluğuna ortak olan ilk ülke olmuştur.

Bu anlaşma ile Yunanistan’ın nihai hedefinin tam üyelik olduğu ifade edilmektedir. Ancak 1967 askeri darbesi, Birlik ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin belli bir süre için askıya alınmasına sebep olacaktır. NATO gibi Avrupa Topluluğunun özünde de güvenlik meselesi, savunma kaygısı yatmaktadır. Topluluk ilk yıllarında ekonomik olmaktan çok doğal olarak siyasi bir birlik görüntüsü vermektedir. Dünya tarihinin o güne kadar görmediği yıkıcı bir savaş ardından fiiliyata geçmiş olması rastlantı değildir. Bu bağlamda Yunanistan’ın da AET’ye müracaatı güvenlik kaygısı ile aranan ittifak gereksinimi açısından ele alınmalıdır.³²

Batı Avrupa Birliği’nin³³ (BAB) savunma şemsiyesi altında yer almak Yunanistan’ı doğudan gelebilecek tehditlere karşı savunmaya yetecektir. Soğuk Savaş sonrası NATO’dan bağımsız olarak hayata geçen

³¹ Dikmen, M. Orhan “Müşterek Pazar Karşısında Türkiye ve Yunanistan” Mali ve İktisadi Araştırmalar Vakfı Mali ve İktisadi Araştırmalar III 1962 s. 76

³² Hatzivasiliou, Evanthis “Security and European Option : Greece foreign policy , 1952 – 62” Journal of Contemporary History , Vol.30 No. 1 jan. 1995 p.202

³³ NATO’nun 1949 yılında kuruluşuyla birlikte, Batı Bloğu içerisinde yer alan devletleri kapsamı başta Fransa olmak üzere Batı Avrupalı Devletler arasında rahatsızlık yaratmış ve Avrupa’nın kendine özgü bir güvenlik ve savunma sisteminin oluşması için çalışmalarında bulunulmuştur. Bu noktada BAB, bu çalışmaların başlangıç noktasını teşkil etmektedir. Teşkilatın kuruluşu, 17 Mart 1948’deki İngiltere, Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksembourg’un bir araya gelmesiyle imzalanan ‘Brüksel Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği ve Ortak Savunma Antlaşması’na dayanmaktadır. Doğu’dan gelen Sovyet tehdidine karşı hayat sahası bulan oluşum, 50 yıllık bir süreyi kapsamakta; askeri, ekonomik ve sosyal alanda çok boyutlu bir işbirliğini içermekteydi. Batı Avrupa Birliği’nin (BAB) resmi kuruluşu, 6 Mayıs 1954 tarihinde imzalanan Paris Antlaşması’dır. Bu antlaşmayla birlikte Brüksel Antlaşması’nın yerini BAB alıyor ve örgüt Almanya ve İtalya’yı da kapsayacak şekilde üye sayısını 7’ye çıkartıyordu. Paris Antlaşması’nın temel hedefleri başlangıç itibarıyla şunlardır: 1. II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da ekonomik kalkınmayı sağlamak ve refah seviyesini yükseltmek, 2. Birlik üyelerine yöneltilen herhangi bir saldırıda birlikte yardımda bulunmak, 3. Avrupa’nın bütünleşme sürecine katkıda bulunmak.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasına (AGSP) dâhil olmakla Yunanistan Türkiye ile arasındaki askeri anlaşmazlıklarda da yalnız kalma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Nitekim Yunanistan NATO üyesi Türkiye'nin AGSP'den dışlanamayacağına dair ABD, AB adına İngiltere ve Türkiye arasında Leaken 2001 Zirvesinde varılan mutabakata itiraz etmiştir. Atina Türkiye ile olası bir çatışmada AB'nin Yunanistan'a destek vereceğine dair garanti istemiştir.³⁴

1.3.5. Atina Anlaşması'nın Hükümleri ve Hedefleri

Atina Anlaşması ile Topluluk ile Yunanistan arasında aşağıdaki hükümler ve hedeflerin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir:

1. Bir gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi.
2. Ekonomik, ticari ve tarımsal konularda ortak hareket ve uyumun sağlanması.
3. Ortaklığın İktisadi bir bütünleşmeye yönelik olması.
4. Yunanistan'a ekonomik gelişmesini kolaylaştıracak gerekli mali kaynakların sağlanması.
5. Ortaklıkta temel ilkenin tarafların karşılıklı yükümlülükler üstlenmiş olması.
6. Ortaklığın Yunanistan'ın Topluluğa tam üye olarak katılmasını sağlamak amacıyla olması ancak ortaklık süresinin sınırlandırılmaması esas alınmıştır.

Ayrıca bu hedeflerin gerçekleştirilmesini ve ortaklık ilişkisinin sağlıklı bir şekilde işlemesini sağlamak üzere bir Ortaklık Konseyi kurulması anlaşmada öngörülmüştür. Ortaklık çerçevesindeki politik

³⁴ Çayhan, Esra "AGSP ve Türkiye" Akdeniz Ü. İ.İ.B.F. Dergisi 2002 sayı:3 s.54

denetim ise oluşturulacak bir karma parlamento komisyonunca yapılacaktır.

Atina Anlaşmasına göre, anlaşmanın işleyişi AET'yi kuran Roma Anlaşmasından doğan yükümlülüklerin Yunanistan tarafından tümüyle üslenilmesi sağlandığı takdirde, Yunanistan'ın topluluğa tam üyeliği incelenecektir.

Yunanistan 1 Temmuz 1968 tarihinden itibaren, sınaî ürünler ihracatının tümü için gümrük muafiyetinden faydalanmaya başlamıştır. Buna karşın topluluktan yaptığı ithalata uyguladığı gümrük vergilerini 12 veya 22 yıllık süreler içersinde ortadan kaldıracaktır. Nitekim Yunanistan 1 Kasım 1974 tarihinden itibaren topluluktan yaptığı ithalatın büyük bir bölümü için gümrük vergilerini sıfıra indirmiştir. Ayrıca 22 yıllık rejime tabi maddeler için gümrük indirim oranı 1 Mayıs 1974'te %36'ya ulaşmıştır.³⁵

1.4. Türkiye Açısından Yunanistan'ın Müracaatı ve İki Ülkeyi AT ile İşbirliğine Sürükleyen Faktörler

Avrupa ile ilişkiler açısından Türkiye için de durum pek farklı değildir. Daha cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye'yi Avrupa ile sonrasında Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişki kurmaya iten etkenlerin başında siyasi nedenler yer almıştır. Bu durum, Türkiye'nin Batı Dünyası içindeki konumunu koruma ve geliştirme açısından önemli sayılacağı gibi, genç cumhuriyetin yeniden şekillenen dünya haritasındaki güvenlik arayışının da bir ifadesidir. Ekonomik açıdan bakıldığında AET geniş bir pazardır. Bu pazarda Türkiye'nin üretimini, ticaretini arttırma imkânı vardır. Dışsal ekonomilerin oluşması sonucu

³⁵ DPT "Yunanistan ve Avrupa Ekonomik Topluluğu Genel Bir Değerlendirme" AET ile ilişkiler Başkanlığı yayını no.1909 yıl. 1983 s.141

verimliliğini de arttırması söz konusu olabilecektir. Böylelikle Türkiye daha modern üretim tekniklerini ve teknolojileri kullanabilecektir.³⁶ Yunanistan'ın AET'ye üyelik için müracaatı AET kanadında genişlemeye yeni bir yön ve hız verecek bir olanak olarak görülmüş ve çok olumlu karşılanmıştır. O tarihte Yunanistan AET'ye müracaat eden tek Balkan ülkesidir. Yunanistan'ın başvurusu karşısında Türkiye'nin sessiz kalması imkânsızdır. Yunanistan'ın Topluluğa dâhil olup Türkiye'nin Topluluk dışında kalması halinde Türkiye gerek Batı ile ilişkilerinde gerekse Yunanistan ile ikili ilişkilerinde haklı tezlerini kabul ettirmekte zorlanacak, yönünü ya Doğu Bloğuna ya da Arap Coğrafyasına döndürmek zorunda kalacaktır. Üstelik arzu edilen münhasır medeniyetler seviyesi de batı dünyası ile entegre olmakla mümkündür. Böylelikle Yunanistan'ın AET'ye müracaatından henüz iki ay geçmeden 31 Temmuz 1959 da Türkiye de AET'ye ortaklık talebinde bulunmuştur. Taraflar arasında dört yıl süren görüşmeler neticesinde 13 Eylül 1963 yılında imzalanan ve 1 Ocak 1964'te TBMM'nin onayıyla yürürlüğe giren Ankara Anlaşmasıyla Türkiye AET ile ortaklık ilişkisini tesis etmiştir.

Türkiye Ankara Anlaşmasını imzalarken bir bakıma da Yunanistan'ın Avrupa ile bütünleşmeye tek başına hakkı olmadığını gösterme çabasındadır. Çünkü Türkiye 1950'li yıllardan itibaren batı ile ilişkilerinde Yunanistan'la bir yarış içersine girmiştir. İki ülke arasındaki sorunlar yeniden kendini hissettirmeye başlarken Yunanistan II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden Batı desteğini arkasına almaya başlamıştır.³⁷

Yunanistan'ın hem AET hem de ABD ile yakınlaşması, Ankara'da bir telaş başlatmıştır. Yunanistan batıya kapağı atarken Türkiye onun

³⁶ İyibozkurt a.g.e. s350

³⁵ Yunanistan 1947 yılında Ege Adalarının geri kalanını sahiplenmeye başlamış, 1955 te Kıbrıs'ta EOKA girişimi Grivas ile birlikte başlatılmış, 1963 te Kıbrıs'ta Türklere karşı soykırım girişimleri Türk – Yunan gerginliğinin ilk belirtileri olarak karşımıza çıkmaktadır.

gerisinde kalmamalıdır. Bu yarış ve çekişme hem AET hem de NATO içinde sürüp gitmiştir.

Yunanistan'ın imzaladığı Atina Anlaşması gibi Ankara Anlaşmasının da amacı Türkiye'nin diğer altı AET ülkesinden birisi gibi topluluğa dâhil edilmesiydi. Her iki anlaşmada birer “genel çerçeve anlaşması” olup aynı özellikleri taşımaktadırlar.³⁸

Bu iki ülkeyi AET ile işbirliğine sürükleyen faktörleri daha sistematik bir şekilde irdeleyecek olursak aşağıdaki sonuçlara ulaşabiliriz. Ana hatlarıyla vurgulanacak olan faktörlerin varlığı Türkiye ve Yunanistan açısından karşılıklı olarak düşünüldüğünde birbirinin muadili olan Atina ve Ankara anlaşmalarını AET ile imzalamaya sevk eden nedenlerdir. Her iki anlaşmada göstermektedir ki; iki ülke eşit şartlar altında, aynı hedefe odaklanarak bu anlaşmaları imzalama yoluna gitmişlerdir. Söz konusu faktörleri şu şekilde özetleyebiliriz.

1. Türkiye ve Yunanistan II. Dünya savaşından sonraki uluslar arası siyasi, askeri ve ekonomik ilişkilerini, batılı ülkeler yönünde geliştirme yoluna gitmişler, NATO ve Avrupa Konseyi içinde yer alarak batı dünyası ile bütünleşme arzusunda olmaya gayret etmişlerdir.

2. Henüz Türkiye Ankara Anlaşmasını, Yunanistan'ın ise Atina Anlaşmasını imzalamadığı yıllarda AET ülkeleriyle oldukça gelişmiş ekonomik ilişkiler içersindeydiler. 1960'lı yılların başında Türkiye dış ticaretinin %30'dan fazlasını AET altılar grubu ile gerçekleştirmekteydi. Yunanistan ise 1970 li yılların ortalarına gelindiğinde toplam ihracatının yarısını AET ülkelerine yapmaktaydı. Her iki ülkenin de dış ekonomik ilişkileri ABD'den çok AET yönüne kaymakta idi.

3. Her iki ülke de iktisadi kalkınma modeli olarak büyük ölçüde batı Avrupa ülkelerini örnek almışlardır. Bu kalkınma modeli piyasa ekonomisine dayalı karma ekonomik yapıda olan bir kalkınma modelidir.

³⁸ Manisalı, Erol “Hayatım Arupa” Truva Yayınları 1. Baskı İstanbul 2007 s.27 - 34

Her iki ülkede de siyasal rejimin ve piyasa ekonomisine dayalı iktisadi modelin AET içersinde daha sağlam temellere oturtulabileceği düşüncesi hâkimdi.

4. Her iki ülkenin de yoksul ekonomileri AET içinde yer almakla kendileri dışında büyük bir pazarın üstünlüklerinden faydalanabilecek böylelikle iktisadi gelişimlerini hızlandırabileceklerdi.

5. Bir diğer faktör olarak ortaya atılabilecek düşünce şudur: daha kuruluş yıllarında AET'nin altı ülke ile sınırlı kalmayacağı, belki de bütün Avrupa ülkelerini içine alabilecek bir topluluk oluşumuna doğru gideceği daha o günden belliydi. Bazı EFTA üyesi devletler AET'ye üye olabilmek için müracaat etmişlerdi. Türkiye ve Yunanistan topluluğa dâhil olmamakla siyasal ve askeri dış ilişkilerine ters düşen bir noktada kalabilecek, yalnızlığa itilmiş olabileceklerdi.³⁹

Her ne kadar Türkiye fiilen yaşamamış olsa da özellikle Yunanistan için II. Dünya savaşının acıları ve bırakmış olduğu tahribat çok taze idi. Bu nedenle güvenlik kaygısı kuşkusuz ki her iki devleti de Birlik içinde yer almaya iten önemli faktörlerin başında gelmektedir.

6. Son bir faktör olarak ele alınabilecek husus şudur. Türkiye ve Yunanistan demokrasi ve insan hakları bakımından bir kısır döngü içersindeydiler. Birliğin içinde yer almakla bu ülkelerin demokratik altyapısı sağlam temeller üzerine yeniden inşa edilebilecek, askeri hegemonyanın yerine insan haklarına saygılı birer hukuk devleti ortaya çıkabilecekti.

³⁹ Manisalı, Erol a.g.e. s.85

1.5. Albaylar Cuntası ve Kıbrıs Ekseninde Yunanistan'ın Avrupa İle İlişkileri

Yunanistan'da 1946–1952 yılları arasında 16 hükümet işbaşına gelip gitmiştir. 1952 yılında muhafazakâr milliyetçi görüşleri savunan Papagos'un Başkanlığındaki (iç savaşı bastıran general) “milliyetçi parti” seçimleri kazandı ve 11 yıl iktidarda kaldı. Papagos'un 1955 yılında ölmesinden sonra Konstantin Karamanlis parti başkanlığını devraldı. Karamanlis 1958 ve 1961 seçimlerini kazandı.⁴⁰ Kurulan güdümlü demokrasi halkın isteklerine cevap vermekten oldukça uzaktı. Konstantin Karamanlis iktidarı 1963 yılında hakkında çıkan yolsuzluk iddialarına daha fazla dayanamayarak istifa ederken, başbakan Karamanlis ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Sonrasında yapılan seçimlerde merkez sağ ve sol partiler hükümeti kurabilecek yeterli oyu alamayınca Komünist Partisiyle Merkez Sol Parti işbirliği yapmak zorunda kalmıştır. Ne var ki bu koalisyon da uzun ömürlü olamayacaktır. George Papandreou döneminde de devam eden iç karışıklıklar sonucunda ülkede siyasi istikrar tamamen bozulmuştur.

Merkez Sol Parti'nin lideri olan George Papandreou'nun oğlu, Andreas Papandreou (şimdiki ana muhalefet partisi PASOK'un lideri Yorgo Papandreou'nun babası) Yunanistan silahlı kuvvetlerinin içindeki bir grup solcu subayı örgütleyerek Aspida (Kalkan) Harekâtı adıyla Krala karşı bir darbe girişiminin içine girse de, bu durum ordu istihbaratından sorumlu bir başka grup subay tarafından ortaya çıkartılmıştır.

Daha sonra bu subaylar 21 Nisan 1967'de Albay Papadopoulos liderliğinde yönetime el koyarak Yunanistan siyasal tarihinde 1974 yılına

⁴⁰ Öymen a.g.e. s.417

kadar sürececek olan, güç bela demokrasi sınavı veren ülkenin önüne, hiç de parlak olmayan, yeni bir sayfa açtılar.

Cunta idaresi, Güney Amerika'nın çalkantılı ülkesi Şili'deki Pinochet Rejimi gibi, Türkiye de yaşanan 12 Eylül darbesi gibi ülkedeki finansal sermayenin dışa açılma ihtiyacına yönelik gerçekleşmesi gereken yapısal değişimlerle aynı döneme denk gelmesi bakımından dikkat çekici olup, devrimci mücadelelerin, işçi hareketlerinin açıkça ezilmesini amaçlayan siyasi bir darbedir.⁴¹ Darbeyi gerçekleştiren zümrenin arkasında halkın desteği değil, Amerikan emperyalizminin desteği olduğu açıktır. Haksız olan darbeyi legalize etme, Yunan Halkının sempatisini kazanıp kamuoyu desteğini arkasına alabilme uğruna cunta idaresi Kıbrıs meselesini eşelemeye başlar. Makaryos'un cüret ettiği kadar adanın tamamını olmasa da bir bölümünün derhal Yunanistan'a bağlanmasını talep etmektedir. Diğer taraftan da ivedilikle savaş için gerekli askeri hazırlıklar başlatılmıştır.

Kıbrıs üzerinden güdülen şahin politikalarla halkın sevgisini kazanmak bir yana 17 Kasım 1973 öğrenci olaylarının gösterdiği gibi cunta rejimi Yunan Halkında sadece nefret uyandırmıştır. Eylemleri günümüze kadar süren, 17 Kasım örgütünün doğuşuna zemin hazırlayan, ordunun siviller üzerindeki tutumundan ve Atina Politeknik Üniversitesindeki olaylar karşısında askerin sert tepkisinden başka bir şey değildir.

Cunta idaresi altında geçen dönem zarfında Avrupa Topluluğu ile Yunanistan arasında yürütülen ilişkiler de ağır yara almıştır. 21 Nisan 1967 tarihinde Yunanistan'daki askeri darbeden sonra Topluluk, Yunanistan ile ilişkilerini büyük ölçüde dondurulmasını kararlaştırmıştır. Bu dondurma kararının Yunanistan'da parlamenter ve demokratik düzenin yeniden işler hale gelmesine kadar sürdürülmesi de ilke olarak

⁴¹Kızılot, Utku "Faşizm Sorununa Nasıl Yaklaşılmalı" Marksist Tutum Dergisi mayıs 2005 sayı.2

benimsenmiştir.⁴² 1974 yılına kadar süren cunta idaresi döneminde Yunanistan, Batı ülkeleriyle ilişkilerinde büyük zorluklarla karşılaştı. Yunanistan'ın Avrupa Konseyi üyeliğinden çıkarılması için girişimler yapıldı. Bu girişimlerin sonuç vereceğini anlayan Yunan hükümeti kendiliğinden konsey üyeliğinden çekilmiştir.

Kıbrıs'ta bir darbe düzenleyen Yunan cuntası Makaryos'u devirerek adanın dışına kaçırmaya zorlar. İktidara ünlü terör liderlerinden Nikos Samson getirilir.⁴³ Samson'un işbaşına getirilmesiyle adanın Yunanistan ile birleştirilmesinin önü açılmış oldu. Türkiye'nin 1960 anlaşmalarından kaynaklanan haklarını kullanarak 20 Temmuz 1974'te adaya yaptığı çıkartma sonucunda Rum ve Yunan birlikleri yenilgiye uğratılmıştır.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Cunta idaresinin itibarını iyiden iyiye sarsmış böylelikle Albaylar Cuntası yönetimden elini çekmek zorunda kalmıştır. Dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in değımiyle Kıbrıs Barış Harekâtı adaya huzur getirmekle kalmamış Yunanistan'ın demokrasiye geçişini de sağlamıştır.

1.6. 1944 – 1974 Döneminde İzlenen Sosyoekonomik Politikalar

1944 – 1974 yılları arasında Yunanistan insan hakları ve sivil örgütlenme açısından son derece olumsuz bir tablo ortaya koymaktadır. Fikir özgürlüğünden bahsetmek mümkün değildir. Sivil toplum örgütü kurma ve sivil toplum faaliyetlerinde bulunma hakkı sadece antikomünist grupların hakkıdır. Sol görüşlü insanlar adeta fişlenmiştir. Bu ayrımcılık kamusal haklardan faydalandırılmama hatta kamu sektöründe istihdam edilememe şeklinde kendini göstermektedir. Özellikle cunta idaresinde bu

⁴² DPT yayın no.1909 a.g.e. s143

⁴³ Makaryos Kıbrıs'ın bağımsızlığını savunan EOKA taraftarıdır. Samson ise adanın Yunanistan'a ilhakını savunan ENOSİS (birlik) yanlısıdır.

ayrımcılık ayyuka çıkmıştır. Batı Trakya Türk Azınlığı Cunta döneminde tarihinin en zor günlerini yaşamıştır. Yani cuntanın tek düşmanı komünistler değildir.⁴⁴ Siyasal bozukluklar adeta ekonominin de bir aynası niteliğindedir. Truman Doktrini ve Marshall Planı çerçevesinde yapılan yardımlar, geçici olarak ülkeye bir nefes aldırır da yaraları bütünüyle sarmaktan uzak kalmıştır.

Yunanistan ne II. Dünya Savaşı döneminde ne de sonrasında Batı Avrupa devletleri gibi zengin bir ülke değildir. Sanayileşme adına kayda değer gelişmelerden yoksun kalmıştır. II. Dünya Savaşının ve İç Savaşın etkileri hayatın her alanında kendini göstermektedir.

1960'lı yılların ortalarına kadar dünya genelinde yaygın olarak uyulama alanı bulan Keynezyen Politikalar Yunanistan ekonomisinde tam olarak uygulama alanı bulamamıştır. Keynes, Genel Denge Teorisinde eksik istihdamı, eksik enformasyonu, belirsizlikleri fiyat ve ücretlerin yapışkanlığı gibi konuları ön plana çıkarmaktadır. Oysa o dönemde eksik istihdamı sorun edinecek sermaye birikimi Yunanistan'da henüz tam olarak kendini gösterememektedir. Yunanistan'ın Keynezyen politikalara yatkın olmayışının diğer nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Keynezyen iktisat modeli işçi sendikalarıyla içli dışlı olmayı öngörmektedir. Oysa söz konusu dönemde iktidarda olan otoriter devlet idaresinin ideolojisi bu tip bir uygulamayla örtüşmemektedir.
2. Devlet müdahalesi vardır. Hatta fazlasıyla kendini hissettirmektedir, ancak devlet müdahalesi ekonomik olmaktan çok siyasidir.
3. Dönemin iktisat politikası belirleyicileri önemli aktörler Alman disiplinine mensup iktisatçılar olarak bilinmektedirler. Bunların

⁴⁴ Cunta idaresi Yunanistan da gülünç bazı kararlara da imza atmıştır. Yüzyıllardır Türk kahvesi olarak anılan kahvenin adı önce Bizans kahvesi sonra da Yunan kahvesi (eliniko kafe) olarak değiştirilmiştir. (Z. Livaneli Vatan 19.01.2007)

içinde merkez bankası başkanı Xenophon Zolotas gibi isimler de yer almaktadır.

Alman ekolu mensubu bu iktisatçılar Keynezyen politikaların, Yunanistan gibi gelişmekte olan bir ülke için pek uygun olmayacağını savunmuşlardır. Bunun yerine kalkınma odaklı parasal istikrar ve denk bütçe hedefleyen ortodoks politikaların bir karışımına daha yakın durulmaktadır. Bu tarz ortodoks politikalarla birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi sınaî bir altyapının imarı hedeflenmektedir.⁴⁵

Ancak 1955 – 1963 yılları arasında Konstandinos Karamanlis hükümetinin izlediği iktisadi politikalar birçok Yunanlı iktisatçı tarafından serbest piyasa yanlısı ve Keynezyen iktisat politikalarının bir karışımı olarak kabul edilmektedir.⁴⁶

Sonuç olarak Marshall Planıyla Yunanistan emperyalizmin hegemonyasına girmiş bir ülke konumundadır. İktidara gelen muhafazakâr hükümetler öncelik olarak ekonominin istikrarını değil rejimin istikrarını düşünmüşlerdir. Yatırım harcamalarına değil tüketim harcamalarına daha çok kaynak aktarılmaktadır. Uluslararası arenada Yunanistan'ın yeri belli olmuştur. Komşuları Bulgaristan, Arnavutluk ve o zaman ki adıyla Yugoslavya'dan izole edilerek komünizm tehdidinden kurtarılmıştır. Albaylar cuntasıyla bu durum teyit edilmektedir. Sırada Yunanistan'ı AT'ye entegre etmek vardır. Böylelikle batı dünyasında Yunanistan'ın yeri pekiştirilmiş olacaktır.

Ancak burada altının çizilmesi gereken önemli bir nokta gözden kaçırılmamalıdır. Sözü edilen tüm handikaplara rağmen 1953 – 1973 yılları arasında Yunanistan ekonomisi yıllık ortalama %7 büyüyerek Japonya ekonomisinden sonra dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi

⁴⁵ Mouzelis a.g.e. s.6

⁴⁶ Arisridis Hatzis “modern Greek society, economy and polity”. Atina Üniversitesi AB Hukuku bölümü öğretim üyesi. (ders notlarından, birebir yaptığımız görüşmelerden)

olarak iktisat literatürüne geçmekte ve “Yunan Mucizesi” olarak anılmaktadır.⁴⁷

Ayrıca II. Dünya Savaşından sonra Yunanistan deniz taşımacılığı konusunda Türkiye'nin yapamadığı çok önemli bir atılımı yapmayı başarmıştır. Uygun fiyatlarla Amerika'dan aldığı gemilerle güçlü bir deniz ticaret filosu kurarak daha o zaman dünya denizcilik sektöründe ön sıralara tırmanmaya başlamıştır.⁴⁸

⁴⁷ İstanbul Sanayi Odası “ülke raporları: Yunanistan” haziran 2008

⁴⁸ Öymen a.g.e. s.141

BÖLÜM 2: AT ÜYELİĞİ ARIFESİNDE VE ÜYELİĞİN İLK YILLARINDA YUNANİSTAN EKONOMİSİ, TÜRKİYE PERSPEKTİFİNDEN YUNANİSTAN'IN TAM ÜYELİĞİ.

2.1. 1974 Sonrası Yunanistan'da İzlenen Makro Ekonomik Politikalar ve Sonuçları

Albaylar Cuntası idaresinin tasfiye edilip Konstandinos Karamanlis'in liderliğindeki partinin yönteminde demokratik bir hükümetin kurulması Çağdaş Yunanistan'ın iktisadi, siyasi, sosyal, kültürel geleceği ve uluslararası alandaki itibarı ve istikbali açısından da son derece önemli bir gelişmedir. Yunan halkının ve devletinin Avrupa Topluluğu ile entegrasyonunun başlangıcı olarak tarih sayfalarına geçmiştir. Ancak ülkenin içinde bulunduğu iktisadi konjonktür açısından durum o kadar da parlak gözükmemektedir. 1953 – 1973 yılları arasında yakalanan yüksek büyüme hızı giderek yavaşlamaktadır.⁴⁹

Yaşanan iç ve dış şoklarla yeni kurulan demokratik hükümet sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlayamamıştır. Oysa iktidarda yine “Yunan İktisadi Mucizesi'nin” (greek economic miracle) mimarı Konstandinos Karamanlis vardır.

GSYİH'nın ortalama büyüme hızları yıllar itibarıyla (%)

1960 – 70 → %7,5

1970 – 78 → %5,5

Olarak gerçekleşmiştir.

⁴⁹Library Of Congress “Economic policy after 1974” Greece A Country Study, chapter3 <http://memory.loc.gov/frd> August 2008

1971 – 1980 döneminde ise GSMH büyüme oranı %4,7'ye gerilemektedir. Üstelik bu düşüş 1981 sonrası AET üyeliği döneminde de devam edecektir. Ancak sözü edilen dönemlerde dokuzlar AET'sine göre Yunanistan daha iyi bir performans sergilemektedir: 1960–1970 döneminde AET(9) GSYİH yılda ortalama % 4,6 artarken, 1970–1978 döneminde % 3 seviyesinde artmıştır.⁵⁰

1974–1980 yılları arasında iktidara gelen hükümetler bir yandan uluslararası piyasalarda yaşanan petrol şokunun yarattığı sorunlarla mücadele ederken, diğer taraftan da cunta idaresinin dejenere ettiği sosyal ve iktisadi müesseselerin yeniden inşası ile uğraşmak durumunda kalmışlardır.

Mevcut hükümet'in uğraşmak durumunda olduğu bir başka önemli konu da Kıbrıs'tır. Kıbrıs'taki kazan olanca şiddetiyle kaynamaya devam etmektedir. Adada barış harekâtı ile Yunan birlikleri yenilgiye uğratılırken cunta tarafından iktidara getirilen Nikos Samson da iktidarı terk etmek zorunda kalmıştır. Kıbrıs'ta meydana gelen bütün gelişmelerden tıpkı dünden bu güne Türkiye'nin birebir etkilendiği gibi Yunanistan'ın da gerek siyasi gerekse iktisadi bakımdan etkilenmemesi olanaksız idi.

1974 sonrası iktidara yeniden gelen Karamanlis hükümetinin önünde sosyal modernizasyon anlamında da yapılması gereken bir dizi reformlar listesi bulunmaktaydı. Bu reformlar aynı zamanda AET ile entegrasyonun gerekli kıldığı düzenlemeler olarak da düşünülebilir. Özetleyecek olursak;

- Cunta döneminde tahrip edilen çalışma ve iş yaşamının yeniden rehabilite edilmesi,
- Bozulan sosyal güvenlik sisteminin düzeltilmesi,
- Eğitim kurumlarının düzenlenmesi,

⁵⁰ “AET üyesi Yunanistan” İKV yayınları şubat 1985 yayın no. 6 s.6

- Sağlık reformu.

İktisadi yönden ele alınıp düzeltilmesi icap eden noktalar ise şu şekilde sıralanabilir;

- Cunta idaresinde önemsenmeyen ve giderek ülke ekonomisine kambur olan ödemeler dengesi açığının düzeltilmesi için gerekli önlemlerin alınması,

- Yüksek enerji maliyetleri karşısında rekabet gücünü kaybeden sanayi sektörünün yeniden yapılandırılması,

- Reel ücretlerdeki erimeye karşılık demokratikleşme ile paralel bir şekilde ücretlerin arttırılması yönünde artış gösteren baskılara cevap verilmesi,

- 1961-73 döneminde GSYİH'nın ortalama %3,7 si düzeyinde olan kamu kesimi tasarruflarınının 1974 yılında GSMH'ın %-1,6 seviyesine gerilemesinin önüne geçilmesi

- Dış ticaret açığının düzeltilmesi,

gibi uzayıp giden bir liste olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵¹

Yukarıda ana hatlarıyla sıralanan ve önlem almayı gerektiren sosyal ve iktisadi bozukluklar birbiriyle çelişir politikalar uygulanmasını öngörmektedir. Bu çelişkiler yumağı Yunanistan'ın demokratik hükümeti için bir tercih meselesi olurken, bir takım siyasi riskler de üstlenmeyi gerektirecektir. Doğası gereği sosyal politikalar bütçe harcamalarının arttırılmasını öngörürken ekonomik istikrar adına alınan tedbirler bütçe giderlerinin kısılmasını öngörmektedir.

1970'li yıllar boyunca yaşanan küresel ekonomik kriz özel sektör üzerinde daha baskın bir şekilde kendini hissettirtmektedir. Birçok şirket ekonomik çalkantılara kapılarak finansal zorluklar içine girmiş, piyasa payını git gide kaybetmiştir. Birçoğu da iflas bayrağını çekmek zorunda

⁵¹ EC, "European Economy" European Commission 2004 review Main indicators Greece 1961-1996 . sayfa .572

kalmıştır. AET ye girişin ilk yıllarında Yunanistan sanayi sektörü daha da büyük zorluklara mücadele etmek zorunda kalacaktır.

1974 sonrası ve 1980'li yıllar boyunca iktidara gelen hükümetler döneminde kamu sektöründe krizin etkileri süregelmektedir. Bu etkiler şu şekilde sıralanabilir: Yüksek kamu kesimi açıkları kamu kesimi borçlanma gereğinde artış ile vergi gelirlerinde erozyon ve yüksek enflasyon.

1973 sonbaharından itibaren yaşanan 1. Büyük Petrol Şoku sürecinde Yunanistan ekonomisi %3,6 oranında küçülmüştür. Bundan sonra 1975 yılında ekonomide bir toparlanma eğilimi olmuş ve 1978 yılında büyüme %6,7 olarak gerçekleşmiştir. Ancak o yıl yaşanan 2. Petrol Şoku'nun ardından büyüme 1979 yılında %3,7'ye gerilemekte, tam üyelik anlaşması imzalandıktan sonra 1980 yılında ise %1,8 olarak gerçekleşmektedir.⁵²

1978 – 1981 yılları arasında ekonomideki gelişmeler ise şu şekilde özetlenebilir:

Enflasyon oranı %25'i bulmuştur. Bu geçmiş yıllardaki oranın iki katı olduğu gibi topluluk ortalamasının da iki katıdır.

GSMH büyüme oranı kademe kademe düşerek 1981'de negatife dönmüştür.

Ticaret açığı süregelen durgunluğa rağmen 1981'de GSMH'nin %6,5'ini bulmuştur.

Kamu kesimi açığı 1981'de GSMH'nin %17'sine ulaşmıştır.

⁵² Çınar,Sema “Türkiye'nin AB'ye katılma kriterleri açısından Yunanistan, İspanya ve Portekiz ile karşılaştırılması” Ankara – Avrupa çalışmaları dergisi cilt 4 no. 2 , 2005 s.21

2.2. Yunanistan'ın Tam Üyelik Müracaatı ve Avrupa Topluluğu ile Müzakere Süreci

Demokratik rejimin yeniden tesisini takiben Yunanistan, Roma Antlaşmasının 237. , AKÇT Antlaşmasının 98. ve EURATOM Antlaşmasının 205. maddelerine dayanarak 12 Haziran 1975'te birliğe tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Bu başvuru üzerine Komisyon, konuyla ilgili bir rapor hazırlamış ve bu raporu 29 Ocak 1976 tarihinde yayınlamıştır. Raporun yayınlandığı tarihte Yunanistan'da cuntanın devriliş demokrasie geçilmesinin üstünden sadece 1,5 yıllık bir süre geçmiştir. Raporda, Yunanistan'ın ekonomik sıkıntılardan dolayı AT'ye katılımının uygun olmayacağı ifade edilmektedir. Ancak raporun devamında: *“Ortaklık anlaşmasıyla topluluğun güttüğü amaçlardan biri, Yunanistan'ın demokratik bir hükümet biçimine yeniden kavuşması olduğuna göre, hiç kuşkusuz Topluluk bugün Yunanistan'ın üyelik talebine olumlu cevap vermelidir”* görüşü yer almıştır.

Karamanlis İktidarının çabalarıyla altı aylık bir sürede AET-Yunanistan ilişkileri ivme kazanarak gelişme kaydetmiş ve 27 Temmuz 1976'da katılım müzakereleri başlamıştır. Yunanistan'ın Birliğe katılımının Yunanistan Demokrasisinin gelişimini olumlu şekilde etkileyeceği düşünülmüş ve Yunanistan'ın AET'ye dâhil olması Avrupa'nın da lehine olacağı öngörülerek katılım süreci üye ülkeler tarafından da desteklenmiştir.

Yunanistan AET'nin 10.ncu üyesi olmak üzere tam üyelik müzakerelerine başladığında uymak durumunda olduğu Avrupa Topluluğu müktesebatı bu gün olduğu gibi 100 bin sayfadan değil sadece 20 bin sayfadan oluşmaktaydı. Bu açıdan bakıldığında Yunanistan'ın müzakere süreci oldukça rahat geçmiştir. Üstelik karşısındaki muhatabı samimi bir şekilde Yunanistan'ı aralarına almak istemektedir. Buna rağmen

Yunanistan'ın önüne hiçbir güçlük çıkmamıştır demek yanlış olur. Özellikle tarım kesiminin uyumu konusunda zorluklar yaşanmıştır. Örneğin Midilli'deki süt üreticileri tonlarca süt ve süt ürününü atmak zorunda kalmışlardır.

2005 yılının ekim ayında Türkiye ile AB arasında başlayan müzakereler kapsamında Türkiye'nin önünde 35 başlıktan oluşan bir müzakere süreci, uyulması gereken 100 bin sayfalık bir Avrupa Birliği Müktesebatı vardır. Üstelik bu müzakerelerin en can alıcı özelliği *açık uçlu* oluşudur. Yani ne zaman sonuçlanacağı sonucun kesin olarak tam üyelikle mi sonuçlanacağı yoksa 23 paragraftan oluşan müzakere çerçeve belgesinin 2. paragrafında ima edildiği gibi Türkiye'ye bir imtiyazlı ortaklık mı tanınmak istendiği tam olarak belli değildir.

2.3. Türkiye Açısından Yunanistan'ın Tam Üyelik Müracaatı

Atina ve Ankara Antlaşmalarıyla Yunanistan – AET ve Türkiye – AET arasında ortaklık anlaşmaları kurulduktan sonra 1980 yılına kadarki dönemde Avrupa Topluluğu Türkiye ile Yunanistan arasında dengeli bir yaklaşım sürdürmeye özen göstermiştir. Yunanistan'ın 1975 yılının sonunda AET'ye tam üyelik başvurusunda bulunması sırasında da AET bu çizgisini bozmamaya gayret etmiştir. 29 ocak 1976'da Yunanistan'ın üyeliği ile ilgili yukarıda da sözü edilen raporda komisyon şu görüşlere yer vermiştir: *“Yunanistan'ın üyelik perspektifi, bu ülke ile Türkiye arasındaki ihtilafları ortaya çıkaracaktır. Türkiye'de Topluluğa ortaktır ve bu ortaklığın ilan edilme amacı Türkiye'nin üyeliğidir... Topluluk Türkiye ile Yunanistan arasındaki ihtilaflara taraf değildir ve taraf olmamalıdır. Bu güne kadar topluluğun Türkiye ve Yunanistan'la ilişkilerindeki denge, her iki ülkenin de eşit biçimde sahip olduğu ortaklık statüsüyle belirleniyordu ve bu ülkelerin her biri, farklı*

takvimlerle de olsa son amaç olarak tam üyelik imkânına sahiptirler... Yunanistan'ın üyelik perspektifi, kaçınılmaz olarak bu dengeye yeni bir unsur getirmektedir... Komisyon, konseyin Yunanistan'ın üyelik başvurusunun incelenmesinin Türkiye ile AET arasındaki ilişkileri etkilemeyeceği, ortaklık anlaşmasıyla Türkiye'ye tanınan haklarda değişiklik yapılamayacağı yolunda aldığı kararın somutlaştırılması için özel tedbirlerin alınması gerektiğine inanmaktadır.”⁵³

Uygulamada bu dengelere ne kadar özen gösterilmiştir? Yunanistan'ın üyeliği Türkiye'nin Avrupa ile olan ilişkilerini ne yönde etkilemiştir? Evet etkilemiştir. Ama Türkiye'nin lehinde etkilemiştir demeye maalesef imkân yoktur. Üstelik Yunanistan ile ilgili görüşünde Türk-Yunan ihtilaflarına değinirken, bunları Yunanistan'ın üyeliği için bir engel olarak görmeyen komisyon Türkiye'nin 1987 yılında tam üyelik başvurusu üzerine verdiği görüşte aynen şu ifadeleri kullanmaktadır. *“Türkiye'nin üyeliğinin siyasal yönden incelenmesi, Türkiye ile AT'ye üye bir ülke arasındaki ihtilafın olumsuz etkileri dikkate alınmayacak olursa eksik kalır.”* görüşüne yer vermektedir.

Oysa AB genişleme süreçlerinde aynı yaklaşımı diğer aday ülkelere pek göstermemektedir. Örneğin İngiltere ile İspanya arasındaki Cebeli Tarık sorunu İspanya'nın üyeliğe kabulü sırasında gündeme getirilmemiştir.

⁵³ Öymen a.g.e. s.278

2.4 Tam Üyeliğe Geçiş Döneminde Yunanistan Ekonomisinin Gelişme Düzeyi

Yunanistan ekonomisi 1960 yılından itibaren AET ülkelerinin oldukça üzerinde bir GSMH büyüme hızı kaydetmiştir. Sözü edilen dönemde Yunanistan sadece AET ülkeleri içerisinde değil OECD ülkeleri içerisinde de en yüksek GSMH büyüme hızlarından birini gerçekleştirmiştir. 1974 petrol krizini izleyen ve Dünya’da stagflasyon yılları olarak anılan dönemde sanayileşmiş ülkelerin pek çoğunun karşılaştığı zor durumların Yunanistan’ın gelişmesi üzerinde daha az etkisi olmuştur. 1974 yılı hariç tutulursa, büyüme eskiye göre daha düşük hızla da olsa devam etmiştir.⁵⁴ Ancak görece olumlu karşılanabilecek bu tablo çeşitli nedenlerden dolayı AET üyeliğine kadar, hatta üyeliğin ilk on yılında Yunan halkının yaşantısına refah olarak yansımamıştır.

2.4.1. Demografik Yapı ve İstihdam

Yunanistan 132.000 km² arazi üzerinde irili ufaklı 2000’den fazla adayı kapsayan bir ülkedir.

1971 – 1981 döneminde % 10,7 artış gösteren nüfus, 1981 yılında 9,7 milyona ulaşmıştır. Nüfusun 2/3’si arazinin 1/3’si üzerinde yaşamaktadır. 1980 yılı itibarıyla nüfusun %62’si şehirli nüfustan oluşmaktadır.

1980 yılı itibarıyla istihdam edilen nüfus 3.347.000 kişidir.⁵⁵

⁵⁴ İKV yayın no. 6 a.g.e. s.6

⁵⁵ DPT yayın no. 1909 a.g.e. bölüm 4 s.1

Tablo 2.1 1980 Yılında İstihdamın Sektörler Arası Dağılımı

Sektörler	İstihdam payı(%)	Toplam çalışan(%)
Tarım	% 29,7	994.059
Sanayi	%30,0	1.004.100
Hizmetler	%40,3	1.348.841

Kaynak: NSSG 1982

AET ortalamasıyla karşılaştırıldığında Yunanistan'da tarım kesiminde çalışan nüfus oldukça fazladır. Ancak 1980 öncesi 10 yıl boyunca 500.000 den fazla genç insan tarım sektörünü terk etmiştir. Bunun en önemli nedeni o yıllarda aynen Türkiye'den olduğu gibi Yunanistan'dan da başta Almanya olmak üzere sanayileşmiş ülkelere olan işgücü göçüdür. Diğer bir neden de o yıllarda gençlerin çalışmak için uzak denizlere seyahat eden Yunan ticari filolarını tercih etmeleridir.

Yunanistan iş gücü verimliliği bakımından sanayileşmiş ülkelerin epeyce gerisinde olmasına rağmen. 1998 yılının incelendiği 2002 yılı verilerine göre Sanayi sektöründe çalışan kişi başına yaratılan katma değer açısından Yunanistan'daki 1 birim işgücü Türkiye'ye göre 2 kat daha verimlidir. İspanya'daki 1 birim işgücü ise Yunanistan'dakine göre 1,85 kat daha verimlidir. Tarım sektörü ele alındığında bu oran Türkiye ile Yunanistan arasında Yunanistan lehine 3 kat daha fazladır.⁵⁶

⁵⁶ Suiçmez Halit "Türkiye Ekonomisinin Verimlilik Performansı" MPM s.10 Ankara 2002 www.econ.utah.edu Mayıs 2008

2.4.2. Atina Antlaşmasından Katılım Antlaşmasına Milli Gelirin Sektörel Dağılımı ve Ekonominin Yapısı

Tablo 2.2 Üyelik Öncesi Yunanistan GSYİH'sının Oluşumu, Sektörlerin Payları

Yıllar	1963	1973	1975	1980
Tarım	24,9	18,2	16,75	14,3
Madencilik	1,2	1,4	1,5	2,2
İmalat Sanayi	14,3	19,1	20,9	21,1
İnşaat	8,7	8,9	6,8	5,7
Enerji	1,1	2,0	2,5	3,4
Taşıma-İletişim	-	7,7	8,5	9,5
Hizmetler	-	42,7	43,1	43,8

Kaynak: İKV yayın no:6 s.8

Atina Antlaşması imza edilip Yunanistan'ın AET macerası başladıktan sonra tam üyeliğe kadar geçen zaman zarfında en çarpıcı gelişmenin tarım sektöründe yaşandığı görülmektedir. Bu sektör 1963'te GSYİH'nin %25'ini sağlarken 17 yıl gibi kısa bir sürede milli gelirin sadece %14,6'sını oluşturur duruma gelmiştir. Aynı oranda olmamakla birlikte imalat sanayinde ise bir artış göze çarpmaktadır. Tarım sektöründeki düşüşe paralel olarak imalat sanayindeki bu artış Yunanistan'ın bir sanayileşme süreci hamlesi içine girdiğine işarettir. Enerji sektörünün de 1963 yılında GSMH' dan aldığı pay %1,1 iken 1980 yılında %3,4'e çıkması bu görüşü desteklemektedir. Ancak AB üyeliği boyunca Yunanistan sanayileşmesini tamamlayamamıştır. Bu gün de en büyük eksiği bir çok endüstriyel üründe dışa bağımlı oluşudur.

1960-1973 dönemi “*Yunanistan iktisat mucizesi*” ile birlikte Yunan kapitalizmi açısından da “*golden era of greek capitalism*” olarak anılmaktadır.⁵⁷ Cunta yönetiminin de hedeflerinden biri olan ulusal sermayenin dışa açılmasıdır. Yunanistan kapitalizminin de batıya entegre olup onlarla birlikte hareket etme arzusu yaygındır. Ancak 1970’li yılların ortasından itibaren OECD ülkelerinin birçoğunda olduğu gibi ekonomik gelişme durağanlaşmıştır. Enflasyon yükselmekte dış ödemeler dengesi açığı büyümektedir. Petrol şoklarıyla birlikte iç faktörler de GSMH’nin büyümesini ve istikrarını bozmuştur.

1980’li yıllara gelindiğinde Yunanistan ekonomisi gelişme düzeyi ve yapı olarak Topluluk ekonomilerinden oldukça farklı bir görünüm sergilerken bir takım yapısal bozuklukları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu yapısal bozukluklar ana hatlarıyla şunlardır:

- Sosyal kurumların işleyişi bozuk, toplumun gelir dağılımı adil değildir.
- Bölgeler arası gelişmişlik farkı kendini hissettirmektedir. Trakya ve Epirus geri kalmış bölgeler olarak ön plana çıkmaktadır.
- Hizmet sektörü ekonomiyi sırtlamaktadır. Kayıt dışılık ve karaborsa önemli bir sorun teşkil etmektedir.
- Tarım kesiminde çalışan işgücünün marjinal verimliliği düşüktür. Tarım kesiminde işgücü fazlası ve mevsimlik işsizlik ortaya çıkmaktadır.
- Tarımsal işletmeler küçük ölçeklidir. Tarımsal üretimde altyapı eksiklikleri bulunmaktadır. Pazarlama teknikleri gelişmemiştir.
- İmalat sanayinin GSMH’ya katkısı (% 20 civarı) azdır. İmalat sanayinde yatırımların yetersizdir (GSMH’nin %4’ü)

⁵⁷ Mavroudeas & Ioannides a.g.e. s.19

- Ticari işletmeler küçük ölçeklidir. %85'i beş kişiden az işçi çalıştırmaktadır.
- Yatırım mallarınının %80'i ithal edilmektedir. Enerjide ve yatırım mallarında dışa bağımlılık derecesi yüksektir.

Bu veriler göstermektedir ki Batı Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında Yunanistan ekonomisi AET ile entegre olma aşamasına geldiğinde tam bir gelişmekte olan ülke özelliklerine sahiptir.

2.4.3. Katılım Öncesinde Yunanistan'da ve AET'de Refah Düzeyi

Sözü edilen iktisadi gelişimdeki yavaşlama AET bölgesinde Yunanistan'a göre daha hızlıdır. 1980 – 81 yıllarında diğer üye ülkelerde olduğu gibi gelişmeyi tahrik edici önlemler uygulanmasına karşın tatminkâr bir gelişme sağlanamamıştır.

Tablo 2. 3 1958-1980 Döneminde Yunanistan'da ve 9 AET Ülkesinde Kişi Başına GSYİH (ABD doları cinsinden)

	1958	1965	1970	1975	1980
Belçika	1024	1642	2562	5088	8545
Danimarka	1008		3139	6000	9309
F.Almanya	986	1831	2976	5444	9530
Yunanistan	355	655	1109	1858	2991
Fransa	1183	1877	2715	5180	8751
İrlanda	499	873	1289	2095	3792
İtalya	592	1126	1834	2774	4996
Lüksemburg	1337	1982	3117	5296	9139
Hollanda	751	1498	2499	5143	8600
İngiltere	1122	1711	2154	3333	6728
AET9ort.	934	1597	2396	4214	7447

Kaynak: İKV yayın no :6

Yukarıdaki tablodan rahatça izlenebildiği gibi AET macerasının başlayıp katılım anlaşmasının imzalandığı yıllar arasında Yunanistan'ın fert başına GSMH sı AET ülkeleri ortalamasının %38 ila %40'ı arasında gerçekleşmiştir.

Türkiye'de ise fert başına GSMH cari fiyatlarla:

1960 yılında 335 \$,

1970 yılında 366 \$,

1980 yılında 1313\$ olarak gerçekleşmiştir.⁵⁸

1960'lı yılların başında fert başına gelir bakımından Türkiye ve Yunanistan birbirlerine çok yakın iken Yunanistan'ın fert başına milli geliri 1980 yılında Türkiye'nin üç katına çıkmıştır. Buradan kümülatif olarak Yunanistan'ın Türkiye den çok daha hızlı büyüdüğü anlamı çıkmamalıdır. Ancak 1960 – 1973 döneminde Yunanistan'ın Japonya Ekonomisinden sonra dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olduğunu da unutmamak gerekir. 1960 – 1970 döneminde Yunanistan Ekonomisi ortalama %7,5 büyür iken Türkiye ekonomisi ortalama %5 büyümüştür. Öne çıkan diğer bir önemli neden de şudur: Türkiye'de nüfus artış hızı yüksek Yunanistan da ise düşük gerçekleşmektedir. 1923 – 1999 yılları arasında Türkiye nüfusu 6 kat artarken Yunanistan nüfusu sadece 1,8 kat artmıştır. Diğer taraftan 1950-1999 döneminde kişi başına düşen gelir Türkiye de ortalama %2,7 gibi bir oranla artarken bu oran Yunanistan'da ve İspanya'da %3,8 olmuştur.⁵⁹

⁵⁸ Veri Tabanı , http://www.ceterisparibus.net/veritabani/dpt50_92/1a.htm Mayıs 2007

⁵⁹ Çağlayan, Zafer “Ankara Sanayi Odası ASO Meclis Toplantısı Tutanakları” 30 ekim 2002 Ankara

2.5 Yunanistan Katılım Anlaşması

Topluluk ile Yunanistan arasındaki entegrasyonun teknik ayrıntılarını içeren katılım anlaşmasının bazı maddelerine bu bölümde özetle değinilecektir.

Katılım Anlaşmasında yer alan genel ilkeler, Yunanistan'ın Topluluğun kabul ettiği bütün anlaşmaları, kanunları, kararları yönetmelikleri kabul etmesini, Topluluğun üçüncü ülkelerle yaptığı anlaşmalara taraf olmasını ve diğer üye ülkelerin veya topluluğun taraf olduğu uluslararası kuruluşlar veya uluslararası anlaşmalar karşısında gereken düzenlemeleri yapmasını öngörmektedir. Katılım Anlaşması, benimsenen genel ilkelerin uygulanması için gerekli sürede geçerli olacak bazı geçiş maddeleri getirmekte ve bütün bu maddelerin 1985 yılı sonunda yürürlükten kalkacağını belirtmektedir.

Katılım Anlaşmasının **geçiş dönemi** şartlarını belirleyen kısmı beş bölüm ve 130 maddeden oluşur. AET organlarına uyum ve kanunlarda yapılacak değişikliklere vurgu yapıldıktan sonra malların serbest dolaşımı ve gümrük birliği ile ilgili düzenlemelere geçilmektedir. Buna göre: Ortak gümrük tarifesine uymak için Yunanistan üçüncü ülkelere uyguladığı vergileri yıllık %20 oranında düşürmek suretiyle 1986 yılında ortak gümrük tarifesi uygulamaya başlamış olacak bir başka deyişle AET ile gümrük birliğine girmiş olacaktır. AKÇT' ye uyum içinde buna paralel bir takvim düzenlenmiştir.

Yunanistan 1.1.1981 tarihinden itibaren ortak gümrük tarifesi ve AKÇT mevzuatına uymakla yükümlüdür. Ancak katılma anlaşmasında

öngörülen uyumu gerçekleştirmek için gerekli bazı düzenlemeleri bu mevzuata ekleyebilir.⁶⁰

Katılım Anlaşmasının 35.ci maddesi, ithalat ve ihracat üzerindeki miktar kısıtlamalarının ve eş etkili tedbirlerin katılma tarihinden itibaren Topluluk ile Yunanistan arasında kaldırılmasını öngörmektedir. Ancak Yunanistan bazı maddeler üzerindeki kısıtlamayı 31 Aralık 1985'e kadar uygulayabilecektir. Katılım Anlaşması üye ülkelerden yapılan ithalata uygulanan ithalat teminatları ve eş etkili tedbirlerin de yıllık %25 olarak kademeli bir şekilde kaldırılmasını öngörmektedir.

2.6. AET – Yunanistan Gümrük Birliği Anlaşmasının Özellikleri ve Türkiye'ninki ile Karşılaştırması

Yunanistan ile AET arasındaki gümrük birliğinin yoğunluk derecesi ve uygulanış biçimi ise AET ile Türkiye arasındaki birçok hususta olduğu gibi Türkiye'nin Gümrük Birliğinden çok farklıdır. Yunanistan'ın ortaklık ilişkisinde hazırlık dönemi öngörülmediği için, doğrudan doğruya gümrük birliğinin geçiş dönemi ile başlamıştır.

Gümrük birliğinin gerçekleştirilme süresi, Yunanistan yönünden Atina Anlaşmasıyla ortaklık ilişkisinin kurulmasını müteakiben bir kısım mallar için 12 yıl diğer bazı mallar için 22 yıldır. 22 yıllık geçiş dönemine tabi tutulan mallar anlaşmanın imzalandığı tarihte Yunanistan'da imal edilen hemen hemen bütün sınaî ürünleri kapsamaktadır. 22 senelik listede yer alan ürünlerle ilgili ortak gümrük tarifesine uyumun yine aynı sürede tamamlanması gerekmektedir. Uzun süreli listede ilk on yılda Yunan Gümrük Tarifesinden (her 2,5 yılda %5 hesabından) daha sonraki dönemde her 1,5 yılda (%10 hesabından son üç

⁶⁰ DPT yayın no. 1909 a.g.e. s.164

yılda her yıl %10 oranında) indirim yapılmak suretiyle Ortak Gümrük Tarifesine (OGT) %20 uyum sağlanacaktır.

Kurulacak sanayilerin korunması için anlaşmanın 18.inci maddesinde özel hükümler yer almaktadır. Türkiye'nin imzalamış olduğu Katma Protokolden farklı olarak bu hükme göre Yunanistan'a Ortaklık Konseyi'nin onayını almak zorunda kalmadan, kurulacak yeni sanayi dallarını korumak amacıyla yeniden gümrük vergisi oranlarını (azami ad valorem %25 oranında) yükseltmek hakkı verilmektedir. (Atina Anlaşması mad. 18/2). Ancak bu özel hükümlerden faydalanabilecek olan kalemlerin Yunanistan'ın 1958 yılındaki toplam ithalatının %10'unu geçmemesi şartı getirilmiştir. Ayrıca Ortaklık Konseyinin müsaadesi alınarak %10 oranının da üstüne çıkabileceği belirtilmiştir. Yine Ortaklık Konseyinin müsaadesiyle kontenjan usulüne de başvurabilir. Ancak kontenjan için %10'luk şarta uyma zorunluluğu vardır.

AT üyeleri de Yunanistan'dan ithal edecekleri sınaî mamullere ve bazı tarım ürünlerine (özellikle meyve ve sebzelere) gümrük muafiyeti uygulamayı kabul etmişlerdir. Yunanistan 12 yıllık listede yer alan mallar bakımından AET ile Gümrük Birliğini 1.11.1974'te gerçekleştirmiştir. Yani bu malların gümrükleri tamamen kalkmış ve OGT uygulanmaya başlamıştır. 22 yıllık listenin indirimleri de %36'yı bulmuştur. Miktar kısıtlamaları bakımından Yunanistan AET'den 1958 yılında yapmış olduğu ithalatın değer olarak %80'ini 1.11.1972'de liberasyona tabi tutarak konsolide etmiştir. 1.07.1968'den beri sınaî ürünlerin AET'ye ihracı zaten gümrüksüz olmaktadır. 22 yıllık listede yer alan mallarla ilgili OGT' ne uyumda 1.11.1984'te tamamlanmış olacaktır. 12 yıllık malların gümrük birliğinin gerçekleşmesi üzerine Yunanistan tam üyelik için AET'ye başvurmuştur. Ancak Yunanistan başvurusunda öteki katılmalarda olduğu gibi 5 yıl kadar yeni bir geçiş dönemini ve bu dönemde bazı özel kuralların kabulünü de istemiştir.

28 Mayıs 1979'da imzalanıp, 1 Ocak 1981'de yürürlüğe giren Katılım Anlaşması'nın ise 24 - 34 maddeleri OGT' ye uyum konusundadır. Buna göre OGT' ye geçiş yeniden düzenlenmekte ve bir takvime bağlanmaktadır. Bu takvime göre gümrük vergileri ve eş etkili vergilerin aşağıdaki takvime göre indirilmesi öngörülmüştür:

1 Ocak 1981 %10

1 Ocak 1982 %10

1 Ocak 1983 %20

1 Ocak 1984 %20

1 Ocak 1985 %20

1 Ocak 1986 %20

Böylelikle 1 Ocak 1986'dan itibaren Yunanistan tam olarak OGT ve AKÇT tarifesini uygulamış olacaktır. ⁶¹

Ankara Anlaşması ise Türkiye'nin üyeliği hedefine yönelik olarak *hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönem* olmak üzere üç aşamadan oluşan bir entegrasyon modeli öngörmüştür. İlk dönem Ankara Anlaşmasının yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1964'te başlar. Taraflar arasındaki ekonomik farklılıkları azaltmaya yönelik hazırlık dönemi olarak belirlenen bu dönemde, Türkiye herhangi bir yükümlülük üstlenmemiştir. Buna karşılık topluluk, 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren ***Katma Protokol*** çerçevesinde 1971 yılından itibaren tek taraflı olarak, bazı petrol ve tekstil ürünleri dışında Türkiye'den ithal ettiği tüm sanayi mallarına uyguladığı gümrük vergileri ve miktar kısıtlamalarını tek taraflı olarak sıfırlamıştır. Katma Protokolün yürürlüğe girmesiyle hazırlık dönemi sona ermiş ve "geçiş dönemine" ilişkin koşullar belirlenmiştir. Bu dönemde taraflar arasında sanayi ürünleri, tarım ürünleri ve kişilerin serbest dolaşımının sağlanması ve gümrük birliğinin

⁶¹ A.g.e. s.162

tamamlanması öngörülmüştür. Türkiye geçiş döneminde AET'den ithal ettiği sanayi ürünlerine uyguladığı gümrüklerini 12 – 22 yıllık listeler dâhilinde kademeli olarak azaltarak sıfırlamayı ve topluluğun OGT' sine uyum sağlamayı üstelenmiştir. Ancak 1970'li yılların başından itibaren topluluk ile Türkiye arasındaki ilişkiler istikrarsız bir gelişim sergilemeye başlamış Nisan 1987'deki tam üyelik müracaatı Aralık 1989 da reddedilmesine rağmen üyelik açısından önemli bir adım oluşturacağı inancıyla Türkiye öncelikle gümrük birliğini tamamlamayı hedeflemiş ve bunun için gerekli çalışmalara hız vermiştir. Bu çerçevede 6 Mart 1995 tarih ve 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı (OKK) uyarınca, 1 Ocak 1996 tarihinde Gümrük Birliği tamamlanmış ve Türkiye – AB ortaklık ilişkisinin son dönemine geçilmiştir.

2.7. Topluluk ile Yunanistan Arasında Katılım Sonrası Ortaya Çıkan Ekonomik Sorunlar

1981 yılı ekim ayında Andreas Papandreu liderliğindeki PASOK Hükümeti, Yunan Ekonomisindeki yapısal bozuklukları teşhis edip bir dizi tedbir aldıktan sonra, Mart 1982'de Yunanistan'ın AET ile ilişkilerini değerlendiren ve AET'den Yunanistan'ın taleplerini belirten bir memorandum hazırlayıp bunu başta komisyon olmak üzere topluluğun ilgili birimlerine sunmuştur. Memorandumda özetle şu görüşlere yer verilmiştir.⁶²

“AET kuralları temelde Topluluğun gelişmiş üyeleri yararına, daha az gelişmiş üyeleri zararına işlemektedir. Yunanistan'ın içinde bulunduğu ciddi ekonomik sorunlar tam üyelikten sonra daha ciddi boyutlara ulaşmıştır. Yunanistan ekonomisinin sorunları, temelde yapısal

⁶² EC “Position of the Greek Government on Greece's Relations with the European Communities” 22 March 1982. Bulletin of the European Communities, No. 3, 1982, pp. 90-93.

bozukluklar ve sosyal bölgesel dengesizliklerden kaynaklanmakta olup hükümet bu sorunlara çözüm getirmek amacıyla çeşitli tedbirler almıştır. Ancak, Topluluk bütçesinden, daha az gelişmiş ülkelere ve özellikle Yunanistan'a yapılan kaynak aktarımı yetersizdir. Akdeniz bölgesine ve bu bölge içersinde Yunanistan'a tanınan kolaylıklar dengesizdir. Yunan hükümeti, Yunan ekonomisinin sorunlarının bir dizi özel düzenlemelerle giderilebileceği inancındadır. Bu düzenlemeler, Topluluk mali kaynaklarından daha geniş şekilde yararlanılması ve belirli bir süre için Topluluk kurallarında Yunanistan lehine bazı farklı uygulamalara gidilmesiyle gerçekleştirilebilir. Roma Anlaşmasının, ekonomik gelişmenin ve hayat standartlarının yükseltilmesine ilişkin 92 ve 93 nolu maddeleri ve Katılma Anlaşmasının 7.nci protokolü çerçevesinde bu düzenlemeler yasal yönden gerçekleştirilebilir. Ayrıca yeni bir Akdeniz Kalkınma Fonu oluşturulması, Yunan adalarına ve sınır bölgelerine yeni mali imkânlar tanınması gereklidir.”

Yukarıdaki bölümlerde açıklandığı gibi 1974 krizi bir tarafa bırakılırsa Yunanistan ekonomisi 1978 yılına kadar bir gelişme süreci içindeyken bu tarihten sonra bir duraklama, hatta gerileme eğilimi göstermeye başlamıştır. Tam üyelikle birlikte AET(9)'lar ile mevcut gelişmişlik farkının kabul edilebilir bir düzeye ulaşacağı yolunda beslenen umutlar da en azında ilk yıllarda boşa çıkmaktadır.

Yunan hükümeti Topluluk ile bütünleştikten hemen sonra mali, parasal ve kredi sorunlarına ilişkin aldığı bir takım tedbirlerle ortaya çıkan negatif eğilimi tersine çevirerek yapısal bozukluklarla mücadele etmeyi planlamaktadır. Söz konusu tedbirlerin 1982 yılı sonunda; milli gelirden hafif bir artışa, ödemeler dengesi açığında azalmaya, enflasyon oranında düşmeye, kamu kesimi açığında da (GSMH'nın %17'sinden %15'ine) düşmeye yol açması ümit edilmiştir.

Alınan tedbirlere rağmen ülkede yaşanan makro ekonomik ve yapısal sorunlar, tam üyeliği izleyen 1980'li yıllar boyunca daha da

belirginleşmiştir. Zira Yunanistan Topluluğa uyum için yaptığı hazırlıklar ve tam üyelik sonrası kat edilmesi gereken aşamaların gerçekleşmesinde yetersiz kalmıştır. Sonuç olarak da Yunanistan ekonomisi ile Topluluğun diğer üyeleri arasındaki farklılıklar artmıştır.

Ülkede artan ekonomik sıkıntılar sonunda, Topluluğun diğer üyeleriyle gittikçe artan farklılıkları da giderebilmek amacıyla söz konusu tedbirler alınmış drahminin değeri %15 oranında devalüe edilmiş, ücret ve fiyatlar dondurulmuş, bir takım ithalat kalemlerinden faizsiz depozito alınmış, emisyon kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Hükümetin almış olduğu tedbirleri desteklemek amacıyla Topluluk Yunanistan'a 1,75 milyar €'lük kredi sağlamıştır. Söz konusu tedbirler tam olarak hedefine ulaşmamış gözükse de 1987 yılının ikinci yarısından itibaren ekonomide olumlu gelişmeler gözlenmeye başlamış enflasyon, cari işlemler açığı ve bütçe açığında düşüş kaydedilmiştir.⁶³

Yunanistan'ın ticaret dengesi tam üyeliğin ilk yıllarında bozulmuş, ancak, alınan tedbirlerin etkiyle 1982 yılından itibaren tekrar düzelmeye başlamıştır. 1985 yılına kadar dış ticarete gözlenen iyileşme, ihracatın ithalatı karşılama oranını arttırsa da sonraki yıllarda ithalat ve ihracat arasındaki makas gittikçe açılmıştır.

Yunanistan'ın ithalatı içinde Topluluğun payı 1980 yılında %42 iken üyeliğin ilk yılında %51 düzeyinde gerçekleşmiştir. Tam üyelik öncesi birkaç yıla oranla, üyeliği izleyen ilk yıllarda düşen Topluluğa yönelik ihracat, izleyen yıllarda ithalatta gözlenene paralel bir gelişme göstermiş ve Yunanistan'ın toplam ihracatı içinde Topluluğun payı 1975–1985 yılları arasında %40 iken 1986 – 1990 yılları arasında %57,7'ye yükselmiştir.⁶⁴

Yunanistan'ın tam üyeliğinin ardından gelen on yıl içinde Topluluğa üye ülkelerde gözlenen devletin ekonomik faaliyetlerinin

⁶³ http://www.bankofgreece.gr/en/announcements/text_release.asp?reid=1072 May 2008

⁶⁴ Özkutan a.g.e, s. 49

azaltılması eğilimi Yunanistan'da PASOK iktidarının da etkisiyle pek hissedilmemiştir. PASOK ideolojik yönü çok ağır basmasa da sosyalist bir partidir. Devletin ekonomiye müdahalesine sıcak bakmaktadır. Kamu sektörünün ağırlığı ekonomi politikasının da temelini oluşturmaktadır.

Özetle üyeliğin ilk on yılında tüm bu makro ekonomik dengesizlikler ve toplam borç stokunun iktisadi gelişmeyi yavaşlatan etkisi tüm üye devletler içinde Yunanistan'ı ekonomik performans bakımından en alt sıralara itmiştir.

2.8. 1980 – 1995 Arası Birliğin Gelişmekte Olan Ülkeleri ve Yunanistan

Birlik yardımlarından Yunanistan İrlanda'dan sonra birliğin GSMH' sına oranla en yüksek net gelir elde eden üyesi olmuştur. 1983 – 1991 yılları arasında geçen 9 senede birlikten yaklaşık 15 milyar € (14,988 milyon) net gelir transferi sağlamıştır. 1981 yılında 167 milyon € ile başlayan üyelik dönemi yardımları 1982'de 609 milyon €, 1992'de 3,6 milyar €'ye 1995'te ise 3,85 milyar €'ye çıkmaktadır.

1995 yılına gelindiğinde Yunanistan'ın 14 yıllık üyelik döneminde elde ettiği net gelir transferi yıllık 2080 milyon € ortalama ile 31208 milyon €'ye ulaşmaktadır.

1993 yılında sağladığı net mali yardımlar GSMH'nin %5,4'üne tekabül etmekte olup fert başına sağladığı net yardım miktarı 399 € yapmaktadır. (1993 yılı alınan yardım miktarı 4,136 milyar € / 1993 yılı nüfusu 10.350.000 = 399€)

Tablo 2.4 AT Bütçesinden İrlanda, İspanya, Portekiz ve Yunanistan'a Sağlanan Transfer

	YILLAR	NET TRANSFER*	YILLAR	NET TRANSFER*	TOPLAM
İrlanda	1972–1991	18007	1992–1995	8015	26022
Yunanistan	1981–1991	15764	1992–1995	15444	31208
Portekiz	1986–1991	3893	1992–1995	8301	12194
İspanya	1986–1991	7084	1992–1995	12063	19147

*milyon ECU

Kaynak: “Relaciones Financieras entre Espana y las Comunidades Europeas” İnituto de Estudios Fiscales, 1995 Madrid

Yukarıdaki tabloda açıkça görüldüğü gibi dört ülke arasında Yunanistan AT mali yardımlarında en istifadeli çıkan ülke durumundadır. (özellikle zaman dilimi açısından aynı tarihlere tekabül eden 1992 – 1995 yılları arasında). Ancak bütçeden alıcı durumunda olmak birlik üyeliğinden kazançlı çıkıldığı anlamına gelmemektedir? Ya da bütçeye net katkı yapmak üyelik ilişkilerinden zararlı çıkmak anlamına gelir mi? Aşağıdaki tablo topluluk GSMH ortalamasınının 100 olarak kabul edildiği bir durumda üye ülkelerin kişi başına düşen GSMH’lerinin seyrini göstermektedir. ⁶⁵

⁶⁵ Bilici, Nurettin “AB Mali Yardımları ve Türkiye” Akçağ Yayınları Ankara 1997 s.77

Tablo 2.5 Üye ülke GSMH ları EUR12=100

	1980	1985	1990	1991	1993
Lüksemburg	153,9	169,4	168	172,7	168,9
Danimarka	128	138,3	132,7	133,2	130,9
Almanya	134,6	130,8	130,8	115	115,8
Fransa	125,7	120,1	114	114,2	110,4
İtalya	81,6	94	101,2	105,7	107
Belçika	120,7	101,4	103,6	105,8	104,6
Hollanda	121,2	110,9	101	103,2	98,4
İngiltere	96,8	102,9	94,1	96,8	97,6
İspanya	57,7	54	68	72,7	75,1
İrlanda	55,2	59,8	58,4	58,4	56,4
Portekiz	26,7	25,5	33	38,2	42,8
Yunanistan	43,5	42	35,2	39,7	36

Kaynak: "The system of own resources" Commisison of the EC, Com (92)81 final, Brussels 1992, s.31

Yukarıdaki tabloda ilginç olan nokta fert başına milli gelir artışıyla AT üyeliğinin tam bir paralellik göstermemesidir. Bu kısımda bizim ilgi alanımızda olan dört ülke dışında AT üyeliği boyunca fert başına milli geliri de istikrarlı bir şekilde artış gösteren ülke İtalya'dır. AT'nin diğer gelişmiş ekonomilerinde fert başına milli gelirden 1980 – 1993 yılları arasında dalgalanmalar göze çarparken İspanya ve Portekiz ekonomilerinde istikrarlı bir çıkış yakalanmıştır. İrlanda ekonomisinde ise 1993 yılında 1980'e göre kayda değer önemli bir değişimin olmadığı göze çarpmaktadır. Ancak Yunanistan ekonomisinde daha fazla topluluk

ortalamasına göre olması gerekenin aksine bir düşüş yaşandığı açıktır. Bu tabloya dayanılarak yapılan analize göre 1993 yılında 1980 yılına nazaran %17'lik bir refah kaybı topluluk ortalaması baz alındığında ortaya çıkmıştır.

Fert başına gelirden bu düşüşün bir nedeni olarak 1985 – 1990 yılları arasında dağılma sürecine giren eski Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinden Yunanistan'ın kabul ettiği serbest göç politikası gösterilebilir. 1990'lı yıllar boyunca Yunanistan'a göç devam etmiştir. Resmi rakamlara göre 1991 – 2001 yılları arasında Yunanistan'a gelen göçmen sayısı 762191 kişidir.⁶⁶ Bu rakam Yunanistan nüfusunun %7 sine tekabül etmektedir. Üstelik Yunanistan'da doğum oranı binde 9,4 ile binde 10,5 olan AB ortalamasının altında seyretmektedir. Bu faslı kapatmadan yapılan son analizin AT 12 ortalaması baz alınarak yapılan kısmi bir yaklaşım olduğunu hatırlatmakta fayda vardır. Refah artışının AT12 ortalamasının altında kalması iktisadi bakımdan ülkenin üyelikten istifadeli çıkmadığı anlamına gelmemelidir. Dikkat edilirse Almanya gibi AB'nin lokomotif pozisyonundaki bir ülkenin de 1980 yılı göstergesi 134,6 iken 1993 yılında 115,8 seviyesine gerilemiştir. (Doğu ve Batı Avrupa'nın birleşmesi sonucu)

2006 yılında BM'in İnsani Gelişlik Endeksinde İrlanda Norveç, İzlanda ve Avustralya'nın ardından 4. sırada gelmektedir. İnsani gelişmişlik bakımından bütün AB ülkelerinin önünde yer almaktadır. Aynı sıralamada İspanya 19. sırada Yunanistan Portekiz'in 4 basamak önünde 24. sırada yer almıştır. AB ile tam üyelik müzakerelerini yürüten Türkiye ise S.Arabistan'ın, Tunus'un, Ürdün'ün gerisinde 177 ülke arasında 92. sırada kendine yer bulmaktadır. Söz konusu sıralamada

⁶⁶ Charalambos Kasimis & Cryssa Kasimi "Greece; history of migration" June 2004
<http://www.migrationinformation.org/Profiles/display>.

AB'nin en yeni üyeleri Bulgaristan 54. sırayı Romanya ise 60. sırayı almaktadır.⁶⁷

⁶⁷ UN "Human Development Report 2006" s.293

BÖLÜM 3: AB BÖLGESEL POLİTİKALARININ YUNANİSTAN'IN KALKINMASINDAKİ ROLÜ

3.1 Avrupa Birliği Bölgesel Politikası

Gelirin yeniden dağıtımını AB’de sosyal refah programları sayesinde ABD ve diğer gelişmiş ülkelere göre çok daha ileri boyuttadır. 1995 verilerine göre ülkelerin sosyal programlara yaptıkları harcamaların GSYİH’ya oranı ABD’de %15,8 iken AB’de %25,4’tür. 1999 verilerine göre toplam harcamaların GSYİH’ya oranı ise AB’de %47,9 iken ABD’de %35,1 olmuştur. AB’nin bir bütün olarak harcama eğilimi daha fazladır.⁶⁸

Avrupa Birliği bu gün gelinen noktada üretim faktörlerinin serbest dolaşımı, ortak gümrük tarifesi, ticaret politikası, tarım, ulaşım, sağlık, güvenlik, bölgesel kalkınma gibi ortak politikaların yanında ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi sağlayarak, uluslar arası platformda bir *Avrupa Birliği üst kimliği* yaratma çabasıdadır. Ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanması hedefine daha Roma Anlaşmasında işaret edilmiştir. Ne var ki 1975 yılında kurulan Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu’nun faaliyetlerine rağmen alınan tedbirlerin Topluluk içerisinde bölgeler arası farklılıkların giderilmesinde yetersiz kaldığı görülmüştür.⁶⁹ Bölgeler arasındaki farklılıklar Bölgesel Kalkınma Politikası çerçevesinde çeşitli mali kaynaklardan yapılan yardımlar, yürütülen program ve projelere rağmen çok büyüktür. Bölgeler arasındaki farklılıkların giderilmesi için sorunlu bölgelerin diğer bölgelere göre daha büyük bir büyüme oranına ulaşmaları gerekmektedir.

⁶⁸ Alesina, A. – Glaaser, E. “Why Doesn’t The US Have A European Style Welfare State?” Brookings Paper On Economic Activity, Vol. 2001 No. P.187

⁶⁹ Pascal, Fontaine “Europe in Ten Points” *European Documentation*
http://ec.europa.eu/publications/booklets/eu_glance/12/txt_en.htm March 2008

80'li yıllarda Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in katılımıyla Avrupa Topluluğu daha az homojen bir yapıya bürünmüştür. Genişlemeden önce, çoğunlukla yüksek düzeyde endüstrileşmiş ülkelerden oluşan Topluluk üç yeni üyenin dâhil edilmesiyle sosyo-ekonomik açıdan yapısal bir heterojenliğe dönüşmüştür. Topluluk entegrasyon sisteminin işlevini sürdürmesi için bu yapısal farklılıkların giderilmesine yönelik politikaların geliştirilmesi, Topluluk kurumlarının ve siyasi aktörlerin önündeki önemli işlerden biridir.⁷⁰ Yine aynı dönemde Avrupa Topluluğunda bölgeler ekonomik gelişmişlik düzeyleri bakımından tarım bölgeleri, Yunanistan'dan da iki bölgenin yer aldığı endüstrileşme sürecini yaşayan bölgeler, sanayileşmiş bölgeler ve ileri sanayileşmiş bölgeler olarak beş gruba ayrılmaktadır. Dolayısıyla farklı gelişmişlik düzeylerinin bulunuşu, tüm Topluluk içinde bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltacak uluslararası otoritenin devreye girmesini zorunlu kılmaktadır.⁷¹

Mayıs 2004 deki genişlemenin ardından ise Kuzey Doğu Yunanistan AB'nin en az gelişmiş bölgesi olma özelliğini kaybetmiştir. Ancak AB açısından daha vahim bir durum ortaya çıkmaktadır. AB'nin en zengin ve en fakir bölgeleri arasındaki fark daha da artmıştır. Örneğin Londra Polonya'nın Lubelski Bölgesinden 10 kat daha zengindir.⁷²

3.1.1 Avrupa Birliğinde Bölgeler Arası Gelişmişlik Farkının Giderilmesin Yönelik Çabalar

Roma Anlaşması bir bütün olarak incelendiğinde iktisadi kaynakların Topluluk geneline yayılarak eşit bir refah paylaşımını

⁷⁰ Canbolat, İbrahim "Avrupa Birliği ve Türkiye, uluslararası bir sistemle ortaklık" s.251 alfa aktüel yayınları Bursa 2006

⁷¹ A.g.e. s.157

⁷² Eurostat News Release 7/April/2005,

öngördüğü anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Tarımsal Garanti ve Yön verme Fonu gibi bir takım mali mekanizmalar daha Roma Anlaşmasıyla oluşturulmuştur.

Yunanistan gibi ülkelerin topluluğa katılımları yeni düzenlemeleri de kaçınılmaz kılmıştır. Tek senedin kabulü ile Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu yukarıdakilere eklenmiştir. Aksi halde Avrupa Birliğine ulaşma amacı gittikçe zorlaşacaktır. Örneğin İspanya'nın bazı bölgelerinde ulaştırma ağı yetersiz kalırken, Yunanistan'da haberleşme sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Altyapının iyileştirilmesi ve hizmet sektörünün geliştirilmesi az gelişmiş bölgelerde yatırımları uyacaktır.⁷³

Bölgesel Kalkınma Fonunun en önemli kuruluş nedeni olarak ortak pazarın kurulması ile ortadan kalkacağı düşünülen bölgesel farklılıkların yeni üyelerin katılmasıyla daha da belirginleşmesidir. 1 Temmuz 1987 yılında yürürlüğe giren Tek Avrupa Senediyle ekonomik ve sosyal bütünleşmenin yanında az gelişmiş bölgelerin farklılıklarını mümkün olduğunca ortadan kaldırarak gerçek bir bütünleşme amaçlanmaktadır. Tek Avrupa Senediyle Roma Anlaşmasına "Ekonomik ve Toplumsal Kaynaşma" şeklinde yeni bir madde eklenmek suretiyle, bir takım ilaveler ve düzenlemeler yapılarak AT içersindeki Bölgesel Farklılıkları ekonomik anlamda gidermek hedeflenmiştir. Tek Senedin 130. maddesinin çeşitli fıkrarlarında bölgesel farklılıklarla mücadele edilmesine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Tek Senedin yürütülmesine yönelik komisyon tarafından beş öncelikli hedef belirlenmiştir. Buna göre:

Hedef 1: Yapısal olarak geri kalmış bölge ekonomilerinin gelişme ve adaptasyonunu desteklemek suretiyle toplulukla bütünleşmelerini temin etmek.

⁷³ W.Wessels, D.Rometschs "The EU And Its Memeber States: Towards İnstitutional Fusion" Manchester Universty Press 1996

Hedef 2: Gerilemeye ve yok olmaya yüz tutmuş sanayi bölgelerini yeniden işler hale getirmek.

Hedef 3: Tüm topluluğun ortak sorunu olan işsizlik ile uzun vadeli mücadele geliştirmek.

Hedef 4: Yeni neslin istihdamını teşvik etmek.

Hedef 5: Ortak Tarım Politikası (OTP) kapsamında tarım kesiminin kalkınmasına hız vererek modern üretim tekniklerinin gelişmesini teşvik etmek.⁷⁴

Yukarıdaki hedeflere paralel olarak, Maastricht Anlaşmasıyla belirtilen birlik hedeflerini yeniden ele alarak düzenleyen Amsterdam Anlaşmasında da (2 Ekim 1997) istihdam konusunda üye devletleri yönlendirici ilkeler öngörülmektedir. Söz konusu ilkeler komisyonun ortak istihdam raporunda *girişimcilik, istihdam edilebilirlik, uyarlanabilirlik ve fırsat eşitliği* olarak işlenmiştir.

Komisyonun hazırladığı “*Gündem 2000*” belgesinde de bazı hedefler öngörülmüştür. Özellikle geri kalmış bölgelerin yeniden yapılanması ve işsizliğin azaltılması amacıyla yapısal fonlar ve uyum fonundan aktarmalar yapılacaktır. Kişi başına GSYİH’sı topluluk ortalamasının %75 inden az olan geri kalmış bölgelere yapısal fondan, kişi başına GSYİH’sı AB ortalamasının %90’dan az olan (ekonomik ve parasal birliğin 3. evresinde bulunan) üye ülkelere ise uyum fonundan destek verilmesine ilişkin Komisyon önerisi getirilmiştir.⁷⁵

⁷⁴ Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı “Avrupa Topluluğunun Bölgesel Politikası” Ankara 1992 s.10

⁷⁵ Canbolat a.g.e. s. 287

3.1.2. Bölgesel Politika Araçları (yapısal fonlar)

Bölgeler ve değişik sosyal gruplar arasındaki eşitsizliği azaltmak amacıyla, yapısal ekonomik ve sosyal sorunların çözümüne kaynak sağlamaya yönelik olarak AB tarafından geliştirilen yapısal fon olarak adlandırılan finansal araçları ana hatlarıyla aşağıdaki gibi gruptandırmak mümkündür.⁷⁶

3.1.2.1 Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF), Bölgesel Politika kapsamındaki Yapısal Fonların en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Fon, 1975 yılında kurulmuştur. Temel amacı, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyi açısından AB'nin gelişmiş bölgelerinin gerisinde kalan Bölgelerin kalkınmasına katkı sağlamaktır. ABKF'den aşağıdaki alanlarda hazırlanacak Projelere kaynak aktarılmaktadır.

- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi,
- Üretken yatırımların teşvik edilmesi,
- Alt yapının iyileştirilmesi,
- Yerel kalkınmanın hızlandırılması,

⁷⁶ Bu şekilde bir tanımlamaya gidilmiş olmasının nedeni: bölümün ilerleyen fasıllarında da görüleceği gibi fonların adları dönemler itibarıyla değişebilmekte veya uygulamadan kaldırılıp yerine bir muadili veya şekil olarak yenisi getirilebilmektedir.

ABKF'den sağlanmakta olan mali yardımların nihai hedefi, rekabet gücünün artırılması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması suretiyle istihdam yaratılmasıdır.⁷⁷

Bu fona 1975 – 1996 yılları arasında toplam 73,3 milyar € kaynak aktarılmıştır. Aynı yıllar arasında Yunanistan'ın bu fondan kullandığı kaynak 9,1 milyar €'dür. Yunanistan bu kaynağın 7,4 milyar €'lük kısmını 1987 – 1996 döneminde kullanmıştır. Aynı dönemde ABKF'a ayrılan ödenek miktarı 57,8 milyar €'dür. Dolayısıyla Yunanistan 1987 – 1996 döneminde ABKF'ye ayrılan ödeneğin %13'ünü tek başına kullanmıştır.⁷⁸

3.1.2.2. Avrupa Sosyal Fonu

Avrupa Sosyal Fonu (ASF)'nin amacı, temel olarak, yapısal işsizlikle mücadele, çalışma koşullarını iyileştirme, işçilerin mesleki eğitimini sağlama, yaşam standartlarını yükseltme ve işsizlere gelir sağlama olarak belirlenmiştir. ASF ekonomik ve sosyal yakınlaşmanın desteklenmesine yardım etmekte ve Topluluk genelinde tutarlı istihdam politikalarının oluşturulmasında oldukça önemli bir araç niteliği taşımaktadır.⁷⁹

⁷⁷ EC, **European Regional Development Fund** , Regulation No 1783/1999 of the European Parliament and of the Council of 12 July 1999 on the. OJ L 213, 13.08.1999, s.1-4.

⁷⁸ Court Of Auditors “The General Budget of the European Union for the financial year 1997” Brussels 1997

⁷⁹EC, **European Social Fund**, Regulation No 1783/1999 of the European Parliament and of the Council of 12 July 1999. OJ L 213, 13.08.1999, s.5-8.

Bu fona 1960 – 1996 döneminde tahsis edilen kaynak miktarı 51,6 milyar € olup Yunanistan'a aynı dönemde kullandırılan miktar 3 milyar €'dur.⁸⁰

3.1.2.3. Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu

Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu (ATYGF), AB'nin kırsal kalkınma politikasının ana finansman aracı ve aynı zamanda Ortak Tarım Politikasının da ikinci ayağını oluşturmaktadır. Fon, AB içindeki kırsal kalkınma çabalarına kaynak sağlamaktadır.

Topluluk, Roma Antlaşması ile ana hatları belirlenen OTP'nin finansmanını sağlamak üzere Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu ATYGF'yi kurmuştur. Fon, tarımsal üretimin desteklenmesini sağlayan *Garanti Bölümü* ve yapısal düzenlemelere yönelik faaliyetleri destekleyen *Yönverme Bölümünden* oluşmaktadır. ATYGF Yönverme Bölümü Avrupa Topluluğunu kuran Roma Antlaşmasınının 39.uncu maddesinde belirtilen genel ilkeler doğrultusunda, OTP'ye dahil ülkelerin yapısal sorunlarını çözmek amacıyla yapılan yatırımların finansmanına katkıda bulunmaktadır.⁸¹ Fon yardımları topluluk tarafından tespit edilen kriterler doğrultusunda uygular. Garanti Bölümü çok geniş kapsamlı olup AB toplam bütçesinin yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Yıllar itibariyle değişkenlik gösterse de ATYGF'ye ayrılan bütçenin %90'dan fazlası Garanti Bölümü harcamalarına gitmektedir. Bu yüzden Garanti bölümü yapısal fonlar tanımının dışında tutulabilir. Örneğin 1997 yılında

⁸⁰Court of Auditors a.g.r. 1997

⁸¹ EC, **European Agriculture Guidance and Guarantee Fund (EAGGF)** and Amending and Repealing Certain Regulations, Council Regulation No 1257/1999 of 17 May 1999 **on Support for Rural Development from the** OJ L 160, 26.06.1999, s.80-101.

82,4 milyar €'lük AB bütçesinin %59,9'luk bölümü ATYGF'na ayrılırken bu miktarın %91,1'lik bölümü Garanti bölümüne harcanmıştır.⁸²

3.1.2.4. Balıkçılık Sektörü Mali Aracı

Balıkçılık Sektörü Mali Aracı BSMA, kıyı bölgelerinde (Hedef 1 programları veya Hedef 1 dışındaki ulusal programları) genel olarak balıkçılık sektöründe ve balıkçılık sanayinde rekabet gücünün artırılmasına yönelik girişimleri desteklemektedir. Faaliyetlerinde, balıkçılık kapasitesi ile mevcut kaynaklar arasında dengenin korunması gözetilmektedir.⁸³ Bu fona yapılan ödeme miktarı 1995 yılında 199,3 milyon € iken 2007 – 2013 dönemi için 3,9 milyar €'lük bir bütçe ayrılmıştır. Bu miktar beş yıla dağıtıldıktan sonra ülkelerin balıkçılık sektörlerinin büyüklükleri ve ihtiyaçları doğrultusunda kullanılacaktır.⁸⁴

3.1.2.5. Uyum Fonu

Avrupa Birliğinde üye ülkeler arasında ekonomik ve sosyal uyumun geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ekonomik ve sosyal gelişmenin teşvik edilmesi, ülkeler ve bölgeler arasındaki yaşam

⁸² The General Budget of the European Union for the Financial Year 1997. a.g.r. Eurostat 1998

⁸³ EC, **Financial Instrument for Fisheries Guidance** Regulation No 1783/1999 of the European Parliament and of the Council of 21 June 1999 OJ L 161, 26.06.1999, s.54-56.

⁸⁴ EC , Council Regulation No 1198/2006 "European Fisheries Fund"

farklılıklarının ortadan kaldırılması AB'nin başlıca hedefleri arasındadır.⁸⁵

Maastrich Anlaşması ile AB Tek Pazarı oluşmuş, işletmelerin her türlü iktisadi faaliyetleri için en uygun gördükleri bölgelerde yoğunlaşmaları kendi hür iradelerine bırakılmıştır. Bu durumda topluluğun geri kalmış bölgelerinin olumsuz etkileneceği düşüncesiyle Uyum Fonunun kurulmasına ilişkin çalışmalar başlamıştır. 30 Mart 1993 tarihinde EEC 792/93 sayılı Bakanlar Konseyi Tüzüğü ile ilk adım atılmıştır. Söz konusu Tüzük ile Topluluk mali uyum konusunda mali araçların oluşturulmasını karara bağlamıştır. Topluluk, satın alma gücü paritesi ile kişi başına Gayri Safi Milli Hâsılası (GSMH) Topluluk ortalamasının yüzde 90'ından daha düşük olan ülkelerin, oluşturulan bu mali araçlardan yararlanabileceklerine karar vermiştir. Söz konusu Konsey Tüzüğü'nün ekinde ise, kişi başına GSMH hesabına göre uyum konusunda oluşturulan mali araçlardan faydalanabilecek ülkeler yer almaktadır.

Buna göre oluşturan mali kaynakların 1994 – 1999 döneminde;

- yüzde 52 ilâ 58'ini İspanya,
- yüzde 16 ilâ 20'sini Yunanistan,
- yüzde 16 ilâ 20'sini Portekiz,
- yüzde 7 ilâ 10'unu İrlanda kullanabileceklerdir.⁸⁶

Uyum Fonu ilk planlı dönemde çevre projeleri ile ulaşım ve altyapı projelerinin finansmanında devreye girecektir. İlk planlı dönemde Uyum Fonuna aktarılan kaynak miktarı 16,75 milyar €'dür.

Yapısal Fonların dışında da bölgesel kalkınma aracı olarak kullanılan bir takım mekanizmalar mevcuttur. Avrupa Yatırım Bankası

⁸⁵ DPT, "AB bütçesi fonları ve Türkiye" *AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü* Ağustos 1998" s.39

⁸⁶ The Cohesion Fund www.europa.eu.int/en/comm/dg16/cohesion/funds.htm May 2006

(AYB); AB kurumsal yapısı içinde özerk bir kurum olan AYB, Birliğin dengeli kalkınmasını hedefleyen projelere destek olmaktadır.

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Mekanizmaları: Bu mekanizmalar aracılığıyla, kömür ve çelik sanayinde yatırım programlarının gerçekleşmesi için düşük faizle kaynak sağlanmakta ve borçlanmalarda garanti verilmektedir.

Yeni Topluluk Aracı: Bu araçla Topluluk üyelerinin ekonomi politikalarının birleştirilmesini hızlandırıcı projelere kaynak sağlanmakta, enerji ve sanayi sektörlerine, altyapı ile bölgesel kalkınma çerçevesinde işsizlikle mücadeleye yönelik projelere kredi verilmektedir.

3.2. Avrupa Birliğinde Yapısal Fonların Planlı Uygulaması

Birliğin kuruluşundan itibaren üye ülkeler arasında ve üye ülkelerin bölgeleri arasında ekonomik ve sosyal farklılıkları azaltmaya yönelik tedbirler alınmış, harcamalar yapılmış, fonlar kurulmuştur. Roma Anlaşmasıyla kurulan Avrupa Sosyal Fonu 1962’de yürürlüğe giren Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu, Avrupa Bölgesel kalkınma Fonu gibi yapısal fonlar farkı zamanlarda farklı bölgelerde farklı amaçlar için devreye girmişler birbirlerinden kopuk olarak faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Ancak fonların bu şekilde kullanılması arzu edilen verimliliği sağlayamamıştır. Bunun üzerine Topluluk daha 1989 yılında fonların birbirleriyle ilişkilendirilmesine ve dinamik bir yapıya bürünmesine karar vermiştir. Uygulamanın ilk defa 1994 – 1999 döneminde hayata geçirilmesi öngörülmüştür.⁸⁷

⁸⁷ Mair, D “Regional Policy Initiatives” The Royal Bank of Scotland Review No. 169 March 1991 s. 33

Topluluk, Yapısal Fonlar tarafından finanse edilecek ve desteklenecek projelerin tespitinde objektif kurallar ortaya koymuştur. Bu kurallar 1994 – 1999 yılları arasında uygulanmak üzere, altı ana kriter altında toplanmıştır.

3.2.1. 1994 – 1999 Dönemi

Aşağıdaki tablodan da izlenebileceği gibi 1994 – 1999 yıllarını kapsayan dönemde, üye ülkelerin AB fonlarından faydalanabilmesi için oluşturulan kriterlerden 1,2 5b ve 6 bölgesel özellikler taşıırken 3, 4 ve 5a Topluluk genelini ilgilendiren özellikler taşımaktadırlar.⁸⁸

Tablo 3.1 Yapısal Fonların Tabi Olduğu Kriterler

Kriter1	ABKF*	ASF**	ATYGF-Y***	
Kriter2	ABKF	ASF		
Kriter3		ASF		
Kriter4		ASF		
Kriter5a			ATYGF-Y	BSMA****
Kriter5b	ABKF	ASF	ATYGF-Y	
Kriter6	ABKF	ASF	ATYGF-Y	

* Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu

** Avrupa Sosyal Fonu

***Avrupa Tarımsal Yönerme ve Garanti Fonu Yönerme Bölümü

****Balıkçılık Sektörü için Mali Araçlar

Bu kriterlerin kısaca ne ifade ettiğine değinecek olursak;

⁸⁸ DPT, a.g.r. s.39

Kriter 1: Az gelişmiş bölgeleri kapsar. (Yunanistan, Portekiz ve İrlanda'nın tamamını topluluk içindeki diğer bazı ülkelerin gelişmekte olan bölgeleri bu kritere dahildir.)

Kriter 2: Gerileyen Sanayi bölgeleri için geliştirilmiştir. Bu bölgelerin yeniden yapılandırılmasına destek olacaktır.

Kriter 3,4,5a: Genel anlamda tüm AB ülkelerini kapsar. Bölgesel olmayan işsizlikle mücadele, emek piyasasının düzenlenmesi, sanayideki üretim tekniklerinin değişmesi, OTP reformunun temelindeki tarımsal yapının düzenlenmesi gibi uyum politikalarının öncelik kıstaslarını ortaya koymaktadır.

Kriter 5b: Kırsal kesimin geliştirilmesi. (bu kriter kapsamında AB'nin Almanya, Lüksemburg, Hollanda gibi zengin ülkelerin kırsal kesiminde yaşayanları kastedilmektedir.)

Kriter 6 Çok düşük nüfus yoğunluğu olan bölgeleri kapsamaktadır. (Finlandiya ve İsveç)

Yapısal fonların ilk planlı uygulamasının başladığı 1994 – 1999 döneminde Yunanistan, Portekiz ve İrlanda ile birlikte bölgesel olarak %100 kriterli (az gelişmiş bölgeler) kapsamına girerek yapısal fonlardan pay almaya hak kazanmıştır. Aşağıda tablo 3.2'den de izleneceği üzere kriter 1 kapsamına giren bir çok AB ülkesi vardır ancak Yunanistan'ın tamamı kriterli kapsamında değerlendirilmektedir, yani Yunanistan'ın tamamı nüfus ve yüzölçümü olarak AB'nin desteklenmesi gereken az gelişmiş bölgeleri kapsamındadır.

Tablo 3.2 AB’de Azgelişmiş Bölgelerin Nüfusu

Ülkeler	Nüfus (Milyon Kişi)	Toplam Nüfusa Oranı (%)
Belçika	1.279	12,8
Almanya	16.447	20,7
Yunanistan	10.209	100,0
İspanya	23.269	58,2
Fransa	2.546	4,4
İrlanda	3.500	100,0
İtalya	21.133	36,6
Hollanda	0.217	1,45
Portekiz	9.868	100,0
İngiltere	3.414	6,0
Avusturya	0.269	3,5
Toplam	92.151	25,0

Kaynak: EC “Structural Funds and Cohesion Fund 1994 – 1999” s.12 European Commission, 1996
Luxemburg

Söz konusu dönemde Yunanistan nüfusu AB’nin az gelişmiş nüfusunun %11’lik kısmını oluşturmaktadır. İtalya’nın geri kalmış nüfusu (toplam nüfusun %36’sı) Yunanistan’ın 2 katından fazla olmasına rağmen aldığı ödenek miktarı Yunanistan’dan daha azdır. Örneğin 1995 yılında:

Yunanistan’ın kasasına $ABKF + ASF + ATYGF + BSM = 4.572,22$ milyon €

İtalya’nın kasasına $ABKF + ASF + ATYGF + BSM = 3.024,80$ milyon €

fon aktarılmıştır.⁸⁹

3.2.1.1 Topluluk İnisyatifleri

Komisyunun 1993 yılında hazırladığı ve Topluluğun önceliklerini ortaya koyan rapora göre (green paper) aşağıda sıralanan Topluluk inisyatiflerine 1994- 1999 döneminde 13,45 milyar €’lük bir kaynak ayılmasına karar verilmiştir. Bu miktar yapısal fonlara ayrılan toplam

⁸⁹ EU, “7.th annual report on structural funds” COM(96) 502 Final 1996 p. 275

bütçenin %9 una denk gelmektedir.⁹⁰ Yapısal fonlardan bağımsız olmayan ana fonları destekler nitelikte ve daha dar bütçeli olan söz konusu inisiyatiflere aşağıda kısaca değinilmiştir.

1. *İnterreg II: Sınır bölgelerinde işbirliği ve enerji şebekeleri projelerine mali kaynak aktarılacaktır.*
2. *Leader II: Kırsal kalkınma Kriter 1 kapsamındaki bölgelerdeki projeler.*
3. *Regis II: Çok uzak bölgeler.*
4. *Employment: İstihdam ve insan kaynaklarının geliştirilmesi*
5. *Adopt: İşgücünün endüstriyel değişikliklere uyumuna yönelik projeler*
6. *Reacher II: Kömür madenleri bölgelerinin ekonomik dönüşümünün desteklenmesi*
7. *Resider II: Çelik alanlarında ekonomik değişim.*
8. *Konver: Savunma sektöründe ekonomik dönüşüm.*
9. *Retex: Kriter 1, 2, 5b kapsamındaki bölgelerde tekstil sektörünün dönüşümü.*
10. *Portekiz'e yönelik olarak Textile and clothing in Portugal.*
11. *SMEs: KOBİ'lerin tek pazara uyumu. Kriter 1 kapsamındaki ülkelere ağırlık verilmiştir.*
12. *Urban: Kentsel alanlar.*
13. *Pesca: Balıkçılık sektörünün yeniden yapılandırılması.*
14. *Peace: Kuzey İrlanda için barış. Barışın tesis edilmesine ekonomik destek sağlamayı amaçlamaktadır.⁹¹*

⁹⁰ The Community Initiatives, http://www.europa.eu.int/comm/dg16/activity/erdf/erdf2_en.htm Areas of Activity, s.1, February 2008

Tablo 3.3 Topluluk İnisyatiflerinden Yapılan Ödemeler⁹²

	Interreg II	Leader II	Regis II	Employment /Adapt	Reacher II Resider II Konver Retex	SMEs	Urban	Pesca	Peace	TOPLAM
Belçika	104,00	10,20	-	83,80	65,40	12,30	14,10	2,00	-	291,70
Danimarka	19,20	9,90	-	48,30	2,40	2,50	1,50	19,70	-	103,50
Almanya	451,90	206,80	-	454,60	804,60	185,50	115,00	23,30	-	2.241,70
Yunanistan	628,20	162,90	-	103,50	109,90	83,30	51,10	30,70	-	1.169,60
İspanya	688,60	402,70	216,90	738,30	235,40	251,10	189,50	45,60	-	2.768,10
Fransa	268,00	230,50	265,60	473,50	226,50	58,50	70,50	33,50	-	1.626,60
İrlanda	164,70	84,00	-	116,20	9,40	28,80	20,50	6,80	60,00	490,30
İtalya	385,60	326,50	-	616,90	232,20	190,40	135,10	37,00	-	1.923,60
Lüksemburg	3,60	1,20	-	0,60	13,50	0,30	0,50	-	-	19,90
Hollanda	188,00	11,50	-	131,30	51,30	10,30	22,40	12,80	-	427,80
Avusturya	48,82	26,44	-	39,30	9,53	8,74	13,27	-	-	146,10
Portekiz*	352,60	129,40	125,70	66,50	198,50	124,00	49,40	29,10	-	1.075,20
Finlandiya	47,93	28,07	-	55,51	-	10,80	7,66	3,41	-	153,40
İsveç	46,55	16,10	-	36,30	3,26	16,76	4,87	3,97	-	127,80
İngiltere	122,80	77,90	-	514,00	407,00	68,30	121,30	43,30	240,00	1.594,70
Toplam	3.520,40	1.758,70	608,20	3.478,50	2.368,70	1.077,00	816,90	296,40	300,00	14.275,50

Kaynak: EC "Structural Funds and Cohesion Fund 1994 – 1999" s.12 European Commission, 1996 Luxemburg

Avrupa Birliği; aşağıdaki tabloda 1994 – 1999 dönemi için yıllar itibariyle dökümü yapılan 146218 milyon €'luk bir ödeneğin ayrılmasına karar vermiştir. Bu ödeneğin de %70'lik bir kısmının (93346 €) Yunanistan'ın tamamının tabi olduğu kriter 1 kapsamındaki ülkelere yapılması da ayrıca karara bağlanmıştır.

⁹¹ a.g.e. s.56

⁹² 1994 – 1999 EC a.g.r. s.25

Tablo 3.4 Yapısal Fonlar İçinde Kriter 1 Payı

YILLAR	TOPLAM	Kriter 1
1994	20.135	13.220
1995	22.371	14.332
1996	23.661	15.364
1997	24.975	16.433
1998	26.670	17.859
1999	28.406	19.322
TOPLAM	146.218	96.530

Kaynak: EC, agr. s.16

Yapısal fonlardan aktarılan kaynakların ilk planlı dönem için ülkeler itibarıyla dağılımını ve tabi oldukları kriterleri aşağıdaki tablodan izlemek mümkündür.

Tablo 3.5 1994 -199 Döneminde Yapısal Fonlardan Ükelere Ayrılan Ödenek

	Kriter 1	Kriter 2	Kriter 3 ve 4	Kriter 5a	Kriter 5b	Kriter 6	TI*	Toplam
Belçika	730	342	465	195	77		287	2.096
Danimarka		119	301	267	54		102	843
Almanya	13.640	1.566	1.942	1.143	1.227		2.206	21.724
Yunanistan	13.980						1.151	15.131
İspanya	26.300	2.416	1.843	446	664		2.774	34.443
Fransa	2.190	3.774	3.203	1.933	2.238		1.601	14.938
İrlanda	5.620						483	6.103
İtalya	14.860	1.463	1.715	814	901		1.893	21.646
Lüksemburg		15	23	40	6		20	104
Hollanda	150	650	1.079	165	150		421	2.615
Avusturya	162	99	387	380	403		143	1.574
Portekiz	13.980						1.058	15.038
Finlandiya		179	336	347	190	450	150	1.652
İsveç		157	509	204	135	247	125	1.377
İngiltere	2.360	4.581	3.377	450	817		1.570	13.155
Toplam	93.972	15.360	15.180	6.916	6.862	697	14.051	153.038

* topluluk inisiyatifleri, Kaynak: EC. Agr.

Söz konusu dönemde yapılan 153 milyar €'luk ödemenin fonlara dağılımına baktığımızda ise şöyle bir oranlar dizisi karşımıza çıkmaktadır.

ABKF	%49,5
ASF	%29,9
ATYGF – Y	%17,7
BSMA	%2,9

Yapısal fonlara ayrılan bütçenin yarısı yerel kalkınmanın hızlandırılması, altyapının iyileştirilmesi gibi projeleri finanse eden ABKF'na ayrılmıştır. Bu oran bölgesel kalkınmanın AB'nin en önemli öncelikleri arasında olduğunu göstermektedir.

Yapısal fonlardan faydalanma açısından bakıldığında Yunanistan'ın da içinde bulunduğu kriter 1 kapsamına giren ülkeler en avantajlı ülkeler olmuştur. Bu ülkeler AB'nin üç büyük fonu olan ABKF, ASF, ATYGF-Y'dan aynı anda yararlanma hakkına sahiptirler. Üstelik ilk planlı dönemde Yunanistan, İspanya, Portekiz ve İrlanda'ya özgü olan Uyum Fonu bu grubun dışında tutulmuştur.

3.2.2. 2000 – 2006 Dönemi

Temmuz 1997'de kabul edilen ve milenyumda AB'nin genişlemesi ve ortak politikalarda reform gibi stratejik hususların yer aldığı gündem 2000 belgesinin 1. nci bölümünün 3.ncü kısmında 2000 – 2006 yılı mali çerçevesine ilişkin vurgular bulunmaktadır. Uzun süren müzakereler sonucu 24- 25 mart 1999'da Berlin'de olağanüstü toplanan devlet ve hükümet başkanları zirvesinde AB bütçe harcamalarının dengelenmesi amacıyla bir dizi reform yapılması kabul edilmiştir.⁹³ Aynı zirvede 2000-2006 yılları için, yapısal önlemler çerçevesinde 260 milyar Euro'luk bir meblağın tahsis edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu meblağın 213 milyar Euro'luk bölümü, Yapısal Fon çerçevesindeki Programlar (195 milyar €'su ABKF, ASF, ATYGF-Y, BSMA'na 18 milyar €'su Uyum Fonuna)

⁹³ İKV, "Gündem 2000" <http://www.ikv.org.tr/sozluk2.php?ID=1105> Nisan 2008

aracılığıyla mevcut, 15 AB üyesi ülkenin kullanımına ayrılmıştır. Bu rakam, AB bütçesinin 1/3'ne AB GSYİH'sının ortalama % 1,27'sine tekabül etmektedir. Bu meblağa ilave olarak, yine aynı dönem için 47 milyar Euro tutarında bir meblağ da, aynı çerçevede aday ülkelere tahsis edilmiştir. Söz konusu meblağın, geliştirilen projeler bazında aday ülkelere dağıtımına, 1 Ocak 2000 tarihinden itibaren başlanmıştır.⁹⁴

İstihdamın artırılması, sürdürülebilir kalkınmanın ve rekabete dayalı gelişmenin sağlanması Gündem 2000'de uyum politikasının ana eksenleri olarak belirlenmiştir. Buna bağlı olarak, gerek geri kalmış bölgelerde, gerekse yeniden yapılanma sürecindeki bölgelerde insan kaynaklarının geliştirilmesi için sürekli mali destek gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Yapısal fonların yoğunlaştırılması, etkinleştirilmesi ve basitleştirilmesi yaklaşımı hedef (kriter) bölgelerin 1994 – 1999 döneminde altı olan sayısının üçe indirilmesi sonucunu doğurmuştur. 2000 – 2006 döneminden itibaren fonlardan faydalanma koşullarını belirleyen *kriter* terimi yerine daha çok *hedef* terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bu hedeflerin ikisi bölgesel, biri de insan kaynaklarına yönelik olarak belirlenmiştir. 1994 – 1999 döneminde Kriter (hedef) 1 ve 2 bölgelerinin kapsadığı nüfusun toplam AB nüfusuna oranı %51 iken, 2000 – 2006 döneminde bu oranın %40'a düşürülmesi hedeflenmiştir.

Topluluğun ekonomik ve sosyal yaklaşma gereği ve bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak, yapısal fonlar ve Uyum Fonu ile desteklenerek bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması hedeflenmiştir. Bu çerçevede, Yapısal Fonların kullandırılmasında, Avrupa Yatırım Bankası ve mevcut diğer kaynakların aşağıda belirtilen 3 hedefi

⁹⁴ EC, Council Regulation No 1260/1999 of 21 July 1999 laying down General Provisions on the Structural Funds, OJ L 161, 26.6.1999, s. 1-42.

gerçekleştirmeye yönelik faaliyetlerin desteklenmesine katkı sağlama zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre:

Hedef 1 olarak anılan ve gelişmişlik düzeyi düşük olan bölgelerin kalkındırılması ve yapısal uyumunun teşviki,

Hedef 2 olarak bilinen, yapısal sorunlar yaşayan bölgelerin ekonomik ve sosyal dönüşümünün desteklenmesi,

Hedef 3 olarak sınıflandırılan, eğitim, mesleki eğitim ve istihdam politikası ve sistemlerinin modernizasyonu ve adaptasyonunun desteklenmesi, amaçlanmaktadır.

2000-2006 yılları için tahsis edilen “Yapısal Fonlar” hibe formunda verilmekte olup, söz konusu fonların, % 94’ü, yukarıda belirtilen üç hedef çerçevesinde kullanılmıştır. Bunlara ilaveten, Yapısal Fonlara ilişkin Tüzüğün 4. maddesi, Fonların, “Topluluk Girişimleri Programları”nın finansmanı ile “inovatif tedbirler ve teknik yardımlar” finansmanına da katkı sağlayacağını belirtmektedir. Bu çerçevede, Topluluk Girişimi Programları” için toplam Fonların % 5,35’lik bölümü tahsis edilirken, “inovatif düzenleme ve teknik yardım” için ise, % 0,65’lik bölüm tahsis edilmiştir.

Tablo 3.6 2000 – 2006 Dönemi Yapısal Fonlar

	Hedef 1	Hedef 2	Hedef 3
Çözülmesi hedeflenen sorun nedir?	Kalkınmada geri bölgeler	Yapısal kriz yaşayan bölgeler	Eğitim ve istihdam gereksinimi olan bölgeler
Yapısal Fon Bütçesi % (1)	69.7 %	1.5 %	12.3 %
Hangi Fonlar? (2)	ABKF,ATYGF,ASF,BSMA	ABKF,ASF	ASF
Nüfusu Kapsama Oranı %	22.2 %	18 %	(geçerli değil)

(1) Geri kalan meblağ, Topluluk inisiyatiflerine ayrılmıştır. (Bu dönemde de Interreg III, Leader, Equal, Urban adı altında topluluk girişimleri bulunmaktadır.

(2) ATYGF ve BSMA fonları Hedef 1 bölgeleri dışında bazı etkinlikleri desteklemekte de kullanılmaktadır.

Kaynak: Oralalp, Füsun “AB Bölgesel Kalkınma Politikaları” GAP Dergisi sayı.15 2001 s.10 - 14

2000 – 2006 döneminde AB bölgesel politikasının önceliği yine kalkınmada geri kalmış bölgeler olmaktadır. Hedef 1 kapsamındaki nüfus oranı bir önceki döneme kıyasla düşmüş olmasına karşın ayrılan kaynak miktarı artmıştır. Yunanistan’ın da içinde bulunduğu hedef 1 bölgelerinin yapısal fonlardan aldığı pay 1994 – 1999 döneminde %61,4 iken 2000 – 2006 döneminde %69,7’ye yükselmektedir.

Tablo 3.7 2000-2006 Yılları Arasında Üye Devletlere Tahsis Edilen Fonlar (1999 Fiyatlarıyla, Milyar €).

	Hedef 1	Geçiş Yardımı (Önceki Hedef 1 Bölgeleri)	Hedef 2	Geçiş Yardımı (Önceki Hedef 2 Bölgeleri)	Hedef 3	Balıkçılık Enstrümanı (FIFG) (Hedef dışındaki Bölgeler)	Toplam
Belçika	0	625	368	65	737	34	1 829
Danimarka	0	0	156	27	365	197	745
Almanya	19 229	729	2 984	526	4 581	107	28 156
Yunanistan	20 961	0	0	0	0	0	20 961
İspanya	37 744	352	2 553	98	2 140	200	43 087
Fransa	3 254	551	5 437	613	4 540	225	14 620
İrlanda (*)	1 315	1 773	0	0	0	0	3 088
İtalya	21 935	187	2 145	377	3 744	96	28 484
Lüksemburg	0	0	34	6	38	0	78
Hollanda	0	123	676	119	1 686	31	2 635
Avusturya	261	0	578	102	528	4	1 473
Portekiz	16 124	2 905	0	0	0	0	19 029
Finlandiya	913	0	459	30	403	31	1 836
İsveç (**)	722	0	354	52	720	60	1 908
Birleşik Krallık (*)	5 085	1 166	3 989	706	4 568	121	15 635
AB -15	127 543	8 411	19 733	2 721	24 050	1 106	183 564

Kaynak: EC

(*) 2000-2004 yılları için hazırlanan Barış Girişimi (Peace Initiative) dahil.

(**) İsveç kıyı bölgeleri için varolan özel program dahil.

2000 – 2006 döneminde bölgesel politika araçlarından en büyük payı İspanya almıştır. Ancak bir önceki dönemle kıyaslandığında Yunanistan'ın payına düşen miktarda bir artış olduğu göze çarpmaktadır. 1994 – 1999 döneminde Yunanistan, Topluluk İnisiyatifleriyle birlikte yapısal fonlara ayrılan ödeneğin %9,9'luk kısmını alırken 2000 – 2006 döneminde %11,4'lük kısmını almıştır. Dolayısıyla bir önceki döneme göre yapısal fon bütçesinden payına düşen miktarda %15'lik bir artış olmuştur. Buradan Yunanistan'ın bir önceki döneme göre bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltma adına ayrılan ödeneğe daha çok bağımlı olduğu sonucu çıkmaktadır. En çok ödeneği alan İspanya'nın da payına düşen miktar bir önceki döneme göre artmıştır. Ancak bu artış sadece %4 civarında gerçekleşmiştir.

3.2.3. 2007 – 2013 Dönemi

18 Şubat 2004'te, Avrupa Konseyi 2007–2013 dönemi için uyum politikalarının vizyonunu tanımlayan “Yeni Uyum Ortaklığı: Yakınsama, Rekabetçilik ve İşbirliği” başlığını taşıyan üçüncü ekonomik ve sosyal uyum raporunu kabul etmiştir. 2007-2013 dönemi uyum politikaları için 336 Milyar €'luk bir fon ayrılmıştır. Yeni dönemde 2000 – 2006 dönemindeki 6 finansal araç 3'e indirilmiştir. Yeni dönem bölgesel politikaların öncelikleri 3 başlık altında gururlandırılmaktadır:

Yakınsama: 2000 - 2006 döneminde Hedef 1 bölgeleri kapsamında olan bölgeler, 2007 yılından itibaren yakınsama bölgeleri adını almıştır. Bu öncelik için 264 milyar €'luk bir kaynak ayrılmıştır. Bu önceliğin amacı, az gelişmiş bölgelerin büyüme ve istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve bu şekilde gelişmiş bölgelerle ekonomik yakınsamalarının hızlandırılmasıdır. Bu kapsamda yakınsama; büyüme ve istihdam koşullarının iyileştirilmesi, beşeri ve fiziksel sermayeye yatırım yapılması, bilgi toplumunun geliştirilmesi şeklinde olacaktır. Yenilikler, ekonomik ve sosyal değişime uyumun teşvik edilmesi, çevrenin korunması ve iyi yönetişimin sağlanması yoluyla gerçekleşecektir. Yakınsama amacı, öncelikle kişi başına GSYİH'sı AB ortalamasının %75 nin altında olan bölgelere yöneliktir.

Bölgesel Rekabet Gücü ve İstihdam: AB bölgesel kalkınma politikalarının 2007 yılından itibaren belirlenen ikinci önceliği, bölgesel rekabet edebilirlik ve istihdam ile ilgilidir. Bu öncelik için yaklaşık 58 milyar € kaynak ayrılmıştır. Bu önceliğin amacı, az gelişmiş üye ülke ve bölgelerin dışındaki bölgelerde ekonomik gelişmenin ve değişimin sağlanmasıdır. Bu önceliğe ilişkin hedefler, söz konusu bölgelerin rekabet gücünü ve yatırımcılar için çekiciliğini

artırmak ve işgücüne daha çok ve daha iyi iş olanaklarının yaratılmasını sağlamak şeklinde belirlenmiştir

Avrupa Bölgesel Ortaklığı veya İşbirliği: Bu önceliğin amacı, Birlik içerisinde uyumlu ve dengeli bir kalkınmanın sağlanmasıdır. Bu amaçla, bölgeler arasında sınır ötesi, uluslararası ve ulusal düzeydeki işbirliğinin geliştirilmesine yönelik projelere 13,2 milyar € kaynak ayrılmıştır. Bu öncelik, ABKF tarafından finanse edilecek ve Lizbon ve Gothenburg Gündemleriyle bağlantılı Birlik önceliklerini gerçekleştirmeye çalışan ve tek bir otorite tarafından yönetilen entegre programlar üzerine odaklanacaktır.⁹⁵

Aşağıdaki tabloda 2007 – 2013 dönemini bir önceki planlı döneme göre kıyaslamak mümkündür.⁹⁶

Tablo3.8 2007 – 2013 Döneminde Yapısal Fon Hedeflerinde ve Araçlarında Yapılan Değişiklikler

Finansal Araçlar ve Hedefler			
2000 – 2006		2007 – 2013	
Hedefler	Finansal Araçlar	Hedefler	Finansal Araçlar
Uyum Fonu	Uyum Fonu	Yakınsama ve Rekabet Edebilirlik	Uyum Fonu
Hedef 1	ABKF ASF ATYGF – Yönlendirme BYMA		ABKF ASF
Hedef 2	ABKF ASF	Bölgesel Rekabet Edebilirlik ve İstihdam	ABKF ASF
Hedef 3	ASF		
Interreg	ABKF	Bölgeler Arası İşbirliği	ABKF
Urban	ABKF		
Equal	ASF		
Leader+	ATYGF - Yönlendirme		
Kırsal kalkınma ve Hedef 1 dışındaki bölgelerde balıkçılığın yeniden yapılandırılması	ATYGF – Garanti BYMA (Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı)		
9 Hedef	6 Finansal Araç	3 Hedef	3 Finansal Araç

⁹⁵ DPT, “Bölgesel Gelişme Politikaları ve AB’ye Ekonomik, Sosyal Uyum” Özel İhtisas Komisyonu, 9. Kalkınma Planı 2007 – 2013 Ankara 2006 s.23, 24

⁹⁶ EC. “3.rd report on Economical and Sosial Cohesion” a.g.e.’de aktarılmış

3.3. AB Bölgesel Politika Uygulamalarının Yunanistan'a Yansıması

Topluluk bölgesel kalkınma politikaları çerçevesinde Yunanistan'a tahsis edilen yapısal fonlar, sektör bazında desteklenen *ulusal programlar* ile birden çok sektörü kapsayan *bölgesel programlar* olarak iki gruba ayrılmıştır. Fonların planlı uygulamasından önceki 1989 – 1993 döneminde Yunanistan'ın ulusal programlarında kullanılan kaynak Yunanistan'a ayrılan fonların %57,6'sını oluşturmuştur. (7,6 milyar €) geri kalan %42,4'lük miktar ise (5,6 milyar €) bölgesel programlarda kullanılmıştır. Fonların başlıca kullanım alanları insan kaynakları, turizm, hayvancılık, enerji ve altyapı projelerinde yoğunlaşmıştır. Ancak adı belirtilen dönemde programların uygulaması sırasında önemli ölçüde yetersizlikler meydana gelmiştir.⁹⁷ Bölgesel faaliyetlere planlanandan daha çok mali destek verilirken şirketlerin rekabet gücünü arttıracak faaliyetlere ve temel altyapı projelerine verilen destek öngörülenin gerisinde kalmıştır.

1994 – 1999 döneminde ise bir önceki plansız döneme kıyasla, insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik projelerin finansmanına ayrılan pay %22,1 ile aynı kalırken, uyum fonunun da devreye girmesiyle çevre ve ulaşım gibi temel altyapı yatırımları %50'lik pay ile artırılmıştır. Yine aynı dönemde bölgesel programlara ayrılan pay %32'ye düşürülmüştür. (Bir önceki dönem %42,4). 1994 yılında itibaren küçük ölçekli bölgesel projeler yerine, ulusal düzeyde yürütülen projelerin finansmanına öncelik verildiği görülmektedir. Bu dönem sonunda AB ortalamasına (fert başına GSMH açısından) ulaşamadığından II. Planlı dönemde de Yunanistan'ın tamamı yapısal fonlara ayrılan ödeneğin

⁹⁷ Heinelt, Hubert "Yunanistan'da Bölgesel Politikalar" Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları Serisi Sabancı Üniversitesi 02.04.2007 s.2

%70'inin kullanıldığı hedef 1 kapsamına alınmıştır. I. Planlı dönemde uyum fonu hariç yapısal fonlara ayrılan 153,038 milyar €'nün yaklaşık %10'u 15,131 milyar € Yunanistan tarafından kullanılmıştır.

2000 – 2006 finansman döneminde Yunanistan'a hedef 1 kapsamında 21 milyar €, uyum fonundan 3,4 milyar €, topluluk inisiyatiflerinden 1 milyar € olmak üzere diğer topluluk yardımlarıyla birlikte toplam 27,5 milyar €'lük bir kaynak ayrılmıştır. Ayrılan meblağın yarısından fazlası yine temel altyapı yatırımlarına yönlendirilmiştir.

Ekonomi Bakanı Alokoskufis 2007 başında basına yaptığı açıklamada; Yunanistan'ın AB kaynaklarına bağımlılıktan kurtulma zamanının geldiğini ifade etmektedir. Yunan kabinesi 2007 – 2013 yılları arasında AB tarafından verilen 20.4 Milyar €'luk fonun harcama planını Aralık 2006 tarihinde onaylamıştır. Ekonomi Bakanı, 'Constantine Karamanlis Demokrasi Enstitüsü'nde yaptığı konuşmada Yunanistan'ın artık AB'yi bir kredi kuruluşu, bir banka olarak görmemesi gerektiğini, Yunanistan'ın kendi özkaynakları ile gelişmesi ve hayat standardını yükseltmesi gereğinin zamanının geldiğini vurgulamıştır. 20,4 Milyar €'luk fon 31 Milyar Euro tutarındaki AB Yatırım Sübvansiyonları Ulusal Strateji Taslağı'nın bir bölümünü teşkil etmekte olup, bu miktar aynı zamanda AB'nin 3.ncü Destek Programının bir parçası niteliğindedir.

Başbakan Karamanlis ise kabinede yaptığı konuşmada geçmiş hataların tekrarlanmaması, fonların efektif kullanılması konusuna dikkatleri çekmiştir. Ulusal Strateji Taslağı'nın birincil hedefi bölgelerin gelişmesini desteklemeye yönelik olup, bu çerçevede temin edilecek fonların % 82'sinin Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (18,6 Milyar €) ve Avrupa Sosyal Fonundan (5,9 Milyar €) sağlanarak bölgelere dağılımı yapılacak, geri kalan % 18'lik kısmı ise Atina bölgesine ayrılacaktır.

2007 – 2013 yılları arasında Yunanistan'a sağlanacak olan 31,2 Milyar €'luk fon, Yunanistan Tarım ve Balıkçılık sektörüne AB

tarafından sağlanacak olan 24,4 Milyarlık fon ve Ulusal Strateji Taslağı çerçevesindeki 12,2 Milyarlık fon ile birlikte oluşan 36,4 Milyarlık desteğı kapsamamaktadır. Tarım sektörüne sağlanan fonlar da dikkate alındığında 2007 – 2013 yılları arasındaki fon akışının toplam tutarı 55 Milyar Euro olacaktır.⁹⁸

Gelinen son nokta itibariyle kaynaklar büyük ölçüde ulusal projelerin finansmanına ayrılmaya başlanmıştır. Aşağıda tamamlanmış ve tamamlanmakta olan ulusal ve yerel projelere örnekler verilmiştir.

- Egnatia Entegre Projesi

Türkiye'nin İpsala Sınır kapısından başlayıp kuzey Yunanistan'ın tamamından geçen ve Adriyatik'te İgomeniça'da son bulan otoyol projesidir.⁹⁹680 km. uzunluğundaki proje 14 projenin birleştirilmesiyle oluşan entegre bir mega proje niteliğindedir. Proje dahilinde 50 anayol, 350 tali yol, 1650 köprü, 76 tünel yapılmış ve yapılmaktadır. 1,194 milyar €'ye mal olması beklenen projenin 774 milyon €'luk kısmı doğrudan AB fonlarından sağlanmıştır. 2007 yılı sonunda büyük ölçüde tamamlanan projede sona ulaşıldığında otomobille Yunanistan ana karasını İpsala'dan Adriyatik sahillerindeki İgomeniça'ya geçmek 7- 8 saat gibi bir sürede mümkün olacaktır.

- Demiryolu ağının genişletilmesi ve yenilenmesi.

1997 yılında kurulan *Ergose* adlı bir şirket Yunanistan demiryolları işletmesinin (ΟΣΕ) modernizasyonunda AB fonlarının etkin kullanımını organize etmeyi üstlenmiştir.¹⁰⁰ Osmanlı Hicaz demiryolunun bir uzantısı olan Edirne'nin Uzunköprü ilçesinden Yunanistan'a girip Dedeağaç – Gümülcine – Selanik – Atina hattında devam eden ve

⁹⁸T.C. Atina Büyükelçiliğı, <http://www.musavirlikler.gov.tr/haberdetay.cfm?HaberID=4186&dil=TR&ulke=GR>, Aralık 2008

⁹⁹ Kuzey Yunanistan dağılık bir bölge olması nedeniyle adı geçen proje üzerinde bir çok tünel, köprü ve viyadük inşa edilmek zorunda kalınmış uzun yıllar ve büyük maddi kaynak gerekmiştir. 2008 yılı itibariyle proje tamamlanma aşamasına gelmiştir.

¹⁰⁰ Tsitouras, Christos "Modernization of Greek Railways" <http://library.witpress.com/pages/PaperInfo.asp?PaperID=347>, Mayıs 2008

Korinthos kanalından Mora'ya uzanan demiryolu hattının Selanik – Atina – Korinthos arası yenilenmiştir.

- Yol, liman, havalimanı gibi altyapı yatırımlarının inşası.

Patra – Atina – Selanik arasındaki otoban projesi, Atina Metrosunun inşası, Yunanistan ile Mora Yarımadasını birbirine bağlayan Harilaos Trikoupi Köprüsünün inşaatı sayılabilir. Yunanistan'ı Balkanlara bağlayan yollar da yenilenerek 300 km. yol otoban haline getirilmiştir. Yılda bir Yunanistan nüfusu kadar yolcunun kullandığı Atina havalimanı yetersiz kalınca Elefterios Venizelos adıyla 1993 yılında ek havalimanı projesi geliştirilmiş 97,5 milyon €'ya mal olan ve 1999 yılında tamamlanan proje ile Atina çok modern ve kullanışlı bir havalimanına kavuşmuştur.

- Çevre

“Doğalgaz Programı” adı altında doğalgaz dağıtım ve tedarik projelerine hız verilmiştir. Gerek sanayide gerekse konutlarda doğalgaz kullanımı teşvik edilmek suretiyle hava kirliliğinin önüne geçilmiştir. Örnek bir proje olarak Gümölcine Organize Sanayi Bölgesi'ne doğalgaz boru hattı projesi gösterilebilir.¹⁰¹

- Telekomünikasyon sistemlerinin dijitalleştirilmesi.

I. planlı dönemde 280 bin yeni telefon abonesi sisteme dahil edilmiştir. Devlet tekeli olan Yunanistan Telekomu OTE' nin tekeli ortadan kalkmış yeni operatörlerin piyasaya girmesiyle konuşma ve abonelik ücretleri ucuzlamıştır.

¹⁰¹ Bu konuya “enerji sektörü” işlenirken yeniden değinilecektir.

3.4. Tam Üyeliğin Sektörler Üzerindeki Etkisi

3.4.1 Tam Üyeliğin Yunanistan Tarım Sektörü Üzerinde Etkileri

Son yıllarda dünya genelinde yaşanan gelişmeler insan hayatı için tarımın en stratejik sektör olduğunu bir kez daha gün yüzüne çıkarmaktadır. 80 bin sayfadan oluşan AB müktesebatının da 40 bin sayfasının tarıma ayrılmış olması AB'nin tarıma atfettiği önemi göstermektedir. Bu yüzden AB bütçesinin üçte birinden fazlası tarıma ayrılmaktadır. Bir tarım ülkesi olma özelliğini sürdüren Türkiye Cumhuriyeti bütçesinden ise son yıllarda tarıma ayrılan pay ortalama sadece bütçenin 1/5'ine denk gelmektedir.¹⁰²

İstihdam açısından ele alındığında, AB-15 ülkelerinde tarımın toplam istihdamdan aldığı pay %5 iken, AB - 25 ülkelerinde %6'ya çıkmaktadır. Bu oran, Türkiye'de %34 Yunanistan'da ise % 15,8 civarındadır. Bu gün Türkiye'de GSMH'da tarımın payı % 11,2 iken Yunanistan GSMH' sının tam üye olduğu yıllarda %17'si, 1992 yılında %12'si, 1998 yılında ise %8,3'ü tarım sektöründen oluşmaktaydı. 2004 yılında ise bu oran %6,6 olarak gerçekleşmiştir. Bu analizden ülkenin gelişmişlik seviyesi ile tarım sektörünün milli gelirden aldığı pay arasında bir ters orantı olduğu ortaya çıkmaktadır. Aynı şeyi istihdam için de söylemek mümkündür. Toplam istihdam içerisinde tarım sektörünün payı düştükçe ülkenin gelişmişlik düzeyi artmaktadır. Ancak bu iki husus tarıma ayrılan ödeneğin düştüğü anlamına gelmemelidir. Aksine ülkenin gelişmişlik düzeyi ile tarıma ayrılan pay arasında doğru orantı vardır. Bu yüzden AB'nin en çok önem verdiği konulardan biri

¹⁰² 2007 – 2013 yılları için öngörülen AB bütçesi 862,36 milyar Euro olup bunun 292 milyar Euro'su yaklaşık %34'ü tarıma ayrılmıştır.

tarım sektörü olmuştur. Üye ve aday ülkelerini Ortak Tarım Politikasına (OTP) uymak için sürekli desteklemiştir.

Ancak AB ile 3 Ekim 2005 te tam üyelik müzakerelerine başlayan Türkiye'ye 2000 – 2006 döneminde aday ülkelerin OTP' ye uyum sürecini destekleyen ve kırsal kesimin kalkınmasına yönelik projeleri finanse eden SAPARD programı uygulanmamıştır. Bunun yerine genel bir yardım planı olan katılım öncesi yapısal politikalar aracı olan ISPA önerilmiştir. 2007 – 2013 döneminde ise her iki programda katılım öncesi mali aracı olan İPA kapsamına alınmıştır.

3.4.1.1. Tam Üyelik Öncesi Yunanistan Tarımı

Thessalya ve Trakya ovaları başta olmak üzere Yunanistan topraklarının %30'a yakın bir kısmı tarıma elverişli arazilerden oluşmaktadır. 132.000 km² olan toplam yüzölçümün 38.900 km²'si tarım arazisidir. 1979 yılı verilerine göre 3.312.000 olan toplam işgücünün %30'u sanayide, %39,2'si hizmet sektöründe, %30,8'i ise tarım sektöründe istihdam edilmekteydi.

Yüzölçümünün önemli bir kısmı (%60'tan fazla) dağlık arazilerden oluştuğu için Yunanistan temel gıda maddelerinde dahi kendine yeter bir ülke konumunda değildir. Bu dönemde Yunanistan tarım ürünleri içinde en önemli kalemi başta buğday ve mısır olmak üzere tahıllar oluşturmaktaydı. Tam üyelik öncesi ithalatın içersinde tarımsal ürünlerin oranı %11 idi. Diğer taraftan ihracat kalemleri içersinde de tahıllar, pirinç, sebze ve meyveler, pamuk, tütün, üzüm önemli bir yer tutmuştur.

Sabit fiyatlarla tarımsal gayri safi hâsılada yıllık ortalama artış

1951–1960 ta %3,75

1961–1970 ta %4,75

1971–1975 te %3,8

1976–1980 te %1,33 olmuştur.

Yukarıda ki oranlar tarımsal üretimde sürekli bir artış olduğunu göstermektedir. Ancak tarımsal üretimin doğası gereği bu artış sistematik değildir. Hava şartları tarımsal rekoltenin oluşmasında en önemli faktördür.

Tam üyelik öncesi GSYİH'nın %17'si tarım kesiminde oluşturulurken ülke nüfusunun %23'ü tarım kesimini oluşturmaktadır. Bu değerler Yunanistan ile Topluluk ortalaması arasında önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Yunanistan da tarım işletmelerinin ortalama genişliği 3,4 hektar iken bu değer Topluluk içinde 10,3 hektardır. Yunanistan'da tam üyeliğin çok öncesinde 1948 yılında çıkarılan bir yasa ile bu soruna çözüm aranmıştır. 821/1948 sayılı yasaya göre çeşitli nedenlerle zaman içinde bölünüp ekonomik olmaktan çıkan arazilerin birleştirilip yeniden dağıtılması öngörülmektedir.¹⁰³ “Tevhid-i Arazi” Yunanca değimiyle “anadazmos” denen bu uygulamayla parçalanmış tarım arazileri birleştirilip daha verimli işletilmeleri amaçlanmıştır.¹⁰⁴

Tam üyeliğin arifesinde tarım ürünleri ihracatı, toplam ihracat içinde %30 – 35 dolayında bir paya sahiptir. Tarım ürünleri ihracatının yarısı AET'ye yapılmaktadır. Diğer taraftan Yunanistan bu dönemde tarım ürünleri ithalatının ¼'ünü AET ülkelerinden yapmaktaydı. 1981 yılında tarım ürünleri ithalatında AET lehinde önemli bir genişleme olmuştur. Üyelik öncesi tarımsal üretim istikralı bir grafik sergileyememektedir.¹⁰⁵ Üretim tekniklerinin AET standartlarında

¹⁰³ Oran, Baskın “Türk – Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu” Bilgi Yayınları, İstanbul 1991. s.244

¹⁰⁴ 1974 yılında anadazmos uygulamasına “eğer sulama, kurutma, sel baskını gibi faaliyetler dağıtımı zorunlu kılsa anadazmos zorunlu olarak yapılacaktır” şeklinde bir madde eklenmiştir. Ne var ki bu değişiklik hatta anadazmos yasası tarımda iktisadi verimliliği arttırmaktan çok Batı Trakya bölgesindeki Türk azınlığın toprak mülkiyetlerini ellerinden almak için kullanılmıştır.

¹⁰⁵ Sarris, H.Aleksandır“Agricultural problem in EC enlargement. The case of Greece” European review of agricultural economics 1984 vol. 11 n.2 s.195 – 205

olmayışı tarımsal üretim fonksiyonunda doğal koşulları üretim miktarını ve kalitesini belirleyen en önemli faktör yapmıştır.

3.4.1.2. Ortak Tarım Politikası

Avrupa Topluluğunda ortak politika geliştirilmesi ilk defa tarım alanında olmuştur. Roma Antlaşması ile ortak tarım politikasının temel amaçları ortaya konmuştur. Bu amaçlar 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşmasınının 39'uncu maddesinde şu şekilde belirtilmektedir.

- Teknik ilerlemeyi geliştirmek, tarımsal üretimi rasyonel biçimde arttırmak, üretim faktörlerini özellikle de işgücünü optimum bir düzeyde kullanmak suretiyle tarımda verimliliği yükseltmek.
- Tarım kesimine sağlanacak sübvansiyonlarla bu sektörden geçinenlerin refah seviyesini yükseltmek.
- Tarımsal piyasalara istikrar kazandırmak.
- Tarımsal ürünlerin arzını destekleyerek üreticiyi güvence altına almak.
- Tarımsal mamullerin nihai tüketiciye uygun fiyatlarla ulaşmasını sağlamak.

AET'nin bir ortak tarım politikası geliştirmesinin altında yatan temel nedenleri ise şu şekilde sıralayabiliriz:

1. II.dünya savaşı yıllarında ve sonrasında Avrupa kıtasında çok ciddi bir sorun olarak ortaya çıkan **gıda yetersizlikleri**, stratejik bir düzenleme olarak, OTP' nin oluşturulmasında önemli bir etken olmuştur.

2. **Tarımda çalışan kesimin gelir düzeyinin korunması ve arttırılması** diğer bir nedendir. Tarım ürünlerinin fiyatlarının hayat

standartlarında belirleyici olması, AET'nin kurucuları olan Almanya, Belçika, Hollanda, Fransa, İtalya, Lüksemburg'un tarım politikaları ve pazarlarını bütünleştirmeleri ihtiyacını doğurmuştur. 1960'lı yılların başında söz konusu 6 ülkede tarım sektöründe çalışanlar aktif nüfusun 1/5'ine denk düşmekteydi. Bu günkü AB'de ise bu oran 1/20 civarındadır. O dönemde nüfusun bu kadar önemli bir bölümünü oluşturan bir kesimin gelir düzeyinin korunması ve arttırılması gereği OTP' nin hayata geçirilmesinde önemli etkenlerden biri olmuştur.

3.OTP öncesi Avrupa ülkeleri ulusal tarım politikaları, ülkelerin tarımsal yapılarına göre, net ithalatçı veya net ihracatçı yapılarına göre farklılıklar göstermekteydi. İhracatçılar teşviklerle ithalatçılar ise kota ve ithalat vergileriyle ulusal piyasalarını korumaktaydılar. **Piyasa mekanizmaları arasındaki farklılıkların giderilmesi** ancak bir OTP'nin benimsenmesiyle mümkün olacaktı.

4. Bir başka neden olarak ise AET'nin iki önemli ülkesi **Fransa ve Almanya arasındaki dengesizliğin giderilmesi** gösterilebilir. AET içinde oluşturulan gümrük birliği ilk haliyle sanayi mallarının serbest dolaşımı anlamına geliyor ve tarım ürünleri bunun dışında kalıyordu. Bu durum sanayi sektörü Fransa ya göre güçlü olan Almanya'yı tatmin ederken nüfusun dörtte biri tarım sektöründe çalışan Fransa'yı rahatsız ediyordu. Bu bakımdan da OTP dengeleyici bir rol üstlenmektedir.¹⁰⁶

Topluluk üyesi ülkelerin daha önce kendilerini uluslar arası rekabetten soyutlayarak ulusal düzeyde tarımsal ürünlerden sağlanacak gelirin arttırılmasına yönelik uyguladıkları münferit politikalar, tarımda gerilemeye neden olmuştu. Toplam milli gelir içinde tarımın payı azalıyordu. Batı Avrupa ülkelerinin hem kendi aralarında hem de denizaşırı ülkelerle tarım ürünleri ticaretinde bir durgunluk gözleniyordu. İşte bu aşamada üretim faktörlerinin optimal dağılımı ve

¹⁰⁶İKV, "Avrupa Birliğinin Ortak Tarım Politikası" <http://www.ikv.org.tr/pdfs/0b08abbf.pdf> s.s.3-4 Ocak 2008

ürünlerin çoğaltılmasına olan gereksinim Avrupa Topluluğunda ortak tarım politikasını zorunlu hale getiriyordu.¹⁰⁷

Çeşitli aşamalardan geçilerek 1990'lı yıllara gelindiğinde topluluk tarım politikasının yeniden gözden geçirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Topluluğun karşı karşıya olduğu bazı sorunlar ışığında hazırlanan bir komisyon önerisinde OTP' nin bir kısım mekanizmalarında reform yapılması öne sürülmüştür. Şubat 1991'de Bakanlar Konseyine sunulan öneride başlıca şu hususlar dile getirilmiştir:

1. Topluluğun tarım ürünlerine ilişkin uluslar arası pazarlarda rekabet gücünün korunması.

2. Ürün arzının tüketici talebini aştığı gıda sektörlerinde üretimin denetlenmesi.

3. Tarım bütçesinin kabul edilir sınırlarda tutulması.

4. Çeşitli üretici kategorileri arasında mevcut eşitsizliği gidermeye yönelik destek dağıtımının yeniden yapılması.

5. Üretilen gıda miktarı ve fiyat desteği arasında otomatik bağlantı kurulması.

6. Çiftçilerin çevreye daha az zarar verip daha kaliteli ürünler yetiştirmeleri konusunda desteklenmesi.

7. Toplulukta çiftçilerin emeklilik koşullarının iyileştirilmesi.¹⁰⁸

Getirilen düzenlemeleri bir bütün olarak analiz edecek olursak topluluğun ilgili kurumlarının tarımın geliştirilmesi için sürekli bir çaba içersinde oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Tarım kesiminin küçülmesine rağmen AB'nin tarıma verdiği önem artmaktadır. Amaç tarımı modernize edip, piyasa koşullarına göre rasyonel çalışır hale sokmaktır.

¹⁰⁷ Canbolat a.g.e. s.210

¹⁰⁸ A.g.e. s.221

3.4.1.3. AB'nin Ortak Tarım Politikasının Yunanistan Tarım Sektörüne Etkileri

Yunanistan'ın AET ile entegrasyonundan sonra tarım sektörünün en büyük kazancı ATYGF' ya (tarımsal garanti ve yön verme fonu) dâhil olmasıdır. Önceleri Yunanistan bütçesinden karşılanan tarımsal ödemeler ATYGF tarafından üstlenilmiştir. Bu sayede kronik bir bozukluk içersinde bulunan ödemeler dengesi düzelme eğilimine girmiştir.

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere üyeliğin ilk on yılında sadece tarım sektörüne sağlan net sübvansiyon miktarı 11.2 milyar € civarında gerçekleşmiştir. ATYGF yardımları göz önünde bulundurulduğunda topluluğa katılımdan tarım sektörü yararlı çıkmıştır. Ancak bu süreç içersinde özellikle hayvansal kökenli ürünlerin ithalatında artış olduğu göze çarpmaktadır. 1980 li yıllar boyunca sığır eti başta olmak üzere et ve et ürünleri üretiminde düşüş meydana gelmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Gürbüz, Bülent “Türkiye'nin AT'ye olası üyeliğinin tarım sektörü üzerine etkileri, Yunanistan Örneği” Ç.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilimdalı Adana 1994 s.69 “

Tablo 3.10 1981 – 1990 Yılları Arasında ATYGF'dan Sağlanan Gelirleriler (milyon €))

<i>Yıllar</i>	<i>Alınan miktar</i>
1981	145.8
1982	698.1
1983	997.6
1984	993.8
1985	1249.5
1986	1526.8
1987	1446.3
1988	1467.4
1989	1886.2
1990	2219.9
TOPLAM	11.185.1

* (Tablo Yönverme ve Garanti bölümünü toplam olarak almaktadır)

Kaynak : C.E.C. 1992 Eurostat 1991 report

1981 yılından itibaren Yunanistan tarım sektöründe meydana gelen değişimlerde dikkat edilmesi gereken husus hangi ürünlerin üretimlerin arttırılıp hangilerinin azaltılacağına bizzat topluluk politikalarının yön vermiş olmasıdır. Kuşkusuz zirai ürünlerde rekolte değişikliklerinde en önemli faktör iklim koşulları olmasına rağmen politika değişiklikleri de önemli rol oynamaktadır. Hayvansal üretimdeki düşüş bu politikaların bir sonucudur. Diğer taraftan katma değeri görece hayvansal ürünlere göre düşük olan zirai ürünlerde genel anlamda bir artış olduğu ortaya çıkmaktadır. Örneğin topluluğun kendine yeterli olduğu yumuşak buğday üretimi Yunanistan topluluğa katılmadan önce artma eğiliminde olmasına rağmen katılımıla beraber hızlı bir düşüş göstermiştir. Dikkat çekici bir artış pamuk üretiminde meydana gelmektedir. 1989 yılında pamuk üretimi

1981 yılına göre %100 e yakın bir artış göstermektedir.(1981 yılı üretimi 385000 ton 1989 üretimi 782000 ton) Topluluğa katılmadan önce pamuk üretimi seviyesi sabit bir seyir izlerken katılım sonrası düzenli bir artış trendine girmesi topluluk politikalarının bir sonucudur. Genel olarak topluluğun kendine yeterli olduğu ürün ve ürün gruplarında üretim düzeyi aynı kalır veya düşerken, topluluğun kendine yetersiz olduğu Akdeniz iklimini seven ürünlerde üretim teşvik edilmiş ve üretim artışları meydana gelmiştir.

Topluluk stoklarının fazla oluşu ürünlerde üretim kotaları ile aşırı üretim engellenmek istenmektedir. Henüz tam üyelik gerçekleşmeden bu durumun farkında olan Yunanistan üretimini mümkün olduğunca arttırmak suretiyle kota uygulamasından faydalanmak istemiştir. Topluluğa katıldıktan sonra, sadece domuz eti, koyun ve keçi eti üretim düzeyini korumuştur. Diğer ürünlerde büyük düşüşler görülmüştür. Sığır eti üretimi % 38 düşerken buna bağlı olarak, 1983- 1990 döneminde süt üretimi %74, tereyağı üretimi de %67 düşmüştür.¹¹⁰ Topluluğa katılmadan önce yumurta haricinde hiçbir hayvansal üründe yeterli olmayan Yunanistan bu ürünlerde biraz daha gerileyerek tüketiminin büyük bir kısmını ithalat yoluyla gidermeye başlamıştır. Bu durum Yunanistan'da tarım kesiminde üretici durumunda olan kesimlerin lehine bir sonuç ortaya çıkarmaktadır. Aşağıdaki tabloda çeşitli yıllardaki girdi ve üretici fiyat endeksleri incelendiğinde bu sonuç görülmektedir.

¹¹⁰ C.E.C. "The Agricultural Situation in the Community" 1992 Eurostat 1991 report

Tablo3.11 (1980=100) Yunanistan Tarım Sektörü Üretici ve Girdi Fiyatları

<i>Yıllar</i>	<i>Üretici P</i>	<i>Girdi P</i>
1975	44.3	47.9
1980	100	100
1981	124.3	123.8
1982	152.1	142.2
1983	178.9	177.5
1984	215.2	203.9
1985	254.2	239.1
1986	288	280.9
1987	320.8	305.3
1988	360.5	328.8
1989	424.3	366.5
1990	511.5	438

Kaynak C.E.C. 1992 Eurostat 1991 report

1975 yılında girdi fiyatları üretici fiyatlarının üzerindeyken 1980 yılından itibaren üretici fiyatları girdi fiyatlarının üzerinde seyretmeye başlamıştır. Girdi ve üretici fiyatlarının yükselmesi ürün fiyatlarına da yansımaktadır. Ancak gelirlerdeki yükselme karşısında bu artış tüketici refahını olumsuz etkileyecek boyutta olmamıştır.

AB'nin yapısal fon uygulamasından proje bazında da özellikle hayvancılık alanında Yunanistan tarımının oldukça karlı çıktığı gözükmektedir. Yapısal fonların I. Planlı döneminde 5500 proje uygulamaya konulurken 1500 hektar ekim alanı 250000 tarım çalışanı bu uygulamalardan yararlandırılmıştır. Havyacılık alanında Yunanistan en çok proje üreten ülkelerin başında gelmektedir. Bunlardan bir örnek Kastorya şehrinde gerçekleşmiş olan 8 köyün küçükbaş hayvanlarına

yönelik projedir. Kastorya Belediyesi ve Tarım Bakanlığının öncülünde AB'ye kabul ettirilen proje kapsamında içinde aşılama, süt sağma ve pastörize etme ünitelerinden oluşan 610 milyon €'ya mal olan 24 adet tesisin finansmanı bulunmaktadır. %75'i doğrudan AB fonlarından karşılanan proje 2001 yılında çalışmaya başlamıştır.¹¹¹

3.4.1.4 Balıkçılık

13676 km sahil şeridinde ve yerleşime açık 2000'den fazla adaya sahip olan Yunanistan'da balıkçılık önemli bir yer tutmaktadır. Ancak üyelik öncesi balıkçılık yapılan tekneler küçük ve eskiydi. Özellikle 1990 sonrası AB programlarının desteğiyle balıkçılık filosu hem yenilenmeye hem de kapasite olarak büyütülmeye başlandı.

Balıkçılığa önemli katkı sağlayan proje şu şekilde uygulamaya konulmuştur. Giritli balıkçıların talebi ve Denizcilik Bakanlığı'nın girişimiyle 90'lı yıllarda AB Komisyonuna balıkçılığın desteklenmesini amaçlayan bir proje sunuldu. Projede, deniz meslek yüksekokullarının kurulması, su ürünleri laboratuvarlarının açılması, teknelerin ve ekipmanların modernize edilip radar sistemleriyle donatılması gibi maddeler yer alıyordu. 2 milyon € tutarındaki proje AB Komisyonunca desteklendi ve istenilen sonuca ulaşıldı.

2000 yılına gelindiğinde verimlilik on yıl öncesine göre 7 kat artarak balıkçılık filosu 7627 tekneye ulaşmıştır. Kültür balıkçılığı bakımından Yunanistan balık çiftliklerinde Avrupa üretiminin yaklaşık yarısı yapılmaktadır.¹¹²

Buna karşın Türkiye ile karşılaştırıldığında diğer tarımsal ünlere göre Yunanistan'da balık fiyatları daha yüksektir. Bunun birinci nedeni

¹¹¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/details.cfm?pay=GR&the=7&sto=857&lan=5

¹¹² Somuncuoğlu, Tuğrul "Yunanistan Raporu 2007" İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi İGEME s.5

tüketici tercihleriyle ilgilidir. Yunanistan'da kişi başına su ürünleri tüketimi yıllık 25 kg. ile 23 kg. olan AB ortalamasının üzerindedir. Türkiye'de ise yılda kişi başına sadece 9 kg. su ürünleri tüketilmektedir. Balık ve su ürünlerine olan yüksek talep bu malların fiyatını da yukarı çekmektedir. Diğer bir neden balıkçılığın emek yoğun üretim teknikleriyle yapılmasıdır. İşgücü maliyetinin Yunanistan'da Türkiye'ye göre yüksek olması bu ürünün fiyatına da yansımaktadır.

Özetle Yunanistan'da tarımın GSYİH içindeki payı giderek düşse de hala AB ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Bu oran 2004 yılında Yunanistan'da %6,6 iken AB ortalaması %2,5 olarak gerçekleşmiştir. Yine aynı yıl toplam işgücünün %12,6'sı bu sektörde istihdam edilmiştir. İhracatın da tarıma bağımlılığı AB ülkeleri ortalamasının üstündedir. Hâlihazırda Yunanistan endüstriyel şeftali, domates, tütün, pamuk, şeker pancarı gibi ürünlerde lider bir ülkedir. Üreticinin tütün, pamuk gibi endüstriyel tarım ürünlerinde Garanti Fonunda aldığı kilo başına prim sayesinde 1990'lı yıllar boyunca tarımsal kesimde çok önemli bir refah artışı göze çarpmaktadır.

3.4.2 Sanayi Sektörü

AB mali yardımları Avrupa Toplulukları Bütçesi hibelerinden ve Avrupa Yatırım Bankası kredilerinden oluşmaktadır. 2001 yılı büyüklüğü 130 milyar €'ya ulaşan bu yardımlardan fonlar vasıtasıyla payına düşen kısmı diğer üye ülkeler gibi Yunanistan da en etkin bir biçimde kullanma durumundadır. Ulaşım, haberleşme, çevre, hayat standardının yükseltilmesi gibi altyapı projelerinin yanında sanayinin geliştirilmesi enerji üretimi ve dağıtımının desteklenmesi istihdamın arttırılması da yapısal fonların nihai amaçları kapsamındadır.

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF) altyapısının iyileştirilip yerel kalkınmanın hızlandırılmasıyla, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenip, üretken yatırımların teşvik edilmesine yönelik projelere finansman sağlamaktadır. Yunanistan bu fondan 1981-1997 yılları arasında 9,1 milyar € 1987 – 1996 döneminde ise 7,4 milyar € kaynak sağlamıştır.¹¹³

AET ile bütünleşme sürecine girildiğinde toplam çalışan nüfusun % 30'u sanayi sektöründe istihdam edilirken GSYİH'nın %21'ini bu sektör oluşturmaktaydı. Ancak diğer AET ülkelerinin sanayileriyle karşılaştırıldığında Yunanistan Sanayi oldukça mütevazı bir yapıdadır. AET ile bütünleşme yıllarında (bu gün de olduğu gibi) Yunan ekonomisinde tekstil, gıda maddeleri ve kimyasal maddeler üreten sanayiler ile çimento sanayi önemli bir yer tutmuştur. Sonraları metal sanayileri elektrikli olmayan makine sanayi ile plastik ve boya sanayileri gelişme göstermiştir. Üyeliği takip eden yıllarda ağır sanayi kollarında nispi gelişmeler yaşanmış, organize sanayi bölgeleri kurulmaya başlanmıştır. Petrol ürünleri ve türevleri üreten Esso Papas Sanayi Kompleksi, ile Larymna'daki Ferro – Nikel Fabrikası ve Niarchos Grubunun Pirea yakınlarındaki gemi inşa ve tamir tesisleri 80'li yıllarda Yunanistan sanayinin omurgasını oluşturmaktadır.¹¹⁴

Yunanistan'da 90'lı yıllarda AB yapısal fonlarının da desteğiyle yerel kalkınmada öncelik KOBİ'lere verilmiştir. Özellikle uluslar arası rekabete dayanabilmeleri için çeşitli sübvansiyonlar ve vergi istisnaları uygulanmaktadır. Son yıllarda bu kesime yapılan destek sayesinde KOBİ'lerin toplam ihracat içersindeki payı %20'den %30'a buna bağlı olarak da sanayi ürünlerinin payı %30 dan %36 ya çıkmıştır.

¹¹³ EU, Bulletin “The General Budget of the European Union for the Financial Year 1997.” OJC 347, 18.11.1996

¹¹⁴ DPT yayın no 1909 a.g.e. s.51, 52, 53

3.4.2.1 İmalat Sanayi

1970 li yıllarla karşılaştırıldığında 1980 li yıllarda sanayi ürünlerinde homojen olmamakla birlikte bazı sanayi kollarında gelişme yaşanmakta bazılarında ise duraklama hatta gerileme meydana gelmektedir. Detaya girmeden sanayi sektöründe gelinen noktayı görmek için Ulusal İstatistik Servisinin (NSSG) verilerine bakmak kâfidir. Buna göre 2002 yılında imalat sanayinin GSYİH içindeki payı %20,3 olarak gerçekleşmiştir. sayfa 55'te tablo 2.2'de görüldüğü gibi 1980 yılında imalat sanayinin GSYİH içersindeki payı %21,1'dir. Buradan şu sonuç çıkmaktadır: İmalat sanayi AT ile entegrasyondan sanıldığı kadar karlı çıkmamıştır. Hatta milli gelir içindeki payı düşmüştür. Bunun altında yatan en önemli sebep Yunanistan'ın sanayileşmiş bir ülke olmamasıdır. Ancak buna rağmen ülkenin ihracatı içersinde imalat sanayinin payı artarak 2000li yıllarda %50'ler seviyesini geçmiştir. 2005 yılında da 8,6 milyar € ile %61,6 düzeyine ulaşmıştır.¹¹⁵

Yunanistan Ekonomisinin tipik bir özelliği olarak, tarım işletmelerinde olduğu gibi imalat sanayindeki firmaların çoğunluğu da küçük aile işletmeleri şeklindedir. NSSG verilerine göre 1988 yılında ülkedeki işletme sayısı 144.717 olup bunların %92,5 on kişinin altında işgücü istihdam ederken %0,5'i 100 ve üzeri kişi istihdam etmektedir. 2000 yılında NSSG' nin 3878 firma üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre ise, bu firmaların %85,6'sı 100 kişinin altında işçi istihdam etmektedirler. 2005 yılı verilerine göre ise çeşitli alanlarda faaliyet gösteren ticari firmaların sayısı 312.936 olup bu firmalarda çalışan sayısı 941.233'dir. Ticari işletmeler ortalama üç kişi istihdam etmektedir.¹¹⁶

¹¹⁵ National Statistical Service of Greece (NSSG) 2007

¹¹⁶ NSSG "Summary data of basic characteristics for trade enterprises by division of economic activity" 2008

Tablo3.12 Yunanistan İmalat Sanayi Üretim Yapısı(1995=100)

Sektörler	2001	2002	2003	Üretimdeki Pay ort. %
Gıda	119,1	121,7	118,5	29,7
Tekstil	93,4	86,4	84,2	11,2
Metal olmayan mineral	115,8	120,3	124	9,1
Kimya – ilaç – kozmetik	140,6	155,9	166	7,8
Temel metal ürünleri	127,6	135,3	134,7	7,8
Giyim	81,5	79,5	78,8	7,2
Lastik – plastik	137,4	134,2	134,6	4,2
Diğer metal ürünleri	132,6	132,7	133,6	4,2
Basım – yayım	111,2	145,7	148,5	3,0
Kâğıt	98,5	95,1	92,9	2,7
Makineler & teçhizat	121,3	123,2	117,2	2,3
Mobilya ve benzeri	140,3	120,2	113,1	2,1
Tütün	85,3	86,9	89,1	1,7
Elektrikli aletler	124,5	110	125,9	1,6
Haberleşme cihazları	243,6	187,3	127,5	1,4
Deri & ayakkabı	65,4	62,6	56,8	1,1
Taşıtlar	72,8	71,7	69,8	1,1
Ağaç ürünleri	92,4	84,2	76,3	1,0
Gemi ve diğer taşıtlar	231,5	211,2	241,6	0,6
Tıbbi aletler	102,9	116,1	153,5	0,2
Ham petrol ve linyit	132,7	135,8	135,9	
İMALAT SANAYİ TOPLAM	116,8	118,1	117,1	100,0

Kaynak: NSSG 2005

Tablo 3.12 den izlenebildiği gibi tüketim mallarına yönelik hafif sanayi kolları Yunanistan imalat sanayinin çok önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Genelde bir tüketim toplumu olarak nitelendirilebilecek olan Yunanistan'da en karlı sektörlerde yerli hammadde ve kaynakları kullanarak hizmet sektörüne üretim yapan gıda maddeleri ve içecek sektörüdür. Emek yoğun üretim teknolojisine dayalı hazır giyim, tekstil ve ayakkabı imalatı her geçen gün daralmakta olup, ucuz Asya ve Doğu Avrupa mallarının pazara girişiyle rekabet gücünü, buna bağlı olarak da ekonomik önemini yitirmeye başlamıştır. Özellikle büyük firmalar katma değeri yüksek fantezi giysi üretimi ile iç piyasada tutunmaya çalışmaktadırlar. Emek yoğun üretim yapan birçok firma, fason üretimle ya da tesislerini başta Bulgaristan ve Romanya olmak üzere Doğu Avrupa

ülkelerine taşımak suretiyle ucuz işgücünden faydalanarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Diğer karlı endüstri alanları petrol işleme, çimento, metal, elektronik, sağlık ve bakım ürünleri şeklinde gösterilebilir.

1995 – 2002 yılları arasında Yunanistan Sanayi üyeliğın ilk yıllarına göre daha iyi bir gelişme sürecine girmiştir. Bu zaman zarfında sektördeki üretim artışı %18 olarak hesaplanmaktadır. Yunanistan sanayi dinamik, rekabetçi, dışa açık bir yapıya kavuşmaktadır. Bu artışın yatırımlardaki bir canlanma sonucu ortaya çıktığı söylenebilir.¹¹⁷ Buna rağmen milli gelir içindeki payı tatminkâr değildir. Nitekim 2004 yılında sanayi sektörünün GSYİH içindeki payı %14,2 olarak gerçekleşmiş yani gerilemiştir. Dolayısıyla GSYİH'nın büyümesine sanayi sektörünün katkısı yetersiz kalmaktadır.

Yunanistan sanayi diğer Avrupa ülkeleriyle sıkı bir bağlantı içersindedir. İçsel faktörlerden çok Avrupa sanayilerindeki gelişmeler sanayi üretimini dalgalandırmaktadır. Bunda ihracatın ¼'e yakınının AB ülkelerine yapılıyor olması önemli bir parametredir. Son yıllarda hükümetler aldıkları bir dizi tedbirlerle genişleyen Avrupa Pazarında Yunanistan'a daha fazla pay kapma arzusundadırlar. Son yıllarda sanayinin gelişimine yönelik izlenen politikalar şunlardır :

- Sınaî ve ticari faaliyetlerin kurulup yürütülmesine yönelik bürokratik uygulamaları mümkün olduğunca basite indirgemek, engelleri kaldırmak.
- Finans sektörünü mümkün olduğunca sanayiye kanalize edip KOBİ leri desteklemek ve canlandırmak.
- Piyasa mekanizmasının çalışmasını canlandırıp modernize edecek düzenlemeler yapmak, özelleştirmelere hız kazandırmak.

¹¹⁷ Faragaki, Elli “ Greek İndustry Maintance İts Growth” *Jornal of Trade With Greece* issue: 27 april/june 2003 p.54

- Vergi reformu ile vergi mevzuatını basitleştirmek. Buna karşın objektif bir denetim sağlamak.¹¹⁸

Yunanistan'ın ekonomi yönetiminin önünde duran en önemli sorun alınan tedbirlerin ne kadar uygulanabilecek olmasıdır. AB'den gelen hazır parayla ülkenin büyümesini sürdüremeyeceğini toplumun tüm kesimlerine anlatmak ve alınan tedbirleri benimsetmek gerekir. Nitekim Ekonomi Bakanı AB'nin 2007 – 2013 yardım programı ile ilgili yaptığı konuşmasında Yunanistan'ın kendi öz kaynakları ile gelişmesi ve üretmesi gereğine değinmiştir. 2008 yılında kendini daha çok hissettiren Dünya Ekonomilerinin girdiği durağanlaşma sürecinden AB Ekonomisinin daha çok etkileneceği düşünülmektedir. Son veriler AB'de ekonomik büyümede yaşanan yavaşlamanın ABD'den daha fazla olduğunu göstermektedir.

Özetle Yunanistan Sanayi sektörü içersinde imalat sanayinin Yunanistan ekonomisi açısından lokomotif bir görev üstlendiğini söylemek zordur. Ancak sanayinin canlandırılması gereği ülkenin tüm kesimlerinde kabul gören bir husustur.

3.4.2.2. Denizcilik ve Gemi İnşa Sanayi

Denizcilik de turizm gibi Yunan ekonomisine ve milli gelirine ciddi katkılar sağlayan bir sektördür. Sektörün toplam istihdama katkısı %3'tür. Yunan bandıralı gemiler toplam tonajda dünya toplamının %16'sına, Avrupa'nın %50'sine sahiptir. Avrupa'nın dış dünya ile yaptığı ticaretin %90'nın, kendi içinde yaptığı ticaretin %35'nin deniz yolu ile yapıldığı bir ortamda Yunan ticaret filosu Avrupa için ticarete çok önemli bir rol oynamaktadır.¹¹⁹ Mart 2005 itibari ile Yunan bayraklı ve

¹¹⁸ A.g.e. s.55

¹¹⁹ "Yunanistan Raporu" İGEME 2006

Yunanistan mülkiyetinde olanları içeren Yunan ticaret filosu, 3.338 gemi ile dünyanın en büyük filosu konumundadır. Yunan ticaret filosu genellikle petrol tankerleriyle bilinirken (toplamın%23,2'si), filo bünyesinde çok geniş yelpazede deniz aracı bulunmaktadır. Kuru yük gemileri(%21,6), kimyevi tankerler(%8,2), likit gaz tankerleri (%5,6), çok fonksiyonel uzun mesafe taşıyıcıları ve yolcu gemileri(%7,3) olarak sıralanabilir.

Yunanistan deniz ticaret filosu büyümeye devam etmektedir. 2008 yılı itibariyle inşası devam eden gemilerle birlikte 4200 gemi ve 229 milyon tonluk bir kapasiteye ulaşması beklenmektedir. Bu sektör AB fonlarına ihtiyaç duymadan büyüyen tek sektördür. Denizcilik sektöründeki ilerleme AB'den tamamen bağımsız bir şekilde olmuştur. Ancak liman inşası ve mevcut limanların rehabilitasyonunda yapısal fonlardan kaynak kullanılmıştır. Bu da denizcilik sektörünün gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Son yıllarda çevre konusunda artan duyarlığa paralel olarak AP (Avrupa Parlamentosu) ve İMO (İnternational Maritime Organization) işbirliği ile Yunanlı armatörlere bir takım uyarılar gelmektedir. Yunanlı Armatörler Birliği AP'nin Yunan Denizciliği için alınacak önlemlerin rakiplerine avantaj sağlayacağına inanmaktadır. Bu yüzden alınacak tedbirlerin tüm ülkeleri bağlayıcı nitelikte olmasını istemektedir.¹²⁰ Bunun en önemli nedeni dünyanın en önemli armatörlerinin yunanlı oluşudur. 2001 – 2005 döneminde Japon Tersanelerinde Yunanlı armatörler için inşa edilen gemilere yaklaşık 20 milyar dolar harcanmıştır.¹²¹ Denizcilik konusunda Avrupa'nın ve Dünyanın lideri olan Yunanistan AB'nin denizcilik politikalarını beğenmemekte, yetersiz bulmaktadır. AB denizcilik politikalarını AB içersinde çeşitli toplantılarda en sert eleştirenler Yunanlı denizciler ve yetkililerdir.¹²²

¹²⁰ Şahansoy, M. Aslı, "Günümüzde Yunan Denizciliği" Marine & Commerce Yıl. 4 Sayı. 43 Temmuz 2008 s. 56

¹²¹ Karayılanoğlu, Pınar Barış , "Yunan Denizcilik Sektörü" Periskop www.izto.org.tr Şubat 2008

¹²² Mitropoulos, Efihimios "Posidonia Maritime Policies Forum" Pireus, Athens July 2004

Yunan limanları uluslararası ticarete açıktır. Ayrıca AB'nin ortak Pazar hükümlerine göre kıyı denizciliği ve tekne gezintileri de AB rekabetine açılmıştır. Denizcilik sektörünün en önemli yan sanayi konumunda bulunan gemi inşa sanayinin bugün en büyük problemi düşük işgücü maliyetine sahip ülkelerin rekabeti ve nitelikli iş gücü temininde karşılaşılan güçlüklerdir. Yunanistan'daki en gelişmiş tersaneler Skaramangas, Elefsina, Syros ve Avlida sektörün katma değer üretememesinden dolayı özelleştirme sürecine alınmışlardır. Skaramangas'ın özelleştirme süreci 2002 Mayıs ayında Alman HDW ve Ferrostahl AG ortaklığına 47,1 milyon € bedelle satılmasıyla tamamlanmıştır. Bu tersaneler dışında Pire-Perama bölgesinde KOBİ olarak faaliyet gösteren gemi onarım atölyeleri de krizi ciddi olarak hisseder hale gelmişlerdir. Sektörün önde gelenleri krizin genel olarak Türkiye ve diğer Karadeniz ülkeleriyle Güneydoğu Asya ülkeleri ve özellikle Güney Kore'nin gemi inşası için maliyetin altında fiyat vermelerinden kaynaklandığını belirtmektedirler.

Tablo3.13 Yunanistan Gemi Filosu

	2000	2001	2002	2003	2004 ^a
Yunanistan yararına sahip olunan ^b					
Gemi Sayısı	3 584	3 318	3 480	3 355	3 370
Gemi darası (milyon ton)	151,0	168,4	161,6	171,6	180,1
Yunanistan bayrağı taşıyan gemiler ^b					
Gemi Sayısı	909	960	939	929	905
Gemi darası (milyon ton)	49,9	56,7	54,9	56,4	62,1
Dış-ticaretten sağlanan kazanç ^c (ABD \$ m)	7 914	9 113	8 253	9 717	10 690
Ticari eşya ile ilgili ticaret açığı yüzdesi	39,1	42,2	37,5	45,3	41,7

a- mart 2004 itibariyle

b- 1000 gross ton üzeri gemiler

c- milyon dolar

Kaynak : "Country Profile 2004, Greece 2004" EİU

Yunanistan bayrağı taşıyan gemilerin Yunanistan Sermayesi olan gemilere oranının 1/5 civarında seyretmesi 2000 yılından itibaren Yunan

Bandıralı gemilerde yabancı uyruklu mürettebata iş verilmesinin engellenmesinden kaynaklanmaktadır. Yunan uyruklu işçilerin maliyeti Uzakdoğulu ve Afrikalı işçilere göre çok yüksek olması böyle bir uygulamayı getirmiştir.

3.4.2.3. Enerji

Yunanistan'da elektrik üretimi ve dağıtımının %99'u kamu sektöründe üstlenilmiştir. Ancak enerji piyasasındaki serbestleşme faaliyetleri neticesinde 2005 yılında devlet tekeli ΔEH'nin payı %85'e düşmüştür. Türkiye gibi enerjide dışa bağımlı bir ülke olan Yunanistan 1980 yılında elektrik üretiminin %40,2'sini petrolden elde ederken kömüre dayalı enerji üretimini arttırarak 1985 yılında bu oranı %23,6'ya düşürmeyi başarmıştır.¹²³

2000 yılına gelindiğinde 1980 yılına göre enerji üretimi %170 artış gösterirken hidroelektrikten, doğalgaza yenilenebilir kaynaklardan rüzgâr enerjisine enerji üretim kaynakları çeşitlendirilmiştir. Yine aynı yıl yapılan bir araştırmaya göre üretilen ve ithal edilen enerjinin %39'u ulaşımda, %23'ü sanayide %23'ü de konutlarda kullanılmaktadır.¹²⁴

1994 – 1995 yılları arasında AB topluluk inisiyatiflerinden Interreg II programı çerçevesinde doğalgaz dağıtımı ile ilgili gerekli altyapının gerçekleştirilmesinin hızlandırılması desteklenmiş. Aynı program kapsamında İtalya ve Yunanistan arasındaki enterkonnekte (bağlaşım) sistemin oluşturulması başta olmak üzere elektrik enerjisinin dağıtımı alanındaki faaliyetlere destek sağlanmıştır.¹²⁵ 1994 – 1999 döneminde enerji yatırımlarına yapısal fonlardan ayrılan pay bir önceki döneme göre

¹²³ Güçlü, Ö. - Muslu, H “Demir Çelik Sanayinin AT'ye Uyumu, Portekiz, İspanya, Yunanistan Örnekleri” s.49 Metaş Yayınları, İzmir 1988

¹³⁷ World Resources Institute , “Greece Energy and resources” <http://earthtrends.wri.org/text/energy-resources/country-profile-73.html> June 2008

¹²⁵ DPT a.g.r. s. 51

belirgin bir şekilde arttırılmıştır. Enerji projelerinde çevreyi koruyan, kirlik yaratmayan insan sağlığını tehdit etmeyen projeler özellikle teşvik edilmiştir. Adı geçen dönemde doğalgaz dönüşümüne özel önem verilmiştir.

Yunanistan temel enerji ihtiyacının %70'ini ithalat ile elde etmektedir. Bu ithalatın %90'ı çoğunluğu doğal gaz olmak üzere ham petrol ve petrol ürünleridir. 2003 yılında ödemeler dengesinde petrolün payı 5,3 milyar € olmuştur. Ülke kaynak çeşitlendirmesine gitmediği takdirde petrole bağımlılık oranının gelecek on yıl içinde %75'e çıkacağı beklenmektedir. Yunanistan'ın enerji politikası, petrolün yerine yerel linyit kullanmayı hedeflemişse de, giderek büyüyen çevresel sorunlardan dolayı bu hedef başta doğal gaz olmak üzere daha temiz yakacak kullanılmasına yöneltmiştir. Kalkınma Bakanlığının 2010 yılı projeksiyonlarına göre, linyit ve fuel oilin toplam enerji tüketimi içindeki payları sırasıyla %26 ve %53 oranlarına düşerken, doğal gaz kullanımını %6'dan %15'e yükselecektir. Ayrıca Güneş, jeotermal ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjilerin toplam tüketimde %5 oranında paya sahip olacağı beklenmektedir

Doğal gaz kullanımını teşvik eden projelerin finansmanına I. Planlı dönemde hız verilmiştir. Bulgaristan'la yapılan anlaşma gereği Bulgaristan sınırından girip Selanik – Volos üzerinden geçen toplam uzunluğu 712 km olan doğalgaz boru hattı 2002 yılında tamamlanmış ve 648 milyon € tutarındaki proje AB tarafından finanse edilmiştir. Aynı yıl tamamlanan, Gümölcine Organize Sanayi Bölgesindeki 476 firmayı doğalgazla tanıştıran diğer bir projeye de 248 milyon€ harcanmış 149 milyon €'lük kısmı doğrudan AB tarafından finanse edilmiştir.¹²⁶

AB'nin gaz konusundaki yönergesine göre, doğal gaz pazarının serbestleştirilmesi üç aşamada gerçekleştirilecektir. Buna göre, en az %20'si Ağustos 2000'e kadar özel rekabete açılacak daha sonra Ağustos

¹²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/projects/stories/details.cfm?pay=GR&the=11&sto=838&lan=5

2003'de %28'i ve Ağustos 2008'e kadar da %33'ü açılacaktır. Bu konuda Yunanistan başlangıç olarak geri kalmış görünmektedir. Ancak, doğal gaz kullanım kapasitesinin artırılması ile ilgili olarak endüstrinin gösterdiği kayda değer ilgi, hükümeti bu konuda yeniden düşünmeye ve liberalleşmeyi hızlandırmaya zorlamıştır.

Kuzey Ege denizindeki Tasos Adası açıklarında bulunan ve tam kapasite çalıştığında Yunanistan'ın %10'luk ihtiyacını karşılayan rezervler 80'li ve 90'lı yıllar boyunca çalıştırıldıktan sonra ekonomik olmadığı gerekçesiyle kapatılmıştır. Bölgede yalnızca Kavala Oil günlük 3000 varil ile tek müşterisi olan Hellenic Petroleum Rafinerisine üretim yapmaktadır. Yine Tasos Adasındaki Kallirachi bölgesi ile Ege denizinin muhtelif yerlerinde petrol rezervleri bulunmakla birlikte ekonomik olmadıkları ve Ege Denizinde Türkiye ile çözüm arayan sorunların çokluğu yüzünden çıkartılamamaktadır. Buna rağmen ülkede faaliyet gösteren ikisi kamu ikisi özel dört rafineri Yunanistan'ın petrol ürünleri ihtiyacını karşılamaktadır .

OECD' nin yayınlamış olduğu son raporda Yunanistan ekonomisinde enerji sektörüyle birlikte sanayi sektörünün yarattığı katma değer, diğer bir ifadeyle milli gelir içersinde bu sektörün payı; 2004 yılında %14,2, 2005 yılında %15, 2006 yılında %15,7 olarak gerçekleşmiştir. Sanayi sektörü çok belirgin olmamakla birlikte 2003 yılından itibaren yükselen bir grafik izlemeye başlamıştır.¹²⁷ Bu gelişme ülkeye olan doğrudan yabancı sermaye girişiyle paralellik göstermektedir.

¹²⁷OECD, "Country Statistical Profiles: Greece" <http://stats.oecd.org/wbos/viewhtml.aspx?queryname> June 2007

3.4.3 Hizmet Sektörü

Yunanistan dış ekonomik ilişkilerinde cari işlemler hesabı kronikleşmiş bir şekilde açık verirken onun içinde fazla veren tek hesap hizmet sektörüdür. Yunanistan Merkez bankasının Kasım 2007 de yayınladığı verilere göre: Cari işlemler açığı 742 milyon€ artıp (geçen yılın aynı dönemine göre) 3,4 milyar €'ya. Ocak – kasım dönemi açığı ise 27,3 milyar €'ya ulaşmıştır. Hizmet sektörü dengesi ise hizmet ihracatı ile hizmet ithalatı arasındaki fark 1,24 milyar € fazla vermektedir.¹²⁸ Bu fazla önemli ölçüde uluslar arası taşımacılık, turizm ve seyahat hizmetlerinden gelmektedir. Sektörün öne çıkan sahalarına aşağıda kısaca değinilmiştir

3.4.3.1 İnşaat

AB üyeliği Yunanistan inşaat sektörü için oldukça olumlu neticeler vermiştir. AB fonlarıyla desteklenen altyapı projelerinin hayata geçirilmesi Yunanistan Ekonomisine çok yönlü pozitif etki yapmaktadır. Ancak diğer birçok konuda olduğu gibi üyeliğin ilk on yılında bu etki tam olarak hissedilmemektedir. Sektör AB'nin, finansmanına katkı sağladığı projelerle 1990'ların ortalarında iyileşme göstermiştir. AB fonları, Kuzey-güney ve doğu-batı karayolları, Atina yer altı demiryolu, havaalanları ve limanların geliştirilmesi gibi büyük ölçüde kamu yatırımlarına ayrılmıştır. Bunlara ek olarak, yeni Atina havaalanı, Atina'daki ring yolu ve Korinth Körfezindeki Harilaos Trikoupi Köprüsü inşaatları Avrupa Yatırım Bankasından alınan kredilerle özel sektör işbirliğinde yapılmıştır.¹²⁹ Ayrıca Bayındırlık ve Çevre Bakanlığının

¹²⁸ Bank Of Greece “Balance Of Payments” http://www.bankofgreece.gr/en/announcements/text_release.asp?relid=1534 November 2007

¹²⁹ The Economic İntelligent Unit EİU “Greece Country Profile 2006”

yetkili olduğu kadastro çalışmaları AB tarafından ülke çapında desteklenmiştir.

İnşaat sektörünün 2003 yılı GSYİH içerisindeki payı % 7,8 olarak hesaplanmıştır. Fakat, bu hesaplama daha çok özel sektör inşaatlarını yansıtmaktadır. Çevre, Şehir Planlama ve Kamu İşleri Bakanlığı'nın bir araya gelerek oluşturduğu bir örgüt olan İnşaat Sektörü Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü, Olimpiyat Oyunları ve AB III. Planlı Dönem (2007-2013) kapsamındaki çeşitli alt yapı projeleri de dikkate alındığında inşaat sektörünün GSYİH içindeki payının % 12'ye yakın olabileceğini belirlemiştir. İnşaat firmaları esas olarak enerji, gayrimenkul geliştirme ve mülkiyet yönetimi ile bölgenin diğer ülkelerinde özellikle Balkanlar ve Eski SSCB topraklarında yabancı sermayeli ortaklıklar oluşturarak taahhüt işleriyle ilgilenmektedirler.

Konut inşaatı ise NSSG'in bina yapma iznine göre yaptığı hesaplamalara göre (metreküp cinsinden hesaplanan lisans hacimleri) son on yılda oldukça dalgalı bir seyir izlemiştir. 1991-1995 yılları arasındaki hızlı düşüşün ardından bu sektöre uygulanan vergi muafiyetleriyle 1996 yılında % 20'lik bir artış göstermiştir. Ardından iki sene boyunca büyüme devam etmiş, 1999 yılında tekrar düşmüş, 2000 yılı ve takip eden iki yılda tekrar önemli bir büyüme göstermiştir. (2001'de %12,1 ve 2002'de %9,1) 2003 yılında ise, izin miktarındaki artış % 2,3'e gerilemiştir.¹³⁰

Yunan firmaları AB tarafından finanse edilen altyapı yatırımları ihalelerini kazanan yabancı şirketlere taşeronluk yaparak çok yönlü fayda sağlamışlardır. 2001 yılında yapılan bir düzenlemeyle yerli firmaların birleşmeleri yada yabancı firmalarla konsorsiyum kurmaları teşvik edilmek suretiyle yürütülen projelerde daha etkin olmaları sağlanmıştır.

Sonuç olarak inşaat sektörü AB bölgesel politika uygulamalarının olumlu yönde kendini en çok hissettirdiği alanlardan biri olmuştur. AB

¹³⁰ İGEME ag.r.

fonlarının desteklediği projelerin hayata geçirilmesinde yaşanan ekonomik canlılık beraberinde birçok sektörü etkilemektedir. Ayrıca istihdama önemli katkı sağlamaktadır. Diğer taraftan gelir seviyesinin yükselmesi lüks konut talebini tetiklemekte, bu etki altyapı inşasında olduğu gibi hizmet sektörünün diğer kollarını da canlı tutmaktadır.

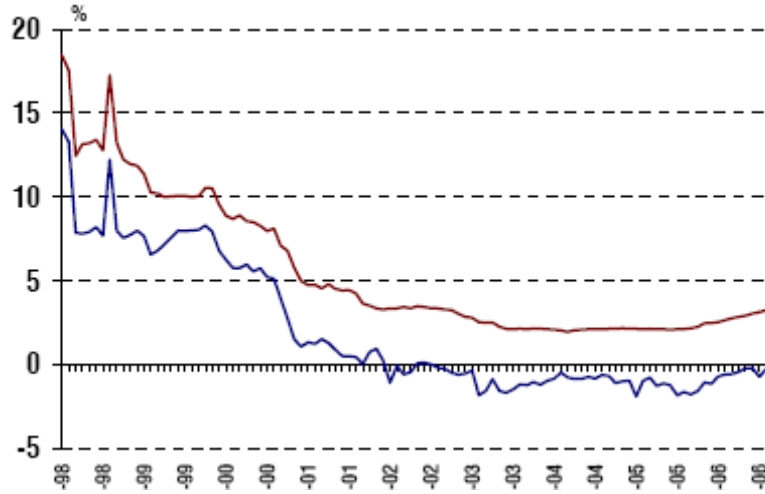
3.4.3.2. Finans Sektörü

AB üyeliği ile Yunanistan bankacılık sistemi büyük bir değişim içine girmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Yunanistan'da da 1980'li yıllarda finansal sistem liberalleşme yoluna gitmiş, ülkenin uluslararası pazarlardan finansman bulması kolaylaşmıştır. 1990 sonrası ekonomik göstergelerde gözlenen iyileşmelerde finansal sistemin liberalleşmesinin önemi büyüktür. Birçok konuda olduğu gibi, finansal yapının liberalleşmesi ve modernleşmesi konusunda da AB'nin büyük rolü olmuştur. 1985 yılında yapılan Avrupa Tek Pazarı Antlaşması Yunan bankalarının uluslararası rekabete açılmaları yönünde ivme kazandırmıştır. 1990'lı yıllarda uygulanmaya başlanan APB (Avrupa Para Birliği) uyum programı sayesinde, 1973 yılından itibaren ilk kez para politikasında daha istikrarlı ve disiplinli uygulama içine girilmiştir. Bu çerçevede, günümüzde Yunan bankaları Yunan ekonomisinin en dinamik sektörlerinden birini oluşturmaktadır. AB üyeliği ve sonrasında gelen APB üyeliği ile portföy yönetimi, sigorta, ipotekle borç verme ve tüketici kredileri gibi hizmetler giderek artmıştır. Yunan tüketicilerine sağlanan bu yeni hizmetler yeni tüketim modelleri ve yeni yatırım sahalarının keşfedilmesine yol açmıştır.

Yunanistan 01.01.2002 tarihi itibarıyla Eurozone'a dâhil olan bir AB ülkesi olarak, banka faiz oranlarını da Avrupa Merkez Bankası'nın

belirlediği oranlar doğrultusunda ayarlamıştır. Aşağıdaki tabloda 1998 – 2006 yılları arasında Yunanistan’da (ocak ve temmuz itibariyle) reel ve nominal faiz oranlarının seyri izlenmektedir.¹³¹

Şekil 3.1 1998 – 2006 Reel ve Nominal Faiz Oranlarının Seyri

Kaynak: Eurobank Research November 2006

Kırmızı çizgi nominal mavi çizgi reel faiz oranlarını göstermektedir. Yunanistan’ın EMU’ya dahil olmasıyla birlikte reel ve nominal faiz oranlarında bir düşüş olduğu grafikten de rahatlıkla izlenebilir. Buna rağmen Yunanistan’ın Ekonomik ve Parasal Birliğe üyeliği sırasında menkul kıymetler piyasasında meydana gelen gelişmeler sebebiyle bankacılık sektöründe karlılık azalmıştır. Euro bölgesine giriş sonrası firmalar işletme sermayesi ihtiyaçlarını karşılamak için, perakende piyasaya ve tüketicilere odaklanmış, ipotek ve kredi kartı ürünlerine yönelen yerel bankalar yerine yabancı bankalara yönelmişlerdir. Bu durum karşısında Yunanistan’daki bankalar özellikle

¹³¹ Harduvelis A. Gikas “Greek Banking Review” Eurobank Reserch November 2006 s.4

personel giderlerinde uygulanan kısıtlamaları da içeren tasarruf programlarını yürürlüğe koymuş ve karlılıklarını 2003 yılında % 57,4 oranında arttırmayı başarmışlardır.

Bazı Avrupa Bankalarının Yunan bankalarıyla ortaklık kurmak suretiyle pazara girmelerine rağmen 2007 yılı itibariyle bankacılık sektöründe kontrol edilen aktiflerdeki yabancı bankaların payı %10,1 dir. Sektörde faaliyet gösteren 62 banka ve kredi kuruluşunun 23 tanesi yabancı menşelidir.¹³² Euro bölgesinden farklı olarak sektörün % 85'i NBG, Yunanistan Ziraat Bankası, Esnaf Bankası, Alpha, Eurobank ve Pireus tarafından kontrol edilmektedir. Gerek kredi gerekse mevduat olarak Yunanistan'ın en büyük bankası Türkiye Finans Bank'ı da bünyesine katan NBG'dir. Bu bankanın toplam aktifler içindeki payı 2005 itibariyle % 24.13'tür. 2006 yılı ortaları itibariyle NBG'nin yurtdışındaki şube sayısı 1.400'e, çalışan personel sayısı ise 20.000 kişiye ulaşmıştır. Bankacılık uzmanlarınca 2010 yılına kadar Yunan Bankalarının yurtdışı şubelerdeki istihdam sayısının yurtiçindeki istihdam sayısından fazla olacağı tahmin edilmektedir.

Yunanistan Sigorta Piyasası ise diğer Batı Avrupa ülkelerine kıyasla küçüktür. 2002 yılında kişi başına düşen prim 262,77Euro ile diğer AB ülkelerinin ortalamasının altındadır. 2005 yılı verilerine göre finansal piyasalardaki varlıkların %76,5'i ticari bankalarca kontrol edilirken sigorta şirketlerine düşen pay %3,9 olmuştur.¹³³

3.4.3.3. Perakende Ticaret Sektörü

Yunanistan'da perakendecilik sektöründe 1980'li yıllara kadar, her 13 hane halkına karşılık faaliyet gösteren bir mağaza ile küçük aile işletmeleri hâkim durumda olmuştur. Bu durum, Yunan şirketleri ile ortaklık ve işbirliği yaparak kendi markaları altında ticaret yapan veya

¹³² A.g.e. s.6

¹³³ A.g.e. s.7

satın aldıkları yerel markaları kullanarak, toptan veya perakende satış yapan birçok Avrupa şirketiyle beraber 1990'larda hızla değişmeye başlamıştır. Yabancı markalı ürünlerin çoğu, özellikle elektrikli aletler ve otomobiller özel dağıtımıcılar tarafından ithal edilmektedir. Ford, Opel ve Hyundai gibi bazı otomobil üreticileri dağıtım zincirlerini destekleyebilmek için Yunanistan'da şube kurmuşlardır. Perakendeciler satın alma ve kiralama gibi finansal faaliyetlerini yerel bankalarla sürdürmüşlerdir. Merkez Bankası verilerine göre ülkede tüketici kredisi kullanımı yaygınlaşmaktadır. Banka, tüketici kredisi veren firmaların kurulmasına izin vermiş, iki Fransız şirketi bayilik açarak faaliyetlere başlamıştır.¹³⁴

Perakende ticaret sektöründe AB üyeliğinin etkilerinden çok küreselleşmenin etkileri göze çarpmaktadır. Küçük esnafın yerini çok uluslu şirketler almaya başlamıştır. Tüketici açısından AB üyeliğinin bir önemli faydası da Avrupa Pazarına yeni çıkan bir ürünün eş zamanlı olarak Yunanlı tüketicinin hizmetine sunulmasıdır. Diğer taraftan AB'nin ortak gümrük tarifesi ve ortak vergi politikası sayesinde ileri teknoloji ürünleriyle dayanıklı tüketim malları daha ucuz fiyatlara tüketiciye sunulmaktadır. Örneğin Bursa'da üretilen Renault Megane marka bir otomobili Selanikli tüketici Bursalı tüketiciden 2000 € daha ucuza alabilmektedir.

3.4.4 Turizm Sektörü

Yunanistan ekonomisinde turizmin çok önemli bir yeri vardır. Bu yüzden hizmet sektöründen ayrı olarak değerlendirmek gerekir. Yunanistan Dünyanın en gözde 15 turizm yöresi arasındadır. Üyeliğin ilk on yılında turizm sektörü yapısal fonların ağırlıklı kullanım alanlarından

¹³⁴ İGEME a.g.r.

biri olmuştur. Bunun sonucunda 70 lerin ortasında 119 bin olan yatak sayısı 1990 yılında 438 bine yükselmiştir.¹³⁵

Yunanistan Turizm Sektörü AB üyeliğinden çok yönlü olarak etkilenmektedir. AB bölgesel politikası çerçevesinde altyapı ve ulaşım projeleri turizmi direkt olarak etkilemiştir. Yapısal fonlar özellikle de ABKF turizm için en önemli AB mali yardımını oluşturmaktadır. Serbest dolaşım başlı başına turizmi tetikleyen bir unsurdur. Üyeliğe geçiş aşamasında turizm sektörünün AB müktesebatına uyumu konusunda Yunanlı Turizmciler bir takım zorluklar yaşamış olsalar da bu gün meyveleri fazlasıyla toplanmaktadır.

Turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin rekabet gücünü iyileştirmek için 1996 yılında AB düzeyinde eylemler başlatılmıştır. Örneğin turizm işletmeleri, piyasadaki fırsatları değerlendirmek için onlara bilgi sağlayan "Avrupa Bilgi Merkezi" şebekesinden yararlanmaya başlamışlardır.

Tarım kesiminin turizm sektörüne girerek faaliyetlerini çeşitlendirmeleri için de Yapısal Fonlardan destek sağlanmıştır. Tarım sektöründe istihdamın azalması, kırsal alanlar için alternatif gelir kaynakları bulma çabalarına yol açmıştır. Bir alternatif olarak "kırsal turizm" veya "agriturizm" teşvik edilmektedir. Örneğin Volos ili yanındaki Pilio Dağı kayak merkezi ve inşa edilen lüks otellerle dağ ve deniz turizmini bir arada bulunduran bir cazibe merkezi haline getirilmiştir. Yöre halkı da ürettikleri mamulleri yerli ve yabancı turistlerin beğenisine sunarak geçim kaynaklarını çeşitlendirmektedirler.

1980 – 1990 arası Yunanistan'ı ziyaret eden turist sayısı 8 – 9 milyon civarında dolaşmaktaydı. 1994 yılında ilk kez Yunanistan'ı ziyaret eden yabancı sayısı 10 milyona ulaşmıştır. 2004 yılında sektör tek

¹³⁵Library Of Congress, "Greece Tourism" http://www.photius.com/countries/greece/economy/greece_economy_tourism.html March 2008

başına GSMH'nin %16'sını istihdamın %18'ini sırtlamaktadır. 2006 yılında ülkeyi ziyaret eden turist sayısı 16 milyonu geçerken 2010 yılı projeksiyonları turist sayısının 20 milyona ulaşacağını göstermektedir.¹³⁶ Görünen odur ki Yunanistan yakın gelecekte nüfusunun iki katı kadar turist ağırlamayı başaracaktır. Üstelik Yunanistan'ı ziyaret eden turistler para bırakan turistlerdir. Yunanistan'ı ziyaret eden turistler ortalama 1000 \$ harcama yapmaktadırlar. Bu rakam Akdeniz ülkeleri ortalamasında 800 \$ iken Türkiye'de turist başına harcama 600 \$'a düşmektedir. Yunanlı turizmciler her şey dâhil sistemiyle turistleri kaldıkları otele hapsedmek yerine dışarıda dolaşmaya teşvik ederek daha çok para bırakmalarını sağlamak konusunda bilinçlendirilmişlerdir. Bu konuda sahip olunan kültürel miras ve doğal güzellikler önemli rol oynamaktadır. Turistleri dışarı çıkarmaya yarayan diğer bir unsur ise yaygın bir eğlence kültürü ve gece hayatının var oluşudur.

3.5. Tam Üyelik ve Yabancı Yatırımlar

1980'li yıllarda yabancı yatırımcılar için Yunanistan yeterince cazip değildir. Ancak 1985 – 1987 yılında uygulanan istikrar programını takiben yatırım ortamı koşullarının iyileşmesi yerel yatırımcıların yanında yabancı yatırımcıların da dikkatini çekmiştir.

1985 yılından itibaren Tek Pazarın kurulmasından sonra çıkartılan direktiflerle AB'de sermaye hareketleri serbestleşmeye başlamıştır. 1988/361/ees sayılı direktifle de AB içersinde istisnasız her türlü sermaye hareketleri serbest bırakılmıştır. Ancak Yunanistan ile birlikte topluluğun o zamanki gelişmekte olan ülkeleri olan İspanya, Portekiz ve İrlanda'da bu direktif daha geç yürürlüğe konulabilecektir.¹³⁷

¹³⁶ NSSG, http://www.statistics.gr/table_menu_per_year

¹³⁷ Töre, Nahit "Dünya'da Yabancı Sermaye Akımları" Ekonomik İstikrar, Büyüme ve Yabancı Sermaye, TCMB Yayınları Ankara 2003, s.75-80

Aşağıdaki tabloda NSSG verilerine dayanılarak 1989 – 1992 yılları arası doğrudan yabancı sermaye girişi verilmiştir.¹³⁸

Tablo 3.14 1990'lı Yılların Başında Yunanistan'a Sermaye Girişi

YILLAR	GİRİŞ*
1989	752
1990	1005
1991	1135
1992	1000

* milyon dolar .

Kaynak: NSSG 1993

Bu yıllarda dışa doğru hiç sermaye çıkışı gerçekleşmemiştir. Yani Yunanistan mütevazı rakamlarla yabancı sermaye ithal eden bir gelişmekte olan ülke görüntüsündedir.

1990'lı yıllar boyunca Yunan hükümeti yabancı yatırımları teşvik yönünde politikalar uygulamıştır. Yatırımcılar yalnızca vergi muafiyeti ve yatırım teşviklerinden faydalanmak istediklerinde gözetime tabi tutulmuşlardır. Bu durumda yerli ve yabancı yatırımcılar aynı gözetim kriterlerine tabi olmuşlardır.

Yunanistan bilişim ve yenilenebilir kaynaklardan enerji elde edilmesi haricinde kamu hizmetlerinde yerli ve yabancı özel yatırımlara bazı kısıtlamalar getirmektedir. Ayrıca, sınır bölgelerinde ve bazı adalarda toprak satın alımlarına da sınırlamalar getirilmiştir. Bankacılık, madencilik, görsel medya, denizcilik ve hava taşımacılığı alanlarında yerli yatırımcılar ve AB ülkelerine mensup yatırımcılar diğer ülke yatırımcılarına göre daha avantajlı durumda bulunmaktadır.

¹³⁸ Özkutan, a.g.e. s.49

Kısıtlamaların varlığı yabancı yatırım akışını ve stokunu çok büyük rakamlara taşıyamamaktadır. Yunanistan Sermaye Piyasası da diğer gelişmiş Avrupa Piyasalarıyla karşılaştırıldığında oldukça küçüktür.

Tablo 3.15 Türkiye, Yunanistan ve AB ortalaması, Yıllık Doğrudan Yabancı Sermaye Akışı(milyon dolar)

	1990-2000*	2003*	2004*	2005**	2006**
Yunanistan giriş	916	1275	2101	607	5363
Yunanistan çıkış	237	412	1029	1451	4167
Türkiye giriş	791	1752	2883	9803	20120
Türkiye çıkış	297	499	859	1078	934
AB giriş	207082	256707	204245	486409	530976
AB çıkış	276079	286657	359920	608799	572440

* AB(15), ** AB(25)

Kaynak: UN, "World Investment Report 2007" United Nations Conference on Trade and Development

Tablo 3.16 Türkiye, Yunanistan ve AB Ortalaması Doğrudan Sermaye Stoku (milyon dolar)

	1980*	1990**	2000***	2005****	2006****
Yunanistan iç C stoku	4524	5681	14113	29190	37009
Yunanistan dış C stoku	-	2882	6094	13602	17521
Türkiye iç C stoku	8845	11194	19209	64433	79075
Türkiye dış C stoku	-	1157	3668	8315	8866
AB dış C stoku	219872	749838	2180717	4455248	5434329
AB iç C stoku	212570	808014	3050357	5434091	6428665

C= sermaye

* AET(9), **AT(12), ***AB(15), ****AB(25)

Kaynak: UN, a.g.r.

Yukarıdaki iki tablo Türkiye, Yunanistan ve AB ortalamasının doğrudan yabancı sermaye akışı ve stokunu vermektedir. Yunanistan AB üyeliğinin ilk yıllarında klasik bir gelişmekte olan ülke özelliğinde olup, doğrudan sermaye hareketlerinin %79,5 doğrudan sermaye girişi, %20,5'i sermaye ihracı olarak gerçekleştirmiştir. Yaklaşık 1birim doğrudan sermaye ihracına karşılık 4 birim sermaye ithal edilmiştir. Ancak yıllar içinde sermaye giriş ve çıkışı birlikte yükselirken bu oran 2006 yılında %56,3 giriş %43,7 sermaye ihracı şeklinde gerçekleşmiştir. Buradan çıkan sonuç şudur: AB üyeliğinin olgunlaşmasıyla Yunanistan daha çok sermaye ihraç eder bir ülke durumuna gelmiştir. Türkiye açısından ise bakıldığında makasın giderek açıldığı yabancı sermayeye bağımlılığın arttığı göze çarpmaktadır.

2006 yılı verilerine göre Yunanistan'a yabancı sermaye girişinin %70'i AB ülkelerinden %16'sı diğer Avrupa ülkelerinden %7'si ise ABD'den geldiği görülmektedir. Bu sermayenin %56'sı hizmet sektörüne, %44'ü de sanayi sektörüne kaymaktadır. Yabancı sermaye girişi izlenen ekonomi politikaları gereğince de çok rahat bırakılmamaktadır. 1981-2004 yılları arasında 3 yıllık bir ara dışında Yunanistan aralıksız olarak sosyalist bir parti olan PASOK iktidarı tarafından yönetilmiştir. 2004 yılından itibaren ND' nin iktidara gelmesiyle yabancı yatırımların önün açılması konusunda daha çok çaba sarf edilmektedir. 3386/2005 sayılı kanunla 300000 € üzeri yatırım yapan yabancı firmalara çalışma ve oturma izni konusunda daha esnek davranılmaya başlanmıştır. Girişin sınırlı olmasının diğer bir nedeni sanayi işletmelerinin monopolistik veya oligopolistik bir yapıda olmasıdır.¹³⁹ Doğası gereği bu tür piyasalara giriş engellenmektedir. Buna rağmen 2006 yılına gelindiğinde tablo 3.16 da görüldüğü gibi 1980 yılına göre yabancı sermaye stoku 8 kattan fazla artarak 37 milyar doları geçmiştir.

¹³⁹ Tzioumis, Kostas – Fragkiskos, Filippaios “FDI in Greece & Greek FDI” Hellenic Observatory Seminar Series, London, 12 February 2008

Menkul kıymetler piyasası ise özellikle EMU' ya geçişten sonra önem kazanmıştır. 130 yıldır faaliyet gösteren Atina Borsası (ATHEX) 2007 yılı sonunda bir önceki yıla göre %17,9 artmıştır. 2007 yılında günlük işlem hacmi ortalama 481 milyon € civarında gerçekleşmiştir. 2007 sonunda borsanın değeri bir önceki yıla göre %23,8 artarak 195,5 milyar €'ya ulaşmıştır.¹⁴⁰

Bölgesel bir finans piyasası olma stratejisinin bir parçası olarak Ekim 2006'dan itibaren Güney Kıbrıs Borsası CSE ile birleşen ATHEX seans saatlerini erkene alarak Avrupa'nın geri kalanıyla uyumlu çalışmayı hedeflemiştir. Atina borsası, gelecekte Balkanlar'ın tümünü içeren bir yapıya dönüşmeyi de planlamaktadır.

3.6. Özelleştirme Faaliyetleri

Yunanistan ekonomisi İngiltere, Almanya, Fransa gibi gelişmiş Avrupa ülkelerine göre kamu sektörünün ağırlığının daha az hissedildiği karma ekonomik bir yapıdadır. Cunta idaresinden sonra sağ hükümetin iktidarı ele almasına rağmen daha devletçi politikalar izlendiği göze çarpmaktadır. Örneğin 1975 yılında iktidarda olan Konstandinos Karamanlis idaresindeki merkez sağ hükümet Onasis Ailesinin elinde bulunan Olimpik Havayollarını devletleştirmiştir.¹⁴¹

Ancak 1974 ve 78 şoklarının etkisiyle. 1960 ve 70 lerde ortalama % 5- 7 arasında büyüyen ekonomi 80 li yıllarda ortalama %1,5 büyüebilmiştir. Diğer taraftan 1989 yılına gelindiğinde yıllık enflasyon %20'ye dayanmaktadır. 1990 yılında yeniden iktidara gelen Yeni Demokrasi Partisi (ND) ekonomi politikasını özelleştirme üzerine inşa etmiştir. Avrupa Komisyonun da tavsiyeleri aynı doğrultudadır. Telekomünikasyon ve ulaşım başta olmak üzere tek pazarın etkin bir şekilde çalışabilmesi için Maastricht Anlaşması da özelleştirme

¹⁴⁰ ATHEX "Annual Statistical Bulletin 2007"

¹⁴¹ Antoniadis , Evangelia "Privatization in Greece : 1993 to present" Jhon Hopkins University SAIS studies.

politikalarına ağırlık verilmesini öngörmektedir. Ancak 1991 – 1998 yılları arasında sistemli bir özelleştirme programı uygulamak mümkün olmamıştır. 1991 yılında yürürlüğe giren özelleştirme kanununun yeterli olmaması nedeniyle 2002 yılında revizyona gidilmesine karar verilmiş ve yapılan kapsamlı değişiklikler sonucunda ortaya, yepyeni bir kanun çıkmıştır. Söz konusu kanun 2002 yılından sonraki özelleştirme çalışmalarına ivme kazandırmıştır.

Yunanistan’da yapılan özelleştirmeler, genel olarak KİT’lerin özel sektöre satılması, ancak aynı zamanda kamunun kontrolünün azalmaması yönünde gerçekleştirilmiştir. Telekomünikasyon, demir yolu ulaşımı gibi stratejik sektörlerde bir miktar kamu payı bırakılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Yunanistan bir taraftan özelleştirmeye sıcak bakarken, diğer taraftan ekonominin kontrolünü de elden bırakmamaya gayret etmektedir. Yunanistan’ın Eurozone’a girişi, önceden elde etmiş olduğu kalkınma sürecini, AB yardımları sayesinde ikiye katlamasını ve dolayısıyla yapısal açıdan çehre değiştirmesini sağlarken, diğer taraftan Ekonomik ve Parasal Birlikle birlikte özelleştirme faaliyetlerine hız verilmektedir. Bu durum gönüllü olmaktan çok AB’nin bir dayatmasıdır.

Örneğin Yunanistan telekomu OTE 1993 yılında özelleştirme sürecine dahil edilmiş, 2007 yılındaki %10,7’lik kısmının satışından sonra kurumdaki kamu payı halen %28 civarındadır.¹⁴²

2004 yılı mart ayında iktidara gelen Karamanlis hükümeti ile hızlanan özelleştirme programından yılda ortalama olarak toplam GSMH’nin % 2.2’si oranında bir gelir öngörülmektedir. Halen hükümetin özelleştirme programında olan önemli kuruluşlar ise Emporiki Bank,(Yunanistan Esnaf Bankası) Atina havaalanı, DEPA

¹⁴² Ministry Of Economy And Finance, “Privitization Revenues 2004 – 2007” <http://www.mnec.gr> .May 2008

(Doğal Gaz Kurumu) Liman Arazileri ve Turizm İşletmeler bulunmaktadır.

Tablo 3.17 Yunanistan Özelleştirme Faaliyetleri 1998 - 2006

Şirket	Sunulan Toplam Hisse %	Gelirler (Euro)
DUTY FREE MAĞAZALARI	%80	626.000.000
MAKEDONYA - TRAKYA BANKASI	%33	79.000.000
GENİKİ BANK	%55.34	166.000.000
ETHNİKİ BANK	%100	2.062.000.000
HELLENIC PETROLEUM	%64.5	1.589.000.000
CRETE BANK	%97	65.000.000
YUNAN MERKEZ BANKASI	%51	50.000.000
OTE (YUNAN TELEKOM İDARESİ)	%63.3	4.745.000.000
ATİNA BORSASI	%10	94.000.000
IONIKI BANK	%51	798.000.000
OLYMPIC CATERING	%100	42.000.000
ETVA (YUNAN SINAİ KALKINMA BANKASI)	%92.5	960.000.000
EYDAP - SU KURUMU	%30	230.000.000
DEPA - DOĞALGAZ KURUMU	%22.5	103.000.000
Agricultural Bank	%17.7	479.000.000
EMPORİKİ BANK	%9.06	332.000.000
Yunan borsaları S.A.	%100	151.000.000
Yunan Taşıt Şirketi S.A.	%43	12.000.000
COSMOTE - Cep Telefonu Şirketi	%15	420.000.000
2nci ve 3üncü jenerasyon cep telefonu izinleri	---	537.000.000
OPAP (Şans oyunları)	%66	2.603.000.000
Korint Kanalı	---	29.000.000
Selanik Liman İşletmesi	%25.70	16.000.000
Thessaloniki Water Supply Co. S.A.	%25.50	16.000.000
ΔEH(Yunan Elektrik Kurumu)	%48.50	1.450.000.000
SKARAMANGA TERSANELERİ	%100	50.000.000
Attika Sahilleri - Marinaları	---	50.000.000
Parnitha Gazinosu	%49	90.000.000
AGNO (Süt Ürünleri İşletmesi)	%99.99	12.000.000
PİRE LİMAN İŞLETMESİ	%25	55.000.000
Posta Tasarruf Bankası	%44.84	1.372.000.000
Turizm Kalkınma Şirketi	%7.18	328.000.000
ELTA (Yunan Posta Kurumu)	%10	21.000.000
ELDE EDİLEN TOPLAM GELİR		19.632.000.000

Kaynak : "Yunanistan Ekonomi ve Maliye Bakanlıklarından" www.musavirlikler.gov.tr/upload/GR/Özelleştirme%20Raporu.doc

Yukarıdaki tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere, Yunanistan’da özelleştirme faaliyetlerinin yoğunlaştığı 1998 - 2005 yılları arasındaki 7 yıllık sürede yıllık ortalama 2.5 Milyar Euro’luk özelleştirme gerçekleştirilmiştir. Mevcut uygulamalara göre özelleştirme faaliyetleri genelde kurum toplam varlıklarının belli bir oranlarını özelleştirmek suretiyle gerçekleşmekte bir kaç kurum dışında % 100 özelleştirilen kurum bulunmamaktadır. Yunanistan her ne kadar Pazar ekonomisi uygulayan 27 yıllık bir AB üyesi olmasına rağmen ekonomiyi kayıtsız şartsız, serbest piyasa ekonomisinin kurallarına terk etmek istememektedir.

Tablo 3.18 Ülkenin Özelleştirme Gelirleri

YILLAR	GELİR
2004	754
2005	2101
2006	1740
2007	1719
Toplam	6314

Kaynak: "Privitization Revenues 2004 – 2007" a.g.r.

2004 yılında sadece Hellenic Petroleum’un %8,21’lik hissesiyle National Bank of Greece’in %7,46’lık kısmı satılmıştır.¹⁴³ Görüldüğü gibi özelleştirme konusunda AB’nin ısrarlarına rağmen Yunan hükümeti oldukça muhafazakâr davranmaktadır.

¹⁴³ A.gr.

3.7 Ödemeler Dengesi ve Dış Ticaret

Üyeliğin ilk yıllarında Yunanistan'ın dış ticareti oldukça düşük değerlerde seyretmektedir. Üyeliğin ilk yılı 1981'de dış ticaret hacmi 13,2 milyar dolar olarak gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla göre %14 azalarak 4,56 milyar dolar olmuştur.¹⁴⁴

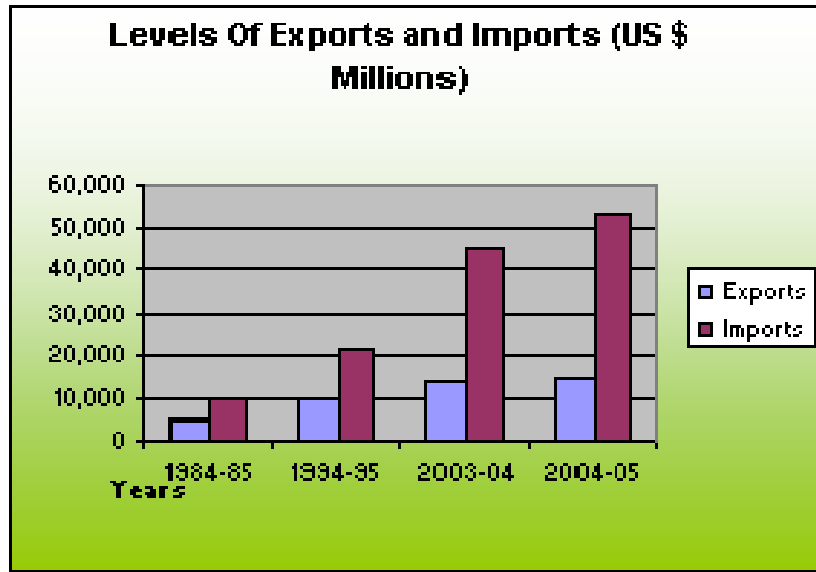
Avrupa Birliği'ne girdikten sonra dış ticaretindeki açık giderek artmıştır. AB'ye girmeden önce, Yunanistan'ın endüstriyel ürünlerinin %45'i gümrük vergileri, kotalar ve diğer kısıtlayıcı önlemler yoluyla etkili bir koruma altındaydı. 1990'ların başında neredeyse tüm korumalar kaldırılmıştır. Bununla birlikte dış ticaret açığı giderek artan bir seyir izlemeye başlamış turizmden dolayı yüksek döviz girdisi, uluslar arası gemi taşımacılığı gelirleri ve işçi dövizlerine rağmen ödemeler dengesi açığı kronikleşmiştir.

AB üyeliği ile birlikte dış ticaret hacminde sürekli bir artış meydana gelmektedir. Ne var ki ithalat ihracattan çok daha hızlı artmış, neticede şekil 3.3'de görüldüğü gibi ihracatın ithalatı karşılama oranı 1/3 seviyelerine kadar gerilemiştir.¹⁴⁵

¹⁴⁴ İMF, "İnternational Financial Statistics" IMF Supplement On Trade Statistics, 1982 No. 4 s.43

¹⁴⁵ Economy Wach, http://www.economywatch.com/world_economy/greece/export-import.html May2008

Şekil 3.3 Yunanistan Dış Ticaretinin Seyri

2004 ve 2005 yıllarında 30 milyar € civarında olan dış ticaret açığı 2006 sonunda 34 milyar €'ya çıkmıştır.¹⁴⁶

Tablo 3.19 Yunanistan 2006 Yılı Dış Ticareti

Dış Ticaret	2006 yılı
AB içi ihracat	8915
AB içi ithalat	27799
Topluluk dengesi	-18884
AB dışı ihracat	7737
AB dışı ithalat	22935
Dış denge	-15198
Genel denge	- 34082

¹⁴⁶ NSSG , "Greece in figures 2007" s.17

Emek yoğun üretim tekniklerine dayalı Yunanistan ihraç mamulleri piyasası önemli ölçüde 1960 ve 1970'lerde Yunanistan'da ücretlerin düşük olduğu bir dönemde gelişmiştir. Bugün, işgücü maliyeti düşük olan ülkelerle karşılaştırıldığında bu tip ürünleri üretip ihraç etmek karlı olmaktan çıkmıştır. Yunan şirketleri, ülkede ve bölgede yabancı ortaklarla stratejik birlik kurmak için, daha kaliteli ve yüksek katma değerli mal üretiminin yollarını aramaktadır.

Yunanistan'ın ihracatında en önemli kalemleri, tarım ürünlerinden meyve ve sebzeler, tütün, pamuk, kısmen petrol ürünleri, bitkisel yağlar, tekstil iplikleri ve mamulleri, demir dışı metallere alüminyum, demir-çelik ürünleri oluşturmaktadır. Tarımsal ürünlerden tütün üretiminde düşüş meydana gelirken pamuk üretiminde artış olmuştur. Son 5 yıllık dönemde Yunanistan'ın pamuk ihracatı önemli ölçüde artmıştır. Bu artışta AB fonlarından pamuk üreticilerine sağlanan yardımların büyük etkisi vardır. ATYGF-G'den üreticiye kilo başına pirim ödenmektedir.

Son yıllarda Yunanistan'ın AB'ye yönelik ihracatının toplam ihracat içerisindeki payı %45 ila %60 arasında değişmektedir. Bu oran üyeliğin ilk yıllarında da %50 ler civarında seyretmiştir. Üyeliğin ilk yıllarında olduğu gibi son yıllarda da Yunanistan'ın en önemli dış ticaret partneri AB'dir. AB içerisinde önemli yer tutan ülkeler ise sırasıyla Almanya, İtalya ve İngiltere'dir.

İthalat tarafına bir bakılacak olursa Yunanistan enerjide en az Türkiye kadar dışa bağımlı bir ülkedir. Bunun yanında ithalatın içinde öne çıkan kalemler şu şekilde sıralanabilir. Oto ve oto yan sanayi ürünleri, uluslar arası taşımacılıkta ve ulaşımda kullanılan gemiler, elektrikli ve elektriksiz makineler, savunma araç ve gereçleri, ilaçlar, demir çelik ürünleri, birtakım gıda maddeleri (çoğunlukla protein deposu ürünler), ulaşım teçhizatları, elektrikli ev eşyalarının çoğunu ithal etmektedir. İthalat ve ihracat rakamlarının kabaca kıyaslaması

yapıldığında, ihracatın ithalatı karşılama oranının yaklaşık 1/3 düzeyinde olduğu görülmektedir. Yunanistan yaptığı 1 birimlik ihracata karşılık 3 birimlik ithalat yapmaktadır. Bu oran da şekil 3.3'te görüldüğü gibi dış ticaret açığında sistematik bir artışa neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında AB üyeliğinin Yunanistan Ekonomisi üzerinde olumsuz bir etkisi vardır.

Yunanistan'ın ithalatında, petrol dışında tüketim malları ithalatının da önemli ağırlığa sahip olduğu ortadadır. Et ve süt ürünleri gibi temel gıda ürünlerinin yanı sıra birçok sanayi malını da ithal etmektedir. Özellikle işlenmiş gıdaların, ithalatçısı konumunda bulunmaktadır. İthalatta da ülke grupları içinde en yüksek pay %50-70 ile AB ülkelerine ait olmuştur. Bunlar içinde en yüksek pay İtalya ve Almanya'ya aittir.

Tablo 3.20 Mal Grupları Bazında Yunanistan'ın İthalat ve İhracatı

Dış ticarete konu olan gruplar	İhracat %	İthalat %
Gıda ve Canlı Hayvanlar	14.21	9.15
İçecekler ve Tütün	4.03	1.53
Yakıt Hariç İşlenmemiş Maddeler	5.59	2.48
Mineraller, Yakıtlar, Yağlar vs.	6.89	12.67
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	1.31	0.31
Kimyasallar	13.39	13.51
Hammadde	22.12	13.33
Makine ve Nakliye Teçhizatı	13.49	34.41
Çeşitli Mamul Mallar	16.47	11.65
Tarifenin Başka Yerinde Sınıflandırılmamış Ürün ve hizmetler	2.46	0.90

Kaynak: NSSG 2004

Yunanistan'ın AB üyeliğinden sonra dış ticaret açığında meydana gelen sürekli artış cari işlemler hesabına aynı oranda yansımamakla

birlikte sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Yalnız 1981 yılında 2.5 milyar \$ olan cari işlemler açığı 1985 yılında 2.1 milyar \$'a gerilemiştir.¹⁴⁷ Üyeliğin 20. yılı olan 2001 yılında ise cari açık 1981 yılına göre yaklaşık 4 kat artarak 9.4 milyar \$'a yükselmektedir. 2007 yılında ise yükselen dış ticaret açığının etkisiyle cari işlemler açığı 21 milyar \$'a (14,3 milyar €) yükselmiştir.¹⁴⁸

3.8. AB Üyeliğinin Yunanistan Ekonomisine Etkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme

İkinci bölümde incelendiği gibi üyeliğinin ilk on yılında Yunanistan ekonomisi kötü bir performans göstermiştir. Ancak 1990'lı yılların başından itibaren AB üyeliğinin meyveleri toplanmaya başlanmış mali yardımların etkisiyle ekonominin iyiye gittiği görülmüştür. Büyüme 1995'ten itibaren AB 15 ortalamasının üzerinde seyretmeye başlamıştır.¹⁴⁹

Tablo 3.21 AB-Yunanistan Büyüme Hızları

	1996	1997	1998	1999
AB 15	1.8	2.6	3	3.1
Yunanistan	2.6	3.5	3.7	4.1

Yine 1996'dan itibaren enflasyon oranının tek haneli rakamlara düştüğü görülmektedir. Enflasyon 1996 yılında %7,9 iken 1999 yılında

¹⁴⁷ Centre for Economic Policy Research "Greece Under PASOK, New Lessons For Development Policy" <http://www.cepr.org/PUBS/Bulletin/meets/117.htm> August 2008

¹⁴⁸ Bank Of Greece "Balance Of Payments May 2007" http://www.bankofgreece.gr/en/announcements/text_release.asp?relid=1439

¹⁴⁹ "Outlook of the Greek Economy" <http://www.hri.org/MFA/economy/outlook.htm> August 2008

%2,1 ile %1,2 olan AB ortalamasına yaklaşmıştır. Ancak işsizlik birçok AB ülkesinin ortak sorunu olarak Yunanistan'da da yüksek seyretmektedir. 2005 verilerine göre AB(25) işsizlik oranı %8,4 Euro Bölgesi işsizlik oranı %8,1 iken aynı yıl Yunanistan'da %9,9 olarak gerçekleşmiştir. 2000 – 2005 yılları arasında Yunanistan'da ortalama işsizlik %10,4 olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılı verilerine göre ise işsizlik oranı %8,9'dur.

Yapısal fonların istihdam üzerinde bir pozitif etkisi olduğu açıktır. Bu işsizliği azaltmaktan çok iş gücünü eğitmek ve kalifiye işgücü miktarını arttırmak şeklinde kendini göstermektedir. Bunun en belirgin örneği kadın istihdamında görülmektedir. Faal işgücü kapsamındaki kadınların yarısı çalışma hayatının dışında yer alırken AB tarafından uygulanan programlar sayesinde bu oran 90'lı yıllarda hızlı bir düşüş trendine girmiştir. Belli sayının üzerinde kadın çalıştıran işyerlerine ekonomik destek sağlanmış ev hanımlarının iş hayatına dâhil olmaları için çeşitli eğitimler düzenlenmiş iş yeri açan hanımlara vergi muafiyetleri sağlanmıştır. Yapısal fon uygulamasının I. Planlı döneminde 16000 kadına eğitim verilmiştir. Fonlar tarafından desteklenen eğitim çalışmaları devam etmektedir. Diğer taraftan mesleki eğitime büyük önem verilmiş, okulların çeşitli teçhizat ihtiyaçları AB tarafından finanse edilmiştir. Ancak kadınların işgücüne katılma oranı halen AB ortalamasının altındadır. Kadınların işgücüne katılma oranı OECD'nin 2005 yılı verilerine göre Yunanistan'da %45 iken AB ortalaması %58'dir. Bu oran Türkiye'de ise %24,3 olarak gerçekleşmiştir.

1980 yılında fert başına geliri AB ortalamasının %43,5'i iken 2000 yılında bu oran %65'e ulaşmıştır.¹⁵⁰ Bu oranların değişiminde yapısal fonların etkisi çok büyüktür. AB üyeliğinin 27. yılında Yunanistan bir refah ülkesi olma konusunda çok önemli bir yol kat etmiş bulunmaktadır. Yapısal fonlar büyük ölçüde enerji, altyapı, sanayinin geliştirilmesi gibi

¹⁵⁰ Karauçak Şebnem "AB'nin Türkiye'ye yönelik mali yardımları" İKV dergisi Eylül – aralık 2000 sayı147 s.27-43

retken projelere harcanmış olmasına rağmen Yunanistan sanayileşmiş bir ülke görüntüsünden çok uzaktır. Birçok konuda AB lkelerinin gerisindedir. Ulaşım, evre ve kentleşme alanında istenilen düzeye gelememiştir. Tarım, sanayi, bilişim alanında teknolojik transferler tam olarak yapılamamıştır. KOBİ'ler uluslara arası piyasalarda rakipleriyle rekabet etmekte güçlük yaşamaktadırlar. Bunun sonucu dış ticaret açığı sürekli yükselen bir seyir izlemektedir.

BÖLÜM 4. AB EKONOMİK KRİTERLERİ AÇISINDAN TÜRKİYE VE YUNANİSTAN

4.1. Türkiye Ekonomisinde Gelişmeler

Türkiye fiilen II. Dünya Savaşına girmemiş olmasına rağmen savaşın olumsuz etkilerini fazlasıyla yaşamıştır. Örneğin savaşın devam ettiği yıllarda hayat dört kat pahalılaşmıştır. Buna karşılık, Türkiye savaştan dış borçlarını ödeyerek çıkmış ve elde küçümsenmeyecek miktarda altın ve döviz stoku birikmiştir. Ancak 2 Eylül 1946'da %53 oranında yapılan devalüasyonla Türk lirası 1\$= 130 kuruştan 1\$=280 kuruşa yükseltilmiştir. Amaç Türkiye'yi dünya ticaretinden faydalanır hale getirip, ihracat artışıyla döviz girişini hızlandırmak ve düşük faizli uzun vadeli kredi temin etmektir. ABD güdümündeki Bretton – Woods Sistemi bunu öngörmektedir.¹⁵¹ Bu sisteme üye olmakla Türkiye'de Yunanistan gibi sistemin ikizleri olan IMF ve Dünya Bankası'nın kredi tuzağına daha o dönemde düşmüş bulunmaktadır.

II. Dünya Savaşının sonuçları Türkiye açısından Yunanistan'da olduğu kadar dramatik değildir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de siyasal ve ekonomik alanda büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bir cümle ile ifade edilecek olursa Batıyla, Avrupa'yla bütünleşmek için ekonomide kamu girişimciliği daraltılacak özel kesimin önü açılacaktır.

1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti'nin benimsediği liberal düşünceye dayalı ekonomi politikası bu ekseninde şekillenmektedir. Yani Türkiye ABD'nin ve Avrupa'nın istediği kulvarda yer almaktadır. Ne var ki 1950 – 1960 döneminde kamu kesiminin ekonomideki ağırlığının azaltılması girişimlerine rağmen istenilen gerçekleştirilememiştir. Özel

¹⁵¹ Acar, Yalçın “ Tarihsel Açından Türkiye Ekonomisi ve İzlenen İktisadi Politikalar 1923 – 1963” V. Baskı Vipaş A.Ş. Bursa 1995, s.s. 50 -54

kesim ekonomik kalkınmayı tek başına yürütecek kapasitede değildir. Ülke plansız, dengesiz bir büyüme dönemi geçirmiştir.¹⁵²

1960 yılındaki hükümet değişikliğinden sonra, ekonominin plana bağlanma fikri etkili çevrelerde kabul görünce, ekonominin plana bağlanması 1961 anayasasına girmiş ve kalkınmada kamu ve özel sektöre eşit ağırlık veren karma ekonomik model benimsenmiştir. 1963 – 1970 döneminde Türkiye ekonomisi uygulanan ekonomi politikaları sayesinde istikrarlı bir gelişme yakalamıştır. Bu dönemde ortalama büyüme hızı %6,5, enflasyon ortalaması %5,5 olarak gerçekleşmiştir. Halkın refah seviyesinde bir iyileşme göze çarpmaktadır.

1970 sonrası ise ekonomide fiyat istikrarı bozulmaya başlamış, 1974'ten itibaren aynen Yunanistan'da olduğu gibi Türkiye Ekonomisinde de bunalım belirtileri ortaya çıkmıştır. 1979 yılına gelindiğinde Türkiye Ekonomisi daha önce hiç rastlamadığı kadar ağır bir bunalımla karşılaşmaktadır.¹⁵³ İktisadi bunalım Yunanistan'ın 2. petrol şokundan sonra karşılaştığı bunalımla büyük benzerlikler göstermektedir. Enflasyonist baskı artmış, ödemeler dengesi bozulmuş, işsizlik oranı yükselmiş, sanayide eksik kapasite kullanımı ve üretimde daralma yaşanmıştır.

Planlı kalkınma döneminde alınan başarılı sonuçlara rağmen 1974 yılından itibaren petrol fiyatlarının sürekli biçimde yükselmesi, Türkiye'nin ekonomik ilişkilerinin yoğun olduğu batı ülkelerindeki enflasyon ve işsizlik sorunları Türk Ekonomisini de derinden sarsmıştır.

Büyük ölçüde planlı dönemde sağlanan istikrar sayesinde AB'nin üye ve aday ülkeler için saptadığı "kamu kesimi açığı GSMH'nin %3'ünü

¹⁵² Şahin, Hüseyin "Türkiye Ekonomisi" s.121 5.baskı Ezgi Kitabevi Bursa 1995

¹⁵³ A.g.e. s.167

aşmamalıdır” Maastricht Kriterini¹⁵⁴ Türkiye, Yunanistan’ın tam üyelik müzakerelerine hazırlandığı 1975 yılına kadar tutturmuştur. Ancak 1975 yılından itibaren kamu kesimi açıkları %3’ün üzerinde seyretmeye başlamıştır.

1977 yılından sonra kısa dönem dış borçlarının toplam borç stoku içindeki oranı artarken ortalama 22,1 yıl olan geri ödeme süresi de 12,7 yıla düşmüştür.¹⁵⁵ Bir taraftan petrol fiyatlarında ve buna bağlı olarak aramalı ve yatırım malları fiyatlarında yaşanan hızlı yükseliş, diğer taraftan Kıbrıs Barış Harekâtının yarattığı siyasi ve iktisadi zorluklar finansal güçlüklerle birleşince Yunanistan’ın tam üye olduğu 1980’li yılların başında Türkiye Ekonomisi zor bir döneme girmiştir.

1980 öncesi dönemde 5 yıllık kalkınma planları çerçevesinde ithal ikameci içe dönük sanayileşme stratejisinin başarısı 70’li yılların ortasından itibaren ortadan kalkmış, ekonomide yapısal bozukluklara neden olmuş ve sürdürülemez hale gelmiştir. Uygulanan bu strateji ile Türkiye Ekonomisinin değişen dünya ekonomik şartlarına uyumu sağlanamazken, artan ithalat ihtiyacı engellenememiş, ekonomi dışsal şoklara karşı kırılgan hale gelmiştir. İhracatın yeterince artırılamaması ve kamu açıklarının engellenememesi dış borçlanmayı ve parasal genişlemeyi artırmış, yerli tasarrufların yetersiz düzeylerde kalması ve artan iç talep enflasyonist baskıları artırmıştır. Döviz darlığıyla birlikte ithalattaki azalma üretimi azaltmış ve işsizlik oranlarında artışa neden olmuştur. 1980’li yılların başında bu sorunlarla karşı karşıya olan Türkiye’de, 24 Ocak 1980 tarihinde açıklanan ekonomik kararlar paketiyle birlikte, köklü yapısal değişiklikler yapılmıştır. Bu programın,

¹⁵⁴ 7 Şubat 1992 tarihinde, Hollanda’nın Maastricht kentinde imzalanarak 1 Kasım 1993’de yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşmasında (Maastricht Antlaşması), Ekonomik ve Parasal Birliğin (EPB) aşamaları, bu aşamalarda izlenecek ekonomik ve parasal politikalar ve bu politikaların uygulanması için gerekli kurumsal değişiklikler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde, EPB’ nin gerçekleştirilmesi doğrultusunda, üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesini teminen, bazı makro büyüklükler açısından, “Maastricht Kriterleri” olarak adlandırılan yaklaşma kriterleri tespit edilmiş ve bunlara uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir.

¹⁵⁵ Öymen a.g.e s.151

kısa dönemli hedefi, enflasyon oranını düşürmek ve ihracattaki hızlı artışla birlikte ödemeler dengesini iyileştirmektir. Böylece, Türkiye'nin uluslar arası piyasalarda güvenilirliği sağlanarak, dış kredi ihtiyacı daha az maliyetle karşılanacaktır. Fakat daha da önemlisi, programın asıl amacı uzun dönemde kaynak dağılımının piyasa tarafından belirlendiği ve dışa dönük bir ekonominin oluşturulmasıydı. Böylelikle, 1980 başlarında Türkiye'de, liberalleşme süreci başlamış ve ithal ikameci, içe dönük büyüme stratejisinden vazgeçilerek, dışa dönük, ihracata dayalı büyüme stratejisine geçilmiştir. 24 Ocak kararları adıyla da anılan bu istikrar ve liberalizasyon programı, aslında yeniden yapılanma sürecinin başlangıcıydı ve bu süreçte yerine getirilmesi gereken yapısal değişiklikler ve politikalar söz konusuydu.

1977 yılında Türkiye'nin dış borç toplamı 4,8 milyar \$, GSMH'ya oranı %7,8'dir. Bu oran daha sonraki yıllarda artarak 1979 yılında %12,1'e 1993 yılında ise %37,4'e yükselmiştir. Aynı yıl iç borçların GSMH'ya oranı ise %16,1'dir. Toplam borç stokunun GSMH'ya oranı ise %55,5'dir. 1997 yılında borç toplamı 30 milyar \$ iç borç, 82 milyar \$ dış borç olmak üzere toplam 112 milyar \$'dır. Bu da GSMH'nın %56'sına tekabül etmektedir. 2003 yılına gelindiğinde ise bu oran %82,3'e yükselmiştir.

2002 yılında kamu bankalarına görev zararlarına karşılık yapılan transferlerle birlikte 1975 yılında Türkiye'nin tutturduğu söz konusu Maastricht Kriteri dört katının üstüne %12,6'ya çıkmıştır.

4.1.1. AET İle İlişkiler, Katma Protokol ve Tam Üyelik Hedefi

Planlı dönemin başında Türkiye 1963 yılında AET ile ortaklık anlaşması imzalamış, 1972 yılında imzaladığı Katma Protokol ile de 1995 yılında gümrük birliğine girmeyi kabul etmiştir. Yani tam üyelik

gerçekleşmese de Türkiye'nin AET ile Gümrük Birliğine gireceği daha o tarihte kabul edilmiştir.

Ankara Anlaşması'nın 2'inci maddesine göre, Türkiye-AET ortaklığının üç dönemi vardır. Bunlar, “hazırlık dönemi”, “geçiş dönemi” ve “nihâî dönem”dir. Ankara Antlaşması'nın 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe girmesiyle başlayan “hazırlık dönemi”, 1 Ocak 1973'te yürürlüğe giren Katma Protokol ile sona ermiştir. “Geçiş dönemi” Katma Protokol hükümleri çerçevesinde öngörüldüğü üzere, 22 yıl sonra, 31 Aralık 1995 tarihinde Gümrük Birliği'ne geçilmesiyle tamamlanmıştır. Ankara Antlaşması ve Katma Protokol ekonomik entegrasyonun temel esası olan dört serbestinin (malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımı) aşamalı olarak gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Dört serbestinin ilki olan “malların serbest dolaşımı ve Gümrük Birliği”nin ilke olarak 12 yıllık bir geçiş dönemi (kimi “hassas ürünler” açısından bu süre 22 yıl olarak belirlenmiştir) sürecinde yürürlüğe konulması öngörülmüştür. “Nihâî dönemin” ise, Gümrük Birliği ilişkilerine dayanması ve bu dönemde tarafların ekonomi politikaları arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi ve taraflar arasında tam üyelik koşullarının oluşturulması beklenmiştir. Dolayısıyla, Gümrük Birliği ortaya konan aşamalardan sadece birisidir. Gümrük Birliği'nin yanı sıra tarım ürünleri ticareti, hizmetlerin, işçilerin serbest dolaşımı ve yerleşme hakkı, Birliğin diğer ortak politikalarına Türkiye'nin zaman içinde katılımı Ankara Antlaşması'nın kurduğu ortaklık modelinin diğer hedefleridir.

Ortaklık Anlaşmasının en önemli hükümlerinden olan 28. madde de Türkiye'nin tam üyeliği hedeflenmekte ve şöyle denmektedir: “Anlaşmanın işleyişi; topluluğu kuran anlaşmadan doğan yükümlülüklerin

tümünü Türkiye üstlenebileceğini gösterdiğinde, akit taraflar Türkiye'nin topluluğa katılması olanağını incelerler.”¹⁵⁶

Görülüyor ki, Türkiye'nin üyeliği ilke olarak daha o tarihte kabul edilmiştir. Bu anlaşma bu gün de AB hukukunun bir parçasını oluşturmaktadır. Bu nedenle son yıllarda, Türkiye üye olabilir mi olamaz mı yolunda Avrupa'da yapılan tartışmalar 1963 anlaşmasının bu hükmü karşısında fazla bir önem taşımaması gerekir. Ancak 14 Nisan 1987 yılında yapılan tam üyelik müracaatı 18 Aralık 1989'da reddedilmiştir.¹⁵⁷ Avrupa'nın geleceğinin şekillendiği 1994 Essen Zirvesi'ne Türkiye davet edilmemesine rağmen Gümrük Birliği imzalanmıştır. 1997 yılında toplanan Amsterdam ve Lüksemburg Zirveleri sonucu açıklanan 11 aday ülkenin belirlendiği Gündem 2000 belgesinde de Türkiye'nin adı yoktur. Bunun üzerine zaten inişli çıkışlı bir seyir izleyen Türkiye-AB ilişkileri soğuk bir döneme girmiştir. Bundan sonra AB tarafından yumuşama sinyalleri gelmeye başlamıştır. Nitekim 13 Ekim 1999 Helsinki Zirvesinde komisyonun teklifi kabul edilmiş ve Türkiye aday ülke statüsüne kavuşmuştur. Depremler nedeniyle Türkiye ve Yunanistan arasındaki yakınlaşma da aynı döneme denk gelmesi ilginç bir tesadüftür. İki ülke arasındaki yakınlaşmanın komisyonun kararında da rolü olduğunu söylemek abartı değildir.

Tam üyelik konusunda Yunanistan'a gösterilen iyi niyet ve tolerans Türkiye'ye hiçbir zaman gösterilmemiştir. Aksine Türkiye'nin önüne hiçbir aday ülkeye çıkartılmayan zorluklar çıkartılmaktadır. Çoğu iktisadi olmayan ağırlıklı siyasi konuları içeren söz konusu hususları analiz etmek bu tezin konusunun dışında olduğu için meselenin iktisadi boyutuyla yetinilecektir.

¹⁵⁶ Dartan, Muzaffer – Hatipoğlu Esra, “Türkiye AB İlişkilerinin Analizi” 2023 Dergisi, Yıl.4 Sayı.45, Ocak 2005

¹⁵⁷ Komisyon bir daha en erken 1993 yılında Türkiye'nin yeniden tam üyelik başvurusunda bulunabileceğine karar vermiştir.

4.1.2. Türkiye'nin AB Ekonomik Kriterlerine Uyumu

22 Haziran 1993 tarihinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nde, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin genişlemesinin Merkezi Doğu Avrupa Ülkelerini kapsayacağını kabul etmiş ve aynı zamanda adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken kriterleri de belirtmiştir. Bu kriterler siyasi, ekonomik ve topluluk mevzuatının benimsenmesi olmak üzere üç grupta toplanmıştır.¹⁵⁸ Ancak burada yine Türkiye'nin ekonomik kriterlere uyumu konusuna değinmekle yetinilecektir.

1989 yılında Türkiye'nin tam üyelik müracaatı Avrupa Komisyonunca reddedilirken şu gerekçelere değinilmiştir:¹⁵⁹

1980'ler boyunca gerçekleşen yüksek büyüme oranlarına rağmen Türkiye'nin iktisadi kalkınmışlık düzeyi oldukça geridir. Kişi başına düşen gelir AB'nin en yoksullarının neredeyse yarısı düzeyindedir. Yıllık nüfus artışı AB ortalamasınının 10 katı düzeyindedir. Türkiye nüfusu o zaman 330 milyon olan AB nüfusunun %20'si kadardır. Uzun vadeli dış borçları 38 milyar \$ olup dünya sıralamasında 7 sıradadır. Vergi gelirleri düşük kamu harcamaları yüksek bütçe disiplini yoktur. 24 Ocak kararlarının ve Turgut Özal hükümetinin özelleştirme faaliyetlerine rağmen imalat sanayinde kamunun payı %40 civarındadır. Enflasyon oranı %70'in üzerinde seyretmektedir. Objektif bir gözle bakıldığında siyasi yönü bir tarafa bırakılsa da

¹⁵⁸ **Siyasi Kriter:** Demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesini ve korunmasını garanti eden kurumların varlığı konularına vurgu yapar, **Ekonomik Kriter:** İşleyen bir pazar ekonomisinin varlığının yanısıra Birlik içindeki piyasa güçleri ve rekabet baskısına karşı koyma kapasitesine sahip olunmasını içerir. **Topluluk Mevzuatının Benimsenmesi:** Siyasi, ekonomik ve parasal birliğin amaçlarına uyma dahil olmak üzere üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyetine sahip olunmasıdır.

¹⁵⁹ Lesser, Ian O – Fuller, Graham E “Balkanlardan Batı Çin'e Türkiye'nin Yeni Jeopolitik Konumu” çev. Meral Gönenç Alfa Yayınları Bursa 2000 s.133

AB'nin o günün şartlarında bu kararında çok haksız olduğunu söylemek güçtür. Ancak çeşitli aksaklıklara rağmen sonraları Türkiye'nin kararlı tutumu ve hedefe ulaşmak adına aldığı mesafe yabana atılır cinsten değildir.

Türkiye, işleyen bir piyasa ekonomisinin ve Birlik içerisindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle baş edebilme kapasitesinin varlığı olarak tanımlanan Kopenhag Ekonomik Kriterlerine uyum yönünde son yıllarda oldukça önemli adımlar atmıştır. Bu kapsamda, Ekonomik ve Sosyal Konseyin kurulması, Merkez Bankasının daha bağımsız bir yapıya kavuşturulması, bankacılık, elektrik ve doğal gaz piyasalarının uluslararası normlar dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gibi ekonominin birçok alanında yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve ekonomideki yapısal bozuklukların giderilmesine yönelik başlatılan reformlarda önemli aşamalar katedilmiştir.¹⁶⁰

2008 Kasım ayında yayınlanan son ilerleme raporunda AB yolsuzluk ve insan hakları konularında Türkiye'ye sert eleştirilerde bulunurken iktisadi alandaki ilerlemeleri göz ardı etmemiştir. Türkiye'nin AB sürecinin yıllık karnesi olarak nitelendirilen ilerleme raporuyla birlikte yayımlanan strateji belgesinde Türkiye Ekonomisinin artık işleyen bir piyasa ekonomisi olduğu vurgulanmıştır. Dünya genelinde yaşanan iktisadi krize karşı Türkiye Ekonomisinin iyi direnç gösterdiğine dikkat çekilerek krizin etkilerinin sınırlı olması için dikkatli olunması gereğine işaret edilmiştir.

¹⁶⁰ DPT "Türkiye'nin Üyelikinin AB'ye Muhtemel Etkileri" www.dpt.gov.tr Kasım 2008 s.17

4.1.2.1. İşleyen Bir Piyasa Ekonomisinin Varlığı

İşleyen bir piyasa ekonomisinin varlığı ticaretin olduğu kadar fiyatların da serbestleştirilmiş olmasını gerektirmektedir. Ayrıca, gelişmiş bir mali sektörün varlığı, piyasaya giriş ve çıkışlarda önemli engellerin olmaması da işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığını destekleyen unsurlardır. Bu kriterle ilgili olarak dış ticaretin ve fiyatların serbestleşmesi sağlanmış, özelleştirme konusunda yoğun çabalar harcanmış ve halen harcanmaktadır. Türkiye ile AB arasında sanayi mallarında gümrük vergileri ve eş etkili vergiler kaldırılmış ve üçüncü ülkelere karşı Topluluğun Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) benimsenmiştir. Bankacılık sektörü yeniden yapılandırılarak operasyonel etkinliği arttırılmıştır.

Kopenhag Kriterleri 1993 yılında ilan edilmesine karşın 1980 yılından beri Türkiye bu kriteri yerine getirmek için uğraşmaktadır. Geline son nokta itibariyle Türkiye’de pek ala işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığından söz edilebilir. Üstelik serbest piyasa ekonomisi tüm kurum ve kurallarıyla Türkiye’de AB’ye son katılan 10 ülkenin birçoğundan daha iyi işlemektedir.

4.1.2.2. Birlik İçerisindeki Rekabet Baskısı ve Piyasa Güçleriyle Baş Edebilme Kapasitesi

Birlik içerisindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle baş edebilme kapasitesi, istikrarlı bir makroekonomik yapının varlığına bağlıdır. Ayrıca, katılım öncesinde AB ile daha ileri düzeyde bir ekonomik entegrasyon üyelik yükümlülüklerinin yerine getirilmesi bakımından önemli görülmektedir.

Makroekonomik istikrarın sağlanması: 2001 sonrası uygulamaya konulan ekonomik programın kararlılıkla işletilmesiyle sağlanan mali ve parasal disiplin altında enflasyonla mücadele konusunda oldukça başarılı olunmuş ve yıllık enflasyon oranları 2002 ve 2003 yıllarında hedeflerin de altında gerçekleşmiştir. 2001 yılında yüzde 68,5 olan TÜFE yıllık artış hızı 2003 yılı sonunda yüzde 18,4'e gerilemiştir. 2004 yılı Eylül ayı itibarıyla TÜFE yıllık artış hızı yüzde 9'a gerilemiştir. Enflasyon aşağı çekilirken yüksek büyüme hızlarına ulaşılmıştır. GSYİH artış hızı 2002 yılında yüzde 7,9, 2003 yılında ise yüzde 5,8 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılında da büyüme hızının yüzde 5 hedef seviyesinin çok üzerinde %9,9 olarak gerçekleşmiştir. Ancak bundan sonra ekonomik büyüme devam etmesine karşın büyüme oranı hız kesmiştir. Ekonomi 2005'te %7,6 2006'da %6 büyüebilmiştir. Bu süreçte mali piyasalarda sağlanan güven ve istikrar ortamında faiz oranları da gerilemiştir. Devlet iç borçlanma senedi yıllık ortalama bileşik faiz oranı 2001 yılı sonunda %73,8 iken 2004 yılı Eylül ayı itibarıyla söz konusu faiz oranı %26,1 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında ise 18,1 olmuştur. Ancak 2007 yılı itibarıyla Dünya Piyasalarında kendini hissettirmeye başlayan ekonomik kriz Dünya ve Avrupa Ekonomilerinde olduğu gibi Türkiye Ekonomisi açısından son derece önemli bir tehdit oluşturmaya başlamıştır.

Bu kriteri sağlamaya yönelik yabancı yatırımlar teşvik edilmiş, KOBİ'lerin desteklenmesine ilişkin kararlar alınmış, yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesi yönünde cabalar sarf edilmiştir. Vergi adaletinin sağlanması, vergi kaçağı ve kayıt dışı ekonominin önlenmesi amacıyla 2004 yılı itibarıyla enflasyon muhasebesi sistemine geçilmiştir. Kamunun piyasaların işleyişine müdahale etmeden düzenleyici ve denetleyici görevini yerine getirmesini sağlamak üzere,

bankacılık, enerji, telekomünikasyon, tütün ve şeker gibi alanlara ilişkin bağımsız düzenleyici kurumlar oluşturulmuştur.

Gümrük Birliğinden sonra AB ile ticari ilişkiler daha da güçlenmiştir. Türkiye'nin AB ülkelerinden yaptığı ithalat toplam ithalatının yaklaşık yüzde 45'ini oluşturmaktadır. AB ülkelerine yapılan ihracat ise, toplam ihracatımızın yaklaşık yüzde 50'sini oluşturmaktadır.¹⁶¹ Söz konusu oranlar, Türkiye ile AB arasında büyük ölçüde ticari entegrasyona ulaşıldığını göstermektedir.

4.2. Maastricht Kriterleri Açısından Türkiye ve Yunanistan'ın Karşılaştırılması

Lord Cockfield tarafından önerilen *White Paper (beyaz kitap) Adaptasyonu* AB ülkeleri arasında iç pazarın gelişmesine engel olan fiziksel, finansal ve teknik engellerin elimine edilmesini öngörmektedir. Pazarın gelişmesi ve genişlemesine engel olan unsurlar saptandıktan sonra alınması gereken önlemler Beyaz Kitap'ta ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu oluşum Tek Avrupa Senediyle birlikte Aralık 1991'de Maastricht Anlaşmasının neticelenmesine katkı sağlamıştır. 7 şubat 1992'de imzalanan resmi adı "Avrupa Birliği Anlaşması" olan Maastricht Anlaşmasına göre AT adı AB olarak değiştirilmiş ve topluluk ülkeleri için Parasal Birlik üyeliğine geçebilme koşullarını içeren ekonomik ölçütlere de yer verilmiştir.¹⁶² Maastricht Kriterleri olarak bilinen bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir:

- Birliğe üye ülkelerin 12 aylık enflasyon ortalaması, toplulukta en düşük enflasyon ortalamasına sahip üç ülkenin enflasyon ortalamasından en çok 1,5 puan fazla olabilecektir.

¹⁶¹ A.g.r. s.21

¹⁶² Çınar a.g.e. s. 31

- Üye ülkede kamu borçları GSYİH'nin %60'ını geçemeyecektir.
- Ülkelerin bütçe açığı GSYİH'nin %3'ünden fazla olamayacaktır.
- Birliğe üye ülkede uzun vadeli faiz oranları yıllık en iyi performans gösteren 3 üye ülkenin faiz oranından en çok 2 puan daha yüksek olabilecektir.

4.2.1. Enflasyon Kriteri Açısından Türkiye ve Yunanistan

Bu kriter açısından Türkiye ve Yunanistan karşılaştırıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır. İlk olarak enflasyon oranının yıllara göre dağılımının Maastrich Anlaşmasından sonra Türkiye ve Yunanistan'da ne durumda olduğuna bakabiliriz.¹⁶³

Tablo 4.1 Türkiye ve Yunanistan Enflasyon Oranları

<i>Yıllar</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Yunanistan</i>	<i>AB 15</i>	<i>AB 25</i>	<i>Birlik Kriteri</i>
1991	63,7	15,6	-	-	4,9
1995	70,8	8,6	-	-	3,4
1997	95,0	5,4	1,7	2,6	2,7
1999	65,9	2,1	1,2	1,6	2,1
2001	78,5	3,7	2,2	2,5	3,3

Kaynak: Eurostat, DİE(TÜİK)

1999 yılı haricinde Yunanistan'ın bu kriteri yakalamakta zorlandığı görülmektedir. Hatta enflasyon oranı halen AB 25'in üzerinde seyretmektedir. Türkiye ise uzun yıllar bu kriteri yakalamaktan oldukça uzakta kalmıştır. 2001 yılından itibaren fiyat istikrarına odaklanan

¹⁶³ Yunanistan enflasyon oranları eurostat verilerinden Türkiye enflasyon oranları DİE'nin TÜFE ve ÜFE verilerinin yıl sonu ortalamalarına göre hesaplanarak elde edilmiştir.

merkez bankası politikalarının etkisiyle düşüş eğilimine girmiş 2005 yılında hedefe yaklaşmış olmasına rağmen petrol fiyatları başta olmak üzere dünya piyasalarında yaşanan dalgalanmaların etkisiyle yeniden bir artış süreci başlamıştır. Ancak merkez bankası fiyat istikrarı hedefine ulaşmak için kararlılıkla politikalarını uygulamaya devam etmektedir.

4.2.2. Kamu Borç Stoklarının GSMH'ya Oranı

Maastricht Anlaşması yürürlüğe girdikten beş sene sonra 1997 yılında AB ülkeleri içerisinde kamu borçlarının GSMH oranının %60'ı geçmemesi gerektiği koşulunu sadece İngiltere, Fransa ve Lüksemburg sağlayabilmiştir. Türkiye ise aşağıdaki tablodan da izlenebileceği gibi 90'lı yıllar boyunca bu kriteri fazlasıyla tutturabilmiş olmasına rağmen 2001 kriziyle hedeften oldukça uzaklaşmıştır. Buna rağmen kamu borç stokunun milli gelire oranı açısından Yunanistan'dan çok daha iyi bir performans gösterdiği açıktır.¹⁶⁴

Tablo 4.2 Kamu Borç Stoku/GSMH

	Türkiye	Yunanistan	AB 15	Birlik Kriteri
1991	31.5	92.3	56.0	60
1995	42.7	110.1	71.0	60
1997	43.4	108.7	72.1	60
1999	46.7	104.5	69.0	60
2001	103.4	105.1	63.1	60

Kaynak: a.g.v.'ler

Bu kriter açısından değerlendirildiğinde Türkiye Ekonomisi uzun yıllar AB 15 ortalamasından bile daha iyi bir performans göstermiştir.

¹⁶⁴ Eurostat 20.09.03

Yunanistan ise 90'lı yıllar boyunca yaklaşık olarak kriteri ikiye katlamıştır.

2001 krizinden sonra bu oran Türkiye'de tekrar düşmeye başlamıştır. 2004 yılı sonunda %70 civarında gerçekleşmiştir. 2006 yılında ise %44,9 ile bu hedefe tekrar ulaşıldığı görülmektedir.

4.2.3. Bütçe Açıklarının GSMH'ya Oranı

Bu kritere göre, bütçe açığı GSMH'nın %3'den fazla olmamalıdır. Bunun diğer bir anlamı kamu kesimi borçlanma gereğinin milli gelire oranıdır. Bütçe disiplinine dolayısıyla da maliye politikasına vurgu yapan bir kriterdir. Ancak Yunanistan ile birlikte AB'nin diğer gelişmekte olan ülkeleri diyebileceğimiz İspanya ve Portekiz de 1997 öncesi bu kriteri yakalamaktan uzak kalmışlardır. Bu durum AB'nin parasal birlik hedefinin işlerliğini sıkıntıya sokmaktadır. Bu hususa 1993 yılı için hazırlanan Broad Economic Policy Guidelines'ta değinilmiş ve hükümetlerin konun hassasiyetini anlayarak hedefe ulaşmaları konusunda daha çok çaba sarf etmeleri gereğine işaret edilmiştir.¹⁶⁵

Tablo 4.3 Bütçe Açığı/GSMH

	1991	1995	1997	1999	2001
Türkiye	5,3	4	-2,4	11,9	15,6
Yunanistan	-13	-10,2	-4	-1,9	0,1
AB15	4,2	-3,1	-0,9	-0,8	0,6
Birlik Kriteri	-3	-3	-3	-3	-3

Kaynak: a.g.v'ler

¹⁶⁵ Acar İ.Atilla "Gelişmiş Ülke Ekonomilerinde Borçlanmanın Sonu; Maastricht Kriterleri Örneği" Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi cilt.2 no.4, 2005, s.15

Bu sorun Türkiye Ekonomisi açısından da büyük önem taşımaktadır. 1997'den sonra Yunanistan bu sorunun düzeltmeyi başarırken Türkiye de oran gittikçe artmaya başlamıştır. Bütçe açığının GSMH'ya oranı Yunanistan da 1999 ve 2001 yıllarında sırasıyla 1.9 ve 0.1 seviyesindeyken bu oran aynı yıllarda Türkiye'de 11.9 ve 15.6 olmuştur.¹⁶⁶ Ancak 2001 yılından sonra uygulanan istikrar programı sayesinde 2005 yılında %3'le Türkiye bu kriteri de yakalamayı başarmıştır.

4.2.4. Uzun Dönem Faiz Oranları

Yüksek faiz oranı uzun yıllardan beri Türkiye Ekonomisinin en önemli sorunlarından biri iken Yunanistan büyük ölçüde bu problemi aşmış gözükmektedir.

Tablo 4.4. Yıllık Ortalama Faiz Oranları

	Türkiye	Yunanistan	AB15	Birlik kriteri
1991	72,1	22,1	4,0	4,7
1995	108,2	7,8	5,5	6,6
1997	96,0	5,1	3,8	5,5
1999	109,5	6,3	4,6	6,4
2001	96,2	5,3	5,0	6,8

Kaynak: a.g.v.'ler

Yukarıdaki tablodan 1995 yılından itibaren Yunanistan'ın bu kriteri yerine getirdiği görülmektedir. 1995 yılından itibaren Yunanistan'da enflasyonun kontrol altına alınmasıyla faiz oranları da düşmeye başlamıştır. Böylelikle kriter yerine getirilmektedir. Sayfa 113'teki şekil

¹⁶⁶ Eurostat a.g.r.

3.1 incelenecek olursa faiz oranlarının 2001 yılından itibaren nasıl bir istikrar içinde seyrettiği görülebilir. Türkiye ekonomisi açısından ise yüksek faiz yıllardır çok önemli bir sorun oluşturmaktadır. 2001 krizi sonrası düşme trendine girmiş olsa da Türkiye’de faiz oranları halen çok yüksektir. Türkiye dünyanın en yüksek reel faizini ödemektedir. Bu kriter AB üyeliğinden ziyade Türkiye Ekonomisi açısından cari açıkla birlikte son derece önemli bir husustur. Düşük kur yüksek faiz politikasıyla ithalata dayalı bir büyüme stratejisi uygulamamak gerekir.

1991 yılı Yunanistan’ın üyeliğinin 10. yılıdır. 10 yıllık AB üyesi Yunanistan her ne kadar bir yıl sonra yürürlüğe girmiş olsa da 1991 yılında Maastricht kriterlerinden hiç birini tutturamadığı yukarıdaki tablolardan görülmektedir. Aynı yıl AB üyesi olmayan Türkiye ise enflasyon ve faiz kriteri dışında Yunanistan’dan daha kötü bir performans göstermemiş hatta kamu borç stokunun GSMH’ya oranı olan 2. kriteri AB(15) ortalamasından daha iyi bir değerle yerine getirmiştir.

2001 yılında ise 20 yıllık AB üyesi Yunanistan 2. kriteri tutturamazken 1. kriter olan enflasyon kriterini 0,4 puanla aşmış gözükmektedir. Diğer iki kriter ise istenilen düzeydedir. Türkiye’nin ise kriz yılı olan 2001 yılında Maastricht Kriterlerinden oldukça uzaklaştığı görülmektedir. Ancak kriz sonrası uygulanan istikrar programı sayesinde Türkiye Ekonomisi için Maastricht Kriterlerini yakalamanın imkânsız bir hedef olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Yapılan analizler göstermektedir ki Türkiye’nin AB üyeliği önündeki can alıcı engeller ekonomik engeller değildir. Bunlar daha çok bu araştırmanın kapsamını aşan siyasi, kültürel ve etnik faktörlerdir. Ancak unutmamak gerekir ki AB artık ekonomik bir birliğin çok ötesinde bir oluşumdur. Adaylarda siyasi ve ekonomik kriterlerin yerine getirilmesiyle birlikte üyelik yükümlülüklerini üstlenme kabiliyeti de aranmaktadır. Aday ülkelerin tam üyeliğe kabulü ve müzakereler bu temel

koşullara uygunluk ölçüsünde gerçekleştirilecektir. Her ne kadar birçok konuda diğer adaylara sağlanan kolaylıklar Türkiye'ye sağlanmamış olması Türkiye açısından haksız bir durum gibi gözükse de Türkiye'nin diğer aday ve üye ülkelerle benzerliklerinden çok farklılıkları ön plana çıkmaktadır. Üstelik tam üyelik sürecinde ekonomik kriterlerden çok siyasi kriterlerin önemsendiğini AB'nin son genişlemesinde gün yüzüne çıkmıştır. "Avrupa Birliği kendi çıkarları açısından Türkiye'yi her zaman önemsemek zorundadır, ona büyük gereksinim duymaktadır"¹⁶⁷ öngörüsünden hareketle AB ile bütünleşmek için gerekli reformlar ağır işlediği müddetçe Türkiye AB kapısında beklemeye mahkûmdur.

4.3. Yunanistan'ın Avrupa Para Birliğine Dahil Olma Süreci ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme

Avrupa Para Birliğinin (APB) temelini oluşturan Dellors Raporu 1989 yılında yayınlandığında Yunanistan Ekonomisi AB güvencesine rağmen birçok sıkıntı içinde çıkış yolu aramaktaydı. Bu yüzden AB 1 Ocak 1999 yılında para birliğini gerçekleştirirken Yunanistan komisyonun kararı ve AMB'nin kontrol mekanizması altında 2 yıl sonra Euro'ya geçebilmiştir. İngiltere'den farklı olarak bu gönüllü bir reddediş değildir.

APB' ne dâhil olabilmek için Yunanistan 1991 – 1998 yılları arasında üç farklı dönüşüm ve istikrar programı ortaya koymuştur. İlk iki program siyasi istikrarsızlık, planlama hataları 1992 – 1993 arası AB piyasalarında yaşanan dalgalanmalar gibi nedenlerle başarıya ulaşamamıştır. 1993 yılında hükümet değişikliğinden sonra yeni iktidar gözden geçirilmiş dönüşüm programını devreye sokarak nihai amaç olarak 1999 yılında Maastricht Kriterlerine ulaşmayı hedeflemiştir. Diğer iki

¹⁶⁷ Canbolat, a.g.e. s.292

programa nazaran bu program başarılıdır. 1993 yılından itibaren Yunanistan Merkez Bankası sıkı bir para politikası uygulamaya başlamıştır. Nihai hedef enflasyonu düşürüp kontrol altında tutmaktır. Bunun için kullanılan araç döviz kurudur. İki ara hedef belirlenmiştir. Drahminin € karşısında değer kaybını %3 ile sınırlandırmak ve para tabanı M3'ü kontrol altında tutmak. 1996 yılında programın olumlu sonuçları gelmeye başlamıştır. İleriki yıllarda da hedefler belirlenerek aynı programa devam edilmiştir. Nihayetinde reel milli gelirin yükseldiği görülmektedir. 1995 yılında 8,6 olan enflasyon oranı 1999 yılında 2,1'e gerilemiştir. 1997 yılından itibaren yeni bir hedef ilan edilmemiş ancak merkez bankası sabit döviz kuru politikasıyla fiyat istikrarını sürdürmüştür. Bu sayede Konsey Yunanistan'ın para birliği için gerekli şartları yerine getirdiğine hükmetmiştir.

APB' nin ülke ekonomileri üzerindeki etkilerini küreselleşme, tek piyasa, teknoloji, ekonomik entegrasyonun diğer etkileri gibi faktörlerden ayırt edip ölçmek oldukça zordur. Ancak İspanya, Portekiz hatta İtalya gibi enflasyon sorununu Yunanistan'ın da APB sayesinde çözdüğü rahatlıkla söylenebilir. 1999 yılından itibaren yakalanan yüksek büyüme oranlarında da APB' nin payı büyüktür. APB sayesinde Yunanistan iktisadi dalgalanmalara karşı sağlam bir çıpaya bağlanmıştır. Enflasyon beklentilerinin düşmesi ve piyasalarda sağlanan istikrar Yunanistan Ekonomisine olan kredibilitreyi arttırmıştır. Bütün bunlar doğrudan ve dolaylı yabancı sermaye girişini ve dış ticaret hacmini arttırarak ülkenin zenginleşmesine katkıda bulunmaktadır. Faiz oranlarının düşmesiyle yerli ve yabancı piyasalardan borçlanmak kolaylaşmış AMB'nin desteği ve garantörlüğüyle Yunanistan Hükümeti daha güvenli ve sağlam mali politikalar üretebilmiştir. Drahminin Euro'ya sabitlenmesiyle kur hareketlerinden ortaya çıkabilecek olan riskler ortadan kalkmıştır.

Yunanistan gelişmekte olan bir ülke olarak APB'ne kısa bir sürede entegre olmak zorunda kalmıştır. Bu konuda Türkiye'nin önünde ise uzun bir srenin oluşu bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Sonunda tam üyelik olsa da olmasa da Maastricht hedefleri istikrarlı bir ekonomi için uyulması gereken kriterlerdir. Bu uzun dönem içersinde Türkiye belirleyeceği hedeflere öncelik sırasına göre yapacağı yapısal reformlarla uygulamaya koyacağı tutarlı para ve maliye politikalarıyla adım adım ulaşabilir.

SONUÇ

Avrupa Birliği bir medeniyet projesi olarak gelinen son nokta itibariyle bölgesel entegrasyon modelinin de en iyi, en anlamlı örneğini vermektedir. Türkiye ve Yunanistan doğal hakları olan bu entegrasyon modeli içinde yer alabilmek için yaklaşık yarım asır önce girişimlere başlamışlardır.

Çalışmanın ilk bölümünde Yunanistan'ın üyelik öncesi nasıl bir ülke olduğu ortaya çıkartılmıştır. Görülen odur ki Yunanistan Avrupa Topluluğunun kapısına dayandığı günlerde Türkiye'den ne demokrasi, ne insan hakları, ne siyasi ne de ekonomik yönden hiç bir fazlası yoktur. Aksine II. Dünya savaşının ve hemen arkasından başlayan iç savaşın bütün olumsuz etkilerini üzerinde taşımaktadır.

AT, kapısını çalan bu iki gelişmekte olan Akdeniz ülkesine kapılarını açmıştır. Yunanistan ile Atina Türkiye ile Ankara Anlaşmasını imzalayarak her iki ülkeye de ortaklık statüsü vermiştir. Ancak bu ülkelerin tek bir ortak hedefi vardır AT' ye kayıtsız şartsız tam üye olmak. Böylelikle Avrupa'nın şemsiyesi altında kendilerini her açıdan güvende hissedeceklerdir. Vatandaşları ve ülkeleri için daha güvenli, daha zengin, daha insancıl bir geleceğin yolunun Brüksel'den geçtiği fikri daha o tarihte Türkiye ve Yunanistan'ı idare edenlerin ortak düşüncesi olmuştur. Böylelikle iki ülke arasında ki bir sürü sorun da tarafsız olarak bir üst otoritenin hakemliğine bırakılmış olacaktır. Ortaklık anlaşmaları her iki ülke için de büyük bir umuttur. Buraya kadar Türkiye ve Yunanistan AT'ye eşit uzaklıkta iki ülkedir. Ancak bundan sonra Türkiye yerinde saymaya devam ederken Yunanistan 1967 – 1974 döneminde cunta idaresine rağmen 1976 yılında katılım müzakerelerine başlamıştır. Türkiye'yi tam üyelik konusunda yerinde saymaya iten

faktörler içsel ve dışsal faktörlerdir. Ancak bunların daha çok AT'den kaynaklanan dışsal faktörler olduğu sonucunu Yunanistan örneği göstermektedir. AB'nin Yunanistan'a pozitif ayrımcılık uygularken Türkiye'den farklı olarak öne çıkan çok en önemli iki özelliği nüfusunun Türkiye'nin %14'ü kadar oluşu ve Helen - Hıristiyan bir ülke oluşudur.

Katılım öncesi ve hemen sonrasındaki gelişmeler, Yunanistan'ın yaşadığı zorluklar, gümrük birliğine geçişi ve Topluluğun o zamanki diğer fakirleri karşısında Yunanistan'ın durumu 2. bölümün konuları arasında yer almıştır. Bu bölümden çıkan sonuçlar şunlardır: 30 yıl önce katılım konusunda Yunanistan'ın izlediği yol ile bu gün Türkiye'ye izletilen yol arasında büyük farklılıklar vardır. 1980'li ve 1990'lı yıllarda Yunanistan topluluk mali araçlarından en çok faydalanan ülkelerin başında gelmiştir. 1 Ocak 1981 tarihinde AT ile bütünleşen Yunanistan üyeliğinin ilk yıllarında AET'ye adaptasyon konusunda bir takım zorluklar yaşamıştır. Üyeliğinin ilk yıllarında AT nimetlerinin makro ekonomik verilere pek fazla yansımadağı görülmüştür.

Avrupa Bölgesel Politika uygulamalarının Yunanistan'ın her açıdan çehresinin değişmesinde çok önemli bir etkisi olduğu 3. bölümde yapılan analizlerle ortaya konmuştur. Yunanistan ulaşımdan çevreye, altyapı hizmetlerinden eğitime kalkınmasını büyük ölçüde yapısal fon uygulamalarına borçludur. Bölümün ilerleyen kısımlarında AB üyeliğinin sektörler üzerindeki etkisi ele alınmış, OTP' nin tarım sektörüne etkileri ağırlıklı olarak incelenmiştir. Bir tarım ülkesi olan Yunanistan'ın GSMH'sı içerisinde AB üyeliği boyunca tarım sektörünün payı gittikçe azalan bir seyir izlemektedir. Ancak sanayi sektörü halen çok cılızdır. Hizmet sektörü ve turizm ekonomiyi sırtlamaktadırlar. Yunanistan ekonomisi için çok önemli olan diğer bir sektör uluslar arası gemi taşımacılığıdır. Ancak bu sektörün gelişmesinde AB üyeliğinin direk etkisiyle ilgili bir bulguya rastlanmamıştır.

Dış ticaret hacmi AB üyeliği sayesinde artmıştır. Ancak dış ticaret açığı giderek yükselmiştir. Bu husus AB üyeliğinin negatif etkilerinden biri olarak kabul edilebilir. Sanayinin cılız oluşu birçok konuda ülkeyi dışa bağımlı hale getirirken gelir artışı tüketim talebini tetiklemekte bu da ithalatı arttırmaktadır. Yapısal fonların hedeflerinden biri istihdam olmasına rağmen AB üyeliğinin istihdam üzerinde olumlu bir etkisine rastlanmamıştır. Yunanistan'da işsizlik halen AB ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Son bölümde Türkiye Ekonomisindeki gelişmeler ana hatlarıyla ortaya çıkarılmıştır. AB ekonomik kriterleri karşısında Türkiye Ekonomisi incelendiğinde Türkiye'nin Kopenhag Ekonomik kriterlerini büyük ölçüde sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Maastricht kriterleri açısından Türkiye ve Yunanistan karşılaştırıldığında 2001 yılında Türkiye bu kriterleri yakalamaktan çok uzak iken son yıllarda faiz kriteri dışında hedefin yakalandığı ya da yaklaşıldığı görülmüştür.

APB ile Yunanistan Ekonomisi'nin belli bir disiplin altına girdiği görülmektedir. Maastricht Kriterlerine ulaşmak için Yunanistan AMB'nin politikalarını izlemeye başlamıştır. Bu sayede faiz oranlarının düştüğü, enflasyon oranının aşağı çekildiği bütçe açığının ve kamu borç stokunun GSMH'ya oranının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkiye'nin çok uzun süren AB yolculuğunda henüz yolun neresinde olduğunu tam olarak kestirmek mümkün değildir. Ancak Yunanistan örneğinde görüldüğü gibi AB'ye tam üye olmak ülkenin menfaatleriyle örtüşmektedir. Türkiye ulusal onurundan ödün vermeden bu yolun sonuna kadar gitmek durumundadır. AB'nin kriterleri çok açık ortadadır. Gerek ekonomik gerekse siyasi kriterlere ulaşmak sadece AB için değil münhasır medeniyetler seviyesinde bir ülke olmak için gereklidir. AB ile bütünleşmenin ülkenin tüm ekonomik sorunlarını da

çözeceği anlamına gelmediğini yine Yunanistan örneği bize göstermektedir.

Avrupa açısından da Türkiye'yi hazmetmek kolay bir iş değildir. Türkiye'nin muhtemel üyeliğinin AB'ye getireceği yük 1 Mayıs 2004 tarihinde birliğe dâhil olan 10 ülkenin 8'ine bedeldir. Bu yüzden tam üyeliğe sadece Türkiye perspektifinden bakmak doğru değildir. Ekonomik açıdan aralarında pek bir fark olmamasına rağmen AB Yunanistan'ı içine almıştır. Diğer faktörleri *ceteris paribus* kabul etsek dahi, sadece nüfus açısından bakıldığında AB'nin Yunanistan'ı hazmetmesi Türkiye'ye göre çok daha kolay olmuştur.

Sonuç olarak elde edilen bulgular AB üyeliğinin ülkenin iktisadi altyapısının imarında olumlu etki yarattığını göstermektedir. Ancak bu etkiyi yaratacak nimetlerden faydalanmak için egemenliği bir üst otoriteye devrederken Yunanistan örneğinde görüldüğü gibi ülkede ne kadar pamuk ne kadar sığır eti üretileceğini de uluslarüstü sistemin inisiyatifine bırakmak gerekir.

YARALANILAN KAYNAKLAR

Acar, İ Atilla “Gelişmiş Ülke Ekonomilerinde Borçlanmanın Sonu; Maastricht Kriterleri Örneği” Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi Cilt.2 No.4,yıl.2005, s.s15 – 37

Acar, Yalçın “Tarihsel Açından Türkiye Ekonomisi ve İzlenen İktisadi Politikalar (1923 – 1963)” V.Baskı, Vipaş A.Ş. Bursa 1999

Aktan, Coşkun C. “Türkiye AB’nin Neresinde” EGİAD cilt:1, kopya:1,İzmir 2001 s.8-15

Alesina, Alberto; Glaeser, Edward; Sacerdote, Bruce “Why Doesn’t The US Have A European Style Welfare State” Brooking Papers On Economic Activity Vol.2001 No.2 p.p.187-254 Harward 2001

Antoniades, Evangelia “Privatization In Greece: 1993 To Present” Jhon Hopkins University, SAIS studies, Summer 1997, <http://www.hri.org/por/Summer97/story2.html> February 2008

Athens Stock Exchange, ATHEX “Annual Statistical Bulletin 2007” <http://www.athex.gr/content> May 2008

Bank Of Greece, “Balance Of Payments November 2007” <http://www.bankofgreece.gr> 25 Jan.2008

Belli, Mihri “Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi, Ekonomik Açından Bir Bakış” Belge Yayınları, İstanbul 2004

Bilici, Nurettin “AB Yardımları ve Türkiye” Akçağ Yayınları Ankara 1997

Bulletin EU “The General Budget Of The European Union For The Financial Year 1997” OJC 347, 18.11.1996

Çağlayan, Zafer “Ankara Sanayi Odası, ASO Meclis Toplantısı Tutanakları” Ankara 30 Ekim 2002

Canbolat, İbrahim S. “Uluslararası Sistem Avrupa Birliği” Alfa Basım Yayın Dağıtım, Bursa 1998

Canbolat, İbrahim S. “Avrupa Birliği ve Türkiye, Uluslarüstü Bir Sistemle Ortaklık” Alfa Aktüel Yayınları Bursa 2006

Çayhan, Esra “AGSP ve Türkiye” Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi sayı.3 s.54 Antalya 2002

CEC, Commission of European Community “Community Structural Policies Assesment and Outlook” CEC COM(92) 84 final Brussels 18 March 1992

CEC, “The System OF Own Resources” COM (92) 81 Final p.31, Brussels 1992

Court Of Auditors “The General Budget Of The European Union For The Financial Year 1997” Brussells 1997

Çınar, Sema “Türkiye’nin AB’ye Katılma Kriterleri Açısından Yunanistan, İspanya ve Portekiz İle Karşılaştırılması” Ankara- Avrupa Çalışmaları Dergisi, cilt 4 no.2, 2005

Dartan, Muzaffer – Hatipoğlu Esra, “Türkiye AB İlişkilerinin Analizi” 2023 Dergisi, Yıl.4, Sayı.45 Ocak 2005

Dikmen, M. Orhan “Müşterek Pazar Karşısında Türkiye ve Yunanistan” Mali ve İktisadi Araştırmalar Vakfı, Mali ve İktisadi Araştırmalar III, İstanbul 1962

DPT “Yunanistan ve AET, Genel Bir Değerlendirme” AET ile İlişkiler Başkanlığı yayın no. 1909 Ankara 1983

DPT Müsteşarlığı, “AB Bütçesi Fonları ve Türkiye” AB İle İlişkiler Genel Müdürlüğü, s.39, Ankara Ağustos 1998

DPT, 9.Kalkınma Planı 2007-2013 “Bölgesel Gelişme Politikaları ve AB’ye Ekonomik, Sosyal Uyum Özel İhtisas Komisyonu Raporu” s.23,24 Ankara 2006

DPT, “Türkiye’nin Üyeliğinin AB’ye Muhtemel Etkileri” <http://www.dpt.gov.tr> Kasım 2008

Economy Watch “Economy Of Greece” http://www.economywatch.com/world_economy/greece/exportimport.html May 2008

EC, European Commission, "Position Of The Greek Government On Greece's Relation With The European Communities" Bulletin of The European Communities, No.3, p.90-93, Brussels 22 March 1982

EC, "European Economy – Main Indicators Greece 1961 – 1996" 2004 Review, Brussels 2004

EC, "European Regional Development Fund" Regulation No. 1783/1999 Of The European Parliament And Of The Council Of 12 July 1999

EC, Council Regulation No.1257/1999 "Support For Rural Development From The European Agriculture Guidance and Guarantee Fund, pp.80-101 Brussels, 26.06.1999

EC, Council Regulation, No.1260/1999 "General Provisions On The Structural Funds" p.p.1-42 Brussels, 21.07.1999

EU, "7.th Annual Report On Structural Funds" COM(96) 502 Final p.275, Brussels 30.10.1996

Eurostat News Release 47/2005, 7 April 2005

Faragaki, Elly "Greek Industry Maintance Its Growth" Journal Of Trade With Greece Issue.27, p.54, April/June 2003

Fillipaios F. – Tzioumis K. "FDI In Greece & Greek FDI" Hellenic Observatory Seminar Series, London, 12 February 2008

Fontaine, Pascal "Europe In Ten Points" European Documentation, <http://ec.europa.eu/publications/booklets>

Foundation Of Hellenic World "Structural Changes In The Field Of Agriculture" www.pegasus.fhw.gr July 2007

General Secreteriat, National Statistical Service Of Greece (NSSG) <http://www.statistics.gr> 2006 – 2008

Giray, Filiz "Savunma Harcamaları ve Türkiye" C.Ü.İ.İ.B Dergisi cilt:5, sayı:1, Sivas 2004 s.193

Greece "OECD Member Countries" <http://www.oecd.org/statisticsdata> May 2008

"Greek Civil War 1944 – 1949" www.onwar.com january 2007

Güçlü, Övül – Muslu Hüseyin “Demir Çelik Sanayinin AT’ye Uyumunu, Portekiz, İspanya, Yunanistan Örnekleri” Metaş Yayınları, s.48 – 50, İzmir 1988

Gürbüz, Bülent “Türkiye’nin AET’ye Üyeliğinin Tarım Sektörü Üzerine Etkileri, Yunanistan Örneği” Ç.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilimdalı, Adana 1994

Harduvelis, A. Gikas “Greek Banking Review” Eurobank Reserch p.p. 4-7 November 2006

Hativasiliou, Evanthis “Security and European Option: Greece Foreing Policy, 1952 – 62” Journal of Contemporary History, Vol.30 No.1 p.200 – 202 January 1995

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı “Avrupa Topluluğunun Bölgesel Politikası” s.10, HDTM Matbaası, Ankara 1992

Heinelt, Hubert “Yunanistan’da Bölgesel Politikalar” Sabancı Üniversitesi, Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları Seris, s.2-4, İstanbul 2.4.2007

Hellenic Center For Investment, “Macroeconomics” Invest In Greece Agency, www.investingreece.gov.gr September 2008

Hellenic Research Network, “Outlook Of The Greek Economy” <http://www.hri.org/MFA/economy/outlook.htm> August 2008

İKV, İktisadi Kalkınma Vakfı, “AET Üyesi Yunanistan” İKV yayın no.6, İstanbul, Şubat 1985

İKV, “Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası” <http://www.ikv.org.tr//pdfs/0b08abbf.pdf> s.3-4 Ocak 2008

İKV, “Gündem 2000, Agenda 2000” <http://www.ikv.org.tr/sozluk2.php?ID=1105>, Nisan 2008

IMF, “İnternational Financial Statistics” IMF Supplement On Trade Statistics, Supplement Series, No. 4, p.43 Washington 1982

İstanbul Sanayi Odası, “Yunanistan”, Ülke Raporları, www.iso.org.tr Haziran 2008

İyibozkurt, Erol “Güncel Ekonomik Sorunlarımız – Küreselleşme ve Ekonomimiz” Ezgi Kitabevi, Baskı.4 Bursa 1997

Karaganis, Anastasios “The Rise and Fall of Industrial Activity of Piraeus”, paper presented at the Conference “Power, Knowledge and Society in the City” Edinburgh, p.5 5-7 September 2002

Karayılanlıoğlu, P. Barış “Yunan Denizcilik Sektörü” İzmir Ticaret Odası, Dış İlişkiler Dergisi, sayı Ağustos 2007 5.nolu makale www.izto.org.tr Şubat 2008

Karauçak, Şebnem “AB’nin Türkiye’ye Yönelik Mali Yardımları”, İKV Dergisi, sayı.147, s.s.27-43 Eylül – Aralık 2000

Kasimis Charalambos & Kasimi Cryssa “Greece History Of Migration” <http://www.migrationformation.org/profiles/display> October 2007

Kasteli, Louka “Greece Under PASOK, New Lessons For Development Policy” Center For Economic Policy Research <http://www.cepr.org/PUBS/Bulletin/meets/117.htm>, August 2008

Kızılot, Utku “Faşizm Sorununa Nasıl Yaklaşılmalı” Marksist Tutum Dergisi sayı.2, İstanbul Mayıs 2005

Kostis, Kostas “Oı Trapezes Kai I Krisis” (Bankalar ve Krizler) y.y Atina 1986

Kutlu, Erol “Avrupa Birliği” <http://www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLT> s.181 Mayıs 2008

Lesser, Ian – Fuller, Graham “Balkanlardan Batı Çin’e Türkiye’nin Yeni Jeopolitik Konumu” Çeviren: Meral Gönenç, Alfa Yayınları, Bursa 2000

Library Of Congress “Economic Policy After 1974” Greece – A Country Study <http://lcweb2.loc.gov/frd/cs/grtoc.html> ch.3, section1/1 August 2007

- Library Of Congress “Greece Tourism” www.photius.com/countries/
- Petmezas, Socrates D. “Agricultural Change and Exports In Greece 1830-1914” University Of Cerete, www.ims.forth.gr, p. 13 August 2008
- Rigos, Alkis “O1 Defteri Elliniki Dimokratia 1924 – 1935” (1924 -1935 arası Yunanistan Cumhuriyeti) Themelio Publication, Athens 1988
- Manisalı, Erol “Hayatım Avrupa” 1. baskı Truva Yayınları, İstanbul 2007
- Mair, D. “Regional Policy Initiatives” The Royal Bank Of Scotland Review, No.169, p.33 March 1991
- Mavrudeas, D. Stavros & Ioannides Aleksis “Stages Of Capitalistic Developments: Is There a New Post – 1973 Stages İn Process” <http://bibliotecavirtual.clacso.org> p.19-20 December 2007
- Ministry Of Economy And Finance “Privitization Revenues 2004 – 2007” <http://www.mnec.gr> July 2008
- Mitropoulos, Efihimios “Posidonia Maitime Policies Forum” Pireus, Athens July 2004
- Mouzelis, Nicos “Civil Society and Citizenship in Postwar Greece” Greek Political Science Review 22 December 2003
- Modern History Sourcebook “The Truman Doctrine” www.fordham.edu December 2006
- Niveau, M. “Histoire des faits economiques contemporaines” p.222 Paris 1969
- OECD, “Statistical Profile Of Greece” www.stats.oecd.org 2006 – 2008
- Oran, Baskın “Türk – Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu” Bilgi Yayınları 2. Baskı İstanbul 1991
- Oralalp, Füsun “AB Bölgesel Kalkınma Politikaları” GAP Dergisi, yıl:9, Sayı:15, s.10-14 T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, 2001

Öymen, Onur “Türkiye’nin Gücü” Doğan Kitapçılık A.Ş.
3.Baskı İstanbul 1999

Özkutan, Sema “İspanya, Portekiz, Yunanistan Ekonomileri;
Tam Üyelik Öncesi ve Sonrası Gelişmeler” Dış Ticaret Müsteşarlığı,
Ankara, Nisan 1995

Sarris, H. Aleksander, “Agricultural Problem İn EC Enlargement.
The Case Of Greece” European Review Of Agricultural Economics,
Vol.11, No.2, p.p 195 – 205, 1984

Serdar, Ahmet “Batı Trakya Türklerinin Ekonomik Durumu ve
Sorunları” U.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans
Tezi) Bursa 2002

Somuncuoğlu, Tuğrul “Yunanistan Raporu 2007” İGEME,
http://www.igeme.org.tr/Arastirmalar/ulke_sek/index.cfm?sec=ara, s.5
Haziran 2008

Suiçmez, Halit “Türkiye Ekonomisi’nin Verimlilik Performansı”
Milli Prodüktivite Merkezi Ankara 2002, www.econ.utah.edu

Şahin, Hüseyin “Türkiye Ekonomisi” Ezgi Kitabevi, 5. Baskı Bursa
1995

Şahinsoy, M. Aslı “Günümüzde Yunan Denizciliği” Marine &
Commerce (Aylık Denizcilik Dergisi) yıl.4, Sayı. 43, Temmuz 2008

T.C. Atina Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği “Yunanistan a Verilen
AB Fonları” <http://www.musavirlikler.gov.tr/haberdetay.cfm?haberID=4186> Aralık 2007

“The Cohesion Fund” www.europa.eu.int/en/comm/dg16/cohesion/funds.htm May 2006

“The Community Initiatives” www.europa.eu.int/en/comm/dg16/activity/erd/erdf2_en.htm p.1 February 2006

Töre, Nahit “Dünya’da Yabancı Sermaye Akımları” Ekonomik
İstikrar Büyüme ve Yabancı Sermaye, TCMB yayınları s.s 75 -80 Ankara
2001

Tsitouras, Christos “Modernization Of Greek Railways”
<http://library.witpress.com/pages/PaperInfo.asp?PaperID=347>, May 2008

UN, United Nations, “Human Development Report 2006” p.293
<http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2006/> January 2008

UN, “World Investment Report 2007” United Nations Conference
On Trade And Development, <http://www.unctad.org> April 2008

Uzunoğlu, Sadi “Avrasya Bölgesinde Ekonomik Entegrasyonun
Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma” Küreselleşme Bağlamında
Avrupa Toplamları Semineri Atatürk Alato Üniöersitesi, Bişkek, Tebliğ
Tarihi 30.03.2006

Wessels, W. - Rometchs, D. “The EU And Member States: Towards
İnstitutional Fusion” Manchester University Press 1996

World Resources İnstitute “Greece Energy And Resources”
<http://earthtrends.wri.org/text/energy-resources/country-profile-73.html>
May 2008

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Tarihi:

Gümülcine/Yunanistan 18.12.1972

Medeni Durum:

Evli, (7 yaşında kız, 5 aylık erkek iki çocuk babası)

Mezun Olduğu Okullar:

İlkokul: Gümülcine II.Azınlık İlkokulu 1985

Ortaokul-Lise: Bursa Erkek Lisesi 1991

Lisans: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (İng. İktisat Bölümü) 1997

Yüksek Lisans: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (İktisat Teorisi ve İktisat Tarihi) 2002

Doktora: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (İktisat Teorisi ve İktisat Tarihi)2008

Yabancı Dil:

İngilizce, Yunanca

Bilimsel Çalışmalar:

Yüksek Lisans Tezi, “Batı Trakya Türklerinin Ekonomik Durumu ve Sorunları”

Tebliğ, III.Uluslararası Batı Trakya Türkleri Araştırma Kongresi, Münih “Batı Trakya Türklerinin Ekonomik Yapısı”

Üye Olunan Kuruluşlar:

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği

Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği – GAT (Genç Akademisyenler Topluluğu) kurucu üyeliği

USAT, Uludağ Üniversitesi Sualtı Topluluğu

Kullandığı Burslar:

Türk Devletleri ve Akraba Toplulukları Lisans ve Lisansüstü Bursu (1992 – 1996 lisans, 2003 – 2008 doktora)

